

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TERÖRLE MÜCADELE BAĞLAMINDA BARIŞ ANLAŞMASI VE ASKERİ
GÜÇ KULLANIMI ÇÖZÜMLERİ ANALİZİ: FARC-LTTE ÖRNEKLERİ**

HAZIRLAYAN

EMİN ARSLAN

182107073

GAZİANTEP - 2021

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TERÖRLE MÜCADELE BAĞLAMINDA BARIŞ ANLAŞMASI VE ASKERİ
GÜÇ KULLANIMI ÇÖZÜMLERİ ANALİZİ: FARC-LTTE ÖRNEKLERİ**

HAZIRLAYAN

EMİN ARSLAN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MEHMET EMİN ERENDOR

GAZİANTEP – 2021

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Terörle Mücadele Bağlamında Barış Anlaşması ve Askeri Güç Kullanımı Çözümlerinin Analizi: FARC-LTTE Örnekleri**” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğum belirtir ve onurumla doğrularım.
06/01/2021

EMİN ARSLAN

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Sri Lanka ve Kolombiya'daki FARC ve LTTE terör örgütlerinin ortaya çıkış sebepleri ve terör sorunun çözüm yöntemleri ele alınarak analiz edilmiştir. Diğer çatışma bölgelerine örneklik teşkil edebileceği düşüncesi ile yapılan bu çalışmanın faydalı olması ümit edilmiştir.

Tez çalışmam boyunca değerli zamanını ayıran, çalışmada emeği geçen ve çalışma boyunca sabırla rehberlik eden tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet Emin ERENDOR hocama, enstitüde bulunduğum sürece değerli görüş ve yardımları ile yardımcı olan Hasan Kalyoncu Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümü hocalarıma teşekkür eder şükranlarımı sunarım.

Ayrıca araştırma ve tez yazım sürecinde fedakârlıkla yanında olan ve beni destekleyen aileme şükranlarımı borç bilirim.

Gaziantep 2021

Emin ARSLAN

ÖZET

Terörizm, genel itibariyle devletlerin iç güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Terör sorunu ile karşı karşıya kalan ülkeler, bu sorunu öncelikle askeri yöntemlerle çözmeye çalışmaktadırlar. Askeri yöntemlerin yanında terör sorununu çözmek için müzakere yöntemini uygulayan ülkelerde kullanılmaktadır. Terörle mücadeledeki en önemli kırılma noktası 11 Eylül terör saldırılarıdır. 11 Eylül, terörle mücadelede dünyada terör karşıtı bir yapının oluşmasına neden olmuştur.

Kolombiya ve Sri Lanka devletleri, terörle mücadelede kendi çözüm yöntemlerini uygulamış iki devlet olarak ön plana çıkmaktadır. İki ülkede öncelikli olarak terör sorununu çözmek için müzakere yöntemini denemişlerdir. Fakat müzakere yöntemi iki ülke için aynı sonucu vermemiştir. İki ülkenin şartları ve sürece etki eden faktörler bu ülkeleri farklı yöntemlere yöneltmiştir. Kolombiya ve FARC müzakereler sonunda barış anlaşması imzalamıştır. Anlaşma ile FARC silah bırakmış ve siyasal hayata katılmıştır. Barış anlaşması aynı sorunu yaşayan ülkeler için barış adına umut olmuştur. Sri Lanka hükümeti, Tamil Kaplanlarını silahlı mücadele sonunda tasfiye etmiştir. “Sri Lanka Modeli” olarak adlandırılan bu model terörle mücadelede örnek oluşturmuştur. Sri Lanka Modeli beraberinde insan hakları ihlalleri tartışmalarını da getirmiştir. Tamil Kaplanları sona ermiş fakat Tamil sorunu çözülememiştir.

Terörizmle mücadelede kalıcı barış için sorunun kaynağı bilinmelidir. Sorunun kaynağı ortadan kaldırılmazsa terörün tekrarlanma olasılığı bulunmaktadır. Bu tez, seçilen vakaların karşılaştırmalı analizini yapmaktadır. Ayrıca Tamil Kaplanları ve FARC sorununun çözüm metotları ve sonuçlarına odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, Savaş, Barış, FARC, LTTE, Etnik Çatışma

ABSTRACT

Terrorism, in general, is an element that threatens the internal security of states. Countries facing the problem of terrorism are trying to solve this problem primarily through military methods. In addition to military methods, it is used in countries that implement the negotiation method to solve the problem of terrorism. The most important breaking point in the fight against terrorism is the 9/11 terrorist attacks. 9/11 caused an anti-terrorism structure in the world to fight terrorism.

The states of Colombia and Sri Lanka stand out as two states that have implemented their own methods of resolution in the fight against terrorism. The two countries have primarily tried the negotiating method to solve the problem of terrorism. However, the method of negotiation did not give the same result for the two countries. The conditions of the two countries and the factors affecting the process have directed these countries to different methods. Colombia and the FARC signed a peace agreement at the end of the negotiations. With the agreement, the FARC left arms and participated in political life. The peace agreement has been a hope for peace for countries experiencing the same problem. The Sri Lankan government liquidated the Tamil Tigers at the end of the armed struggle. This model, which he called the "Sri Lankan Model", set an example in the fight against terrorism. The Sri Lankan Model has brought with it discussions of human rights abuses. The Tamil Tigers are over, but the Tamil problem remains unresolved.

For lasting peace in the fight against terrorism, the source of the problem must be known. If the source of the problem is not eliminated, there is a possibility of a repeat of terrorism. This thesis is a comparative analysis of selected cases. It also focuses on the solution methods and consequences of the Tamil Tigers and FARC problem.

Keywords: Terrorism, War, Peace, FARC, LTTE, Ethnic Conflict

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VII
HARİTALAR.....	VIII
ŞEMALAR VE TABLOLAR.....	IX
İNOGRAFIK.....	X
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
1.3. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.5. Araştırmanın Yöntemi.....	7
1.6. Araştırmanın Planı.....	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Güvenlik Kavramı.....	9
2.2. Terör ve Terörizm.....	12
2.2.1. Narko Terörizm.....	15
2.2.2. Etnik/Ayrımcılık Terör.....	16
2.3. İç Savaş.....	18
2.4. Milliyetçilik, Kimlik ve Azınlık.....	19

2.5.1. Milliyetçilik	19
2.5.2. Kimlik ve Azınlık	20
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	22
KOLOMBİYA – FARC ÇATIŞMASI VE BARIŞ SÜRECİ	22
3.1. Kolombiya Cumhuriyeti Coğrafi, Tarihi ve Siyasal Yapısı	23
3.1.1. Kolombiya'nın Coğrafi ve Tarihi Yapısı	24
3.1.2. Kolombiya'nın Siyasal Görünümü	27
3.2. Kolombiya Çatışmalarının Tarihi Arka Planı.....	29
3.2.1. İlk Dönem Gelişmeler ve Çatışmaların Arka Planı (1810-1964).....	29
3.2.2. La Violencia (Şiddet) Dönemi.....	32
3.2.2. FARC'ın Otaya Çıkışı ve FARC'a Genel Bir Bakış	34
3.3. Kolombiya Hükümeti, FARC-EP Barış Görüşmelerine Etki Eden Faktörler	36
3.3.1. Çatışmanın Paydaşları	37
3.4. Barışa Giden Yolda Müzakere Süreci	39
3.4.1. Başarısız Barış Görüşmeleri ve Şiddete Dönüş.....	39
3.4.2. 2012-2016 Müzakereleri ve Barış Süreci	42
3.5. Barış Görüşmeleri ve Referandum Süreci Sonrasında Tepkiler	47
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	52
SRI LANKA – TAMİL KAPLANLARI (LTTE) ÇATIŞMASI VE ÇÖZÜM SÜRECİ .	52
4.1. Sri Lanka Tarihi, Dini, Etnik ve Coğrafi Yapısı	54
4.2. Sri Lanka – Tamil Çatışmasının Tarihsel Arka Planı ve Etki Eden Faktörler.....	58
4.2.1. Tamil Sorununda Sömürge Döneminden Kalma Problemler.....	60
4.2.2. Tamil Sorunun Siyasal Nedenleri.....	62
4.2.3. Tamil Sorunun Sosyal ve Dini Nedenleri.....	64
4.3. LTTE'nin Ortaya Çıkışı, Örgütsel Yapısı, Hedefleri ve Metotları	67
4.4. Sri Lanka – Tamil Kaplanları Çatışmasının Gelişimi	69

4.5. Tamil Sorununun Çözüm Süreci	73
4.5.1 Barış Görüşmeleri Süreci	73
4.5.2. Askeri Müdahale ve Tamil Kaplanlarının Sonu	78
BEŞİNCİ BÖLÜM	80
SRI LANKA VE KOLOMBİYA ÇÖZÜM SÜRECİ ANALİZİ	80
5.1. FARC ve LTTE'nin Ortaya Çıkış Şartları, İdeolojileri ve Amaçları	80
5.1.1. Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC)	80
5.1.2. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları (LTTE)	81
5.2. FARC ve LTTE'nin Örgütsel ve Askeri Yapıları	81
5.3. Çözüm Sürecini Etkileyen Faktörler	86
5.3.1. Kolombiya-FARC Çözüm Sürecini Etkileyen İç ve Dış Faktörler	87
5.3.1.1. Kolombiya-FARC Çözüm Sürecini Etkileyen İç Faktörler	87
5.3.1.2. Kolombiya-FARC Çözüm Sürecini Etkileyen Dış Faktörler	90
5.3.2. Sri Lanka-LTTE Çözüm Sürecini Etkileyen İç ve Dış Faktörler	94
5.3.2.1. Sri Lanka-LTTE Çözüm Sürecini Etkileyen İç Faktörler	94
5.3.2.2. Sri Lanka-LTTE Çözüm Sürecini Etkileyen Dış Faktörler	98
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	102
KAYNAKÇA	113

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
CCN	: Ulusal Uzlaşma Komisyonu
FARC	: Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri
EPL	: Halk Kurtuluş Ordusu
ELN	: Ulusal Kurtuluş Ordusu (Kolombiya)
FBI	: Amerikan Federal Araştırma Bürosu
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
ICRC	: Uluslararası Kırmızı Haç Komisyonu
JVP	: Halk Kurtuluş Cephesi
LSSP	: Lanka Eşit Toplum Partisi
LTTE	: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları
MASAK	: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu
NATO	: Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
OAS	: Amerika Devletleri Örgütü
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi (Terör Örgütü)
SLFP	: Sri Lanka Özgürlük Partisi
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü
UNODC	: BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi
LTTE	: Liberation Tigers Of Tamil Eelam
TULF	: Birleşik Tamil Kurtuluş Cephesi
TMVP	: Tamil Halkları Kurtuluş Kaplanları

HARİTALAR

Harita 1: Büyük Kolombiya Cumhuriyeti Haritası (1830)	26
Harita 2: Günümüz Kolombiya Siyasi Haritası	27
Harita 3: Kolombiya'da FARC ve ELN'nin Etkin Olduğu Bölgeler	36
Harita 4: Kolombiya Barış Referandumu Sonuçları Haritası	46
Harita 5: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları Bayrağı	56
Harita 6: Sri Lanka Bayrağı	57
Harita 7: Sri Lanka Etnik Haritası	57
Harita 8: Sri Lanka İdari Haritası.....	58
Harita 9: Sri Lanka İç Savaşından Etkilenen Alanlar (1983-2009)	73

ŞEMALAR VE TABLOLAR

Tablo 1: Sri Lanka ve LTTE Arasındaki Müzakerler	77
Tablo 2: LTTE'nin Örgütsel Yapısı	83
Tablo 3: FARC Örgütsel Şeması.....	85
Tablo 4: Kolombiya-FARC Arasındaki Önemli İki Barış Görüşmesinin Karşılaştırılması ..	93

İNOGRAFIK

İnfoğrafik 1: Kolombiya – FARC Çatışmasının Önemli Olayları..... 42

İnfoğrafik 2: Kolombiya FARC Anlaşmasının Seyri 46

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Küreselleşen dünya ile birlikte insanoğlunun yüzyıl önce hayal bile edemeyeceği teknolojik gelişmeler ve artan refah düzeyine rağmen yeryüzünde çatışmalar, anlaşmazlıklar ve daha da önemlisi terör eylemleri artarak devam eden bir sorun olarak günümüzün önemli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda ideolojik, dini, etnik farklılık ve çekişmelere dayalı şiddet olayları ve terör eylemleri birçok ülke ve bölgede sorun olmaya devam etmektedir. Terör yerel bir sorun olmaktan çıkarak küresel bir hal almıştır. Geçmişte, sadece bulunduğu ülke veya bölgeyi etkileyen terör eylemleri günümüzde küresel düzeni de etkileyen evrensel bir sorun olarak ön plana çıkmaktadır. Terörün evrensel bir sorun olduğu konusunda bir fikir birliği olmasına rağmen neyin terör olduğu veya kimin terörist olduğu sorunu halen tartışıla gelen bir konu olmaya devam etmektedir.

Terör sorunu, hedef ülke açısından kaynakların etkin kullanımından insan hakları ihlallerine, göç ve mülteci hareketlerinden çevre sorunlarına kadar bir dizi problemi de beraberinde getirmektedir. Terör, bir ülkeyi hedefleyebileceği gibi bir bölge veya birden fazla devleti içine alabilecek şekilde ulus aşırı bir sorun haline gelebilmektedir. Terör örgütlerinin kullandıkları farklı argümanlar, öne sürdükleri bahaneler, aldıkları dış destekler, konumları ve destekçi ülkelerin çıkarları işi daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu nedendir ki daha önce de belirttiğimiz gibi çıkar ilişkileri kimin veya neyin terör unsuru olduğu sorununu karşımıza çıkarmakta ve sorunun çözümü konusunda anlaşmazlıkları beraberinde getirmektedir.

Terörle mücadeledeki zorluklara ve konuya müdahil çıkar sahibi devlet ve kurumların çokluğuna rağmen bu çalışmada benzer sorunların yaşandığı bölge ve ülkelere örnek oluşturması amacı ile Sri Lanka ve Kolombiya'da faaliyet gösteren örgütler ve bu örgütlerle devletlerin mücadele yöntemleri ele alınacaktır. Bu çalışmada, terör sorunun çözümüne dair kesin bir çözüm sunulma iddiası olmamakla birlikte benzer çatışma durumların analizine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın merkezinde yer alan Sri Lanka ve Kolombiya örneklerindeki terör örgütleri Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları ve Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC) uzun süren ve yıkıcı etkileri olan eylemler yapmışlardır. Gerek sonuçları gerekse de ortaya çıkış amaçları ve motivasyonları bakımından birbirinden farklı olan iki örgüt, terörle

mücadelede yol göstermesi nedeniyle önemlidir. Bu önem gerek ortaya çıkış dinamikleri, meydana getirdikleri şiddetin ve sosyolojik, ekonomik, siyasal etkileri gerekse de mücadele ve sorunun çözümüne yönelik uygulanan argümanlar ve sonuçları bakımından aynı sorunlar ile karşı karşıya kalan devlet ve bölgelere örnek olabilecek etkide olmasındır.

Kolombiya 1810 yılındaki bağımsızlığından bu yana kargaşa, iç çekişmeler ve terör ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Özellikle 1948 ile 1958 yılları arasında devam eden La Violencia¹ dönemi ile başlayarak günümüze kadar devam eden sürecin Kolombiya için yıkıcı etkileri olmuştur. 1964 yılında Manuel Marulanda liderliğinde ve Kolombiya Komünist Partisi'nin silahlı kanadı olarak kurulan FARC² günümüze kadar etkin olmuş ve Kolombiya'da faaliyet gösteren silahlı örgütler içerisinde en etkin olmuştur. 1964'te başlayan sorun, 2016'da imzalanan Barış anlaşmasına kadar neredeyse yarım yüzyıl sürmüştür. Bu süreçte 260 binden fazla insan hayatını kaybetmiş ve 6 milyondan fazla insan göç etmek zorunda kalmıştır (Anadolu Ajansı, 2017).

2016'ya kadar olan süreçte FARC ile Kolombiya hükümetleri arasında 1980'lerden başlayarak barış görüşmeleri yapılmış, iki tarafın barışa dair irade beyanlarına rağmen bu görüşmeler her defasında başarısızlığa uğrayarak şiddet ortamına geri dönmüş ve müzakere masası devrilmiştir. Fakat iki tarafın barışa olan inancı sayesinde dönülen müzakere masası 2016 yılında olumlu sonuç vermiş ve bu görüşmeler sonucunda bir barış anlaşması imzalanmış ve FARC'ın siyasal hayata katılımı anayasal garanti altına alınmıştır. 50 yılı aşan sürecin sonunda gelen barış Kolombiya'da yer alan diğer örgütler ve dünyadaki şiddet içeren çatışmaları anlamak ve çözümlenmekte faydalı olacaktır.

Çalışmanın diğer örneği olan ve Güney Asya'da yer alan Sri Lanka Cumhuriyeti – LTTE çatışması, tarihsel bir arka planla birlikte 26 yıl sürmüş ve iç savaşa dönüşmüştür. Sri Lanka'nın ada ülkesi olması, etnik gruplar arasındaki husumet, dini, ekonomik temelli anlaşmazlık ve problemler Sri Lanka'daki çatışmaları bu anlamda FARC-Kolombiya çatışmalarından farklı kılmaktadır. Yine Kolombiya örneğinde olduğu gibi barış isteğine rağmen Sri Lanka'da görüşmeler başarısız olmuştur. Başarısız görüşmelerin sonucunda, Sri Lanka hükümeti 2009 yılında literatüre “Sri Lanka Modeli” olarak geçen bir harekât icra

---

¹ La Violencia: 1948'de Liberal Parti lideri Jorge Eliecer Gaitan'ın öldürülmesi ile başlayarak 1958'e kadar Liberal Parti ile Muhafazakâr parti arasında devam eden iç savaş dönemidir. Bazı kaynaklar bu dönemin 1965 yılına kadar devam ettiğini öne sürmektedir. Başlangıç ve bitiş tarihleri arasında farklı görüşler bulunmaktadır.

² FARC: Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri)

etmiştir. Sri Lanka Hükümeti'nin sivil kayıpları önemsemeyen başlattığı askeri bir harekâtla sona ermiştir.

Sri Lanka – LTTE çatışmaları süreci boyunca 80.000 ila 100.000 arasında insanın hayatını kaybetmiştir (The Telegraph, 2020). Devam eden savaş süresince 300 bin sivil ülke içinde yerinden edilmiş ve sadece 2009'un ilk beş ayında 40.000 sivil öldürülmüştür (ICAN, 2013). Sri Lanka hükümetinin insan hakları ihlalleri eleştirileri altında tüm dünyanın gözü önünde yürüttüğü askerî harekât terörle mücadelede özgün bir uygulama olmuştur.

Terör sorunu çözümünde askeri yöntemler ilk akla gelen yöntem olmaktadır. Terör her ne kadar sonuçları itibarı ile eylemlerinden etkilenen bölgelerin sorunu olarak görülebilmekte ise de uluslararası toplumun refleksleri, uluslararası normlar, çıkar grupları gibi nedenlerle farklı unsurlar, problemin veya çözümün bir parçası haline getirmektedir.

Terör sorunu çözümünde FARC-Kolombiya örneğinde, müzakereler sonucunda imzalanan barış anlaşmasının ne kadar sürdürülebilir olduğu ve toplumda adalet duygusunu ne oranda tatmin ettiği ve toplumda ne kadar kabul edildiği sorunu önümüze çıkmaktadır. Burada önemli bir nokta da barışın şartları ve tarafların birbirine olan güven/güvensizliğidir.

Sri Lanka hükümetinin çözüm adına yaptığı askeri operasyonlar ve güç kullanımı ile terör sorunu ortadan kalkmış gibi görünse de diasporadaki Tamil etnik azınlığının durumu ve gelecekte yeni bir krizin ortaya çıkma olasılığı halen devam etmektedir. Sri Lanka modelinde uygulanan orantısız güç ve insan hakları ihlalleri gelecekte yeni bir huzursuzluğun kaynağı olabilecektir. Örgütün askeri gücü yok edilmesine rağmen askeri müdahale aşamasında ortaya çıkan insan hakları ihlalleri Tamil diasporası tarafından halen kullanılan bir argüman olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum konjonktürün değişmesi durumunda yeni bir şiddet dalgası çıkmasına sebep olabilecektir. Bu motivasyonun ileride doğurabileceği olumsuz sonuçların giderilmesi amacı ile Sri Lanka hükümeti Tamil etnik azınlığına yönelik sosyal ve ekonomik politikalar geliştirmek durumundadır.

LTTE ve FARC'a karşı yapılan mücadelede iki bölgedeki sorunun çözümüne dair uygulanan iki farklı yöntemin hâlihazırda terör sorunu ile mücadele eden ülke veya bölgelere örnek oluşturması anlamında önemlidir. Bu önem hem sonuçları itibarı ile sorunun nasıl çözülebileceğini gösterebilmekte hem de süreç işleyişi bakımından örnek olabilecektir. Sosyolojik, ekonomik, askeri olarak farklı yapıdaki bölgeler ve ülkeler için mutlak doğru veya mutlak uygulanabilir vakalar olmamakla birlikte ele alınan örnekler terör sorunu yaşayan ülkeler açısından doğru tahliller yapılabilmesi için birtakım veriler sunacaktır. Aynı zamanda

ve belki de daha önemli olarak barışın sürdürülebilirliği konusunda da önümüzde duran iki farklı yöntem incelenmeye değerdir.

1.1.Araştırmanın Konusu ve Problemi

Terör sorunu yaşayan ülkeler, terörle mücadele ederken birbirilerinden farklı yöntemler kullanmaktadırlar. Geleneksel terörle mücadele yöntemleri askeri yöntemleri öncelemekte ve uygulamakta fakat bu yöntem terör sorununu ortadan kaldırmaktan uzak kalmaktadır. Askeri yöntemler Sri Lanka örneğinde olduğu gibi başarılı olsa da soruna kaynaklık eden anlaşmazlıkların ortadan kalkmaması durumunda çatışmaların tekrar etme olasılığı bulunmaktadır. Bu çalışmada tarihi arka planı uzun bir geçmişe sahip, sosyal ve siyasal alanda büyük etki oluşturmuş olan, uzun çatışma geçmişine sahip iki farklı bölge ve bu bölgelerde yer alan iki terör örgütü ile yapılan mücadele analiz edilecektir. Bu analizde kullanılan müzakere ve askeri müdahale yöntemleri ele alınacak, çatışmayı doğuran sebeplerin tarihsel gelişimi ve çatışma ortamı ve çatışmayı etkileyen iç ve dış etkenler analiz edilecektir. Çatışmaları sona erdiren çözümün süreçleri ve sonuçları birbirleri ile karşılaştırılacaktır. Kalıcı bir çözümün nasıl olabileceği tartışılacak ve etkili bir çözüme ulaşmak için analiz yapılacaktır.

Çalışmanın konusu, “Terörle Mücadele Bağlamında Barış Anlaşması ve Askeri Güç Kullanımı Çözümlerinin Analizi: FARC-LTTE Örnekleri”dir. Çalışmada Kolombiya’da faaliyet göstermiş olan FARC ve Sri Lanka’da faaliyet göstermiş olan LTTE örgütlerine karşı yürütülen terörle mücadele kapsamında yapılan çalışmalar ve çözüm yolları ele alınacak ve karşılaştırılacaktır.

Yapılan analizler ışığında Kolombiya-FARC barış müzakerelerinin başarıya ulaşmasında ve Sri Lanka-LTTE görüşmelerinin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olan iç ve dış aktörler önemi ortaya çıkmaktadır. Bu varsayımdan hareketle çatışma çözümünde Güneydoğu Asya'daki etnik bir çatışmaya dayanan LTTE ile Güney Amerika'da ortaya çıkan FARC arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymakla birlikte barışçı çözüm yollarının etkili olup olmadığı hususunda LTTE ve FARC ile mücadelede bölgesel farklılıkların (tarihsel arka plan, kültürel faktörler, ekonomik ve sosyal faktörler) etkili olduğunu vurgulamaktır.

. Bu hipoteze bağlı olarak aşağıdaki alt problemler çözülmeye çalışılacaktır.

1. Sri Lanka-LTTE müzakere sürecinin başarısız olmasında liderlerin rolü nedir?
2. Kolombiya-FARC görüşmelerinin başarılı olmasında liderlerin rolü nedir?

3. Sri Lanka-LTTE ve Kolombiya-FARC müzakere sürecinin gelişiminde 11 Eylül saldırılarının etkisi var mıdır?
4. Kolombiya-FARC barış sürecinde ABD'nin rolü nedir?
5. Sri Lanka-LTTE müzakere sürecinde Hindistan'ın rolü nedir?

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma; terörle mücadele sürecinde Kolombiya ve Sri Lanka tecrübeleri ve uzun yıllar boyunca süren çatışmaların sona erdirilmesinde kullanılan iki farklı yöntemin karşılaştırılması amacı ile hazırlanmıştır. Günümüzde halen dünyanın birçok bölgesinde devam etmekte olan çatışmaların çözümüne katkı sağlamak amacı ile ele alınan FARC ve LTTE örneklerinde uygulanan iki farklı metot ele alınacaktır.

Sri Lanka adası, tarihsel bir geçmişe sahip, Sri Lanka hükümeti/leri ile etnik ayrılıkçı Tamil Kaplanları arasında 26 yıl boyunca yoğun çatışmaların yaşandığı bir mücadeleye sahne olmuştur. Çatışmalar, başarısız müzakereler akabinde 2009 yılında hükümet güçlerinin askeri operasyonu yapmıştır. Sri Lanka devletin maruz kaldığı etnik ayrılıkçı sorunu batının çözüm yöntemlerini (müzakere, reform ve açılımlar) uygulayarak sonunca ulaşamamıştır. Bu çalışmada, Tamil Sorununun tarihi gelişimi, silahlı çatışma süreci ve çözüm süreci ele alınacak, Tamil sorunun temelini oluşturan faktörler incelenecektir. “Sri Lanka Metodu” olarak adlandırılan çözüm yöntemi; çatışmanın nedenlerini ortaya koyması ve bu yeni yöntemin analizi aynı problemle karşı karşıya kalan bölge ve ülkelere örnek olması bakımından önemlidir.

FARC ve Kolombiya barış görüşmeleri ile neticelenen çatışmalar ise 50 yılı aşkın süre devam eden, yüzbinlerce insanın ölümüne altı milyon insanın yerinden edilmesine yol açan çatışmalara sonucunda Kolombiya devletinin terör örgütü olarak kabul ettiği yapı ile yaptığı anlaşma bağlamında önemlidir. Çatışmanın sebeplerinin tahlili, anlaşmaya kadar geçen süreçteki engeller ve bu engellerin aşılması, çözüm adına imzalanan anlaşma ile FARC'ın siyasal hayata katılımının sağlanması bağlamında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmekte ve bu tez çalışmasını önemli kılmaktadır.

Literatürde iki terör örgütü ve iki farklı çözüm yönteminin ele alındığı tezler, kitaplar ve makalelerde uygulanan iki yöntem arasında karşılaştırmalar yapılmaktadır. Yapılan çalışmalar çoğunlukla terör örgütlerine ve ortaya çıkış sebeplerine, çözüm yöntemlerine odaklanmıştır.

Bu tez çalışması, çatışmanın sonuçları ve çözüm yöntemlerinin sürdürülebilirliğini ortaya koyması açısından önemlidir. Yapılan çalışmanın, terör sorunu yaşayan bölge ve ülkeler açısından örnek oluşturması açısından katkı sağlayabileceği varsayılmaktadır. İki yönteminde görece yeni olması ve devam eden bir süreç olması nedeni ile literatüre bu anlamda bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3.Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmanın diğer varsayımları:

Varsayım 1: FARC ve LTTE örgütlerinin ortaya çıkmasında sömürge döneminden kalan tarihsel sürecin etkili olduğu varsayılmaktadır.

Varsayım 2: Sri Lanka ve Kolombiya’da bağımsızlık sonrası sosyal ve siyasal sorunların hükümetler tarafından çözülmemesi terör sorununu ortaya çıkarmıştır.

Varsayım 3: Kolombiya–FARC müzakere sürecinde taraflar arasında diyalog kanallarının açık olması sürecin başarısında önemli olmuştur.

Varsayım 4: Sri Lanka- LTTE müzakerelerinin başarısız olmasında iki tarafın kırmızı çizgilerinden vazgeçmemeleri etkili olmuştur.

Varsayım 5: Kolombiya-FARC müzakere sürecinin başarılı olmasında sürecin şeffaf ve tarafların koşulsuz masaya oturması etkili olmuştur.

Varsayım 6: Barışın devam ettirilmesinde çözüm sonrası süreçte yapılacak yasal reformlar sürdürülebilir bir barış için gereklidir.

Varsayım 7: İki ülkede de farklı yöntemlerin uygulanmasının temel nedenlerinden birisi ülkelerin buldukları konumlarıdır. Kolombiya’nın Amerika kıtasında yer alması ve ABD’nin kendi kıtasından ya da diğer bir ifadeyle kendi hinterlandında problem olmasını istememesi sorunun çözümünde etkili olmuştur.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Tezimiz çatışma bölgelerindeki sorunun tarihsel sürecine değinmekle birlikte 2012 yılında başlayan Kolombiya-FARC barış görüşmeleri ve sonrasındaki süreç ile Sri Lanka hükümetinin terörü sona erdirmek amacıyla 2009 yılında LTTE güçlerine karşı yaptığı askeri müdahale ve sonrasındaki süreç ele alınmak sureti ile zaman sınırlamasına tabi tutulacaktır.

Ayrıca küresel ölçekte bir problem haline gelen terör ve terörle mücadele konusunun çözümünde örnek olabilecek iki farklı uygulama olan müzakere ve askeri müdahale seçeneği

uygulamış bulunan Tamil Kaplanları ve FARC örgütleri ile sınırlandırılmıştır. Araştırma, internet haberleri, alanda yazılmış tez ve kitaplar ve raporlar ele alınmak sureti ile kaynak sınırlandırılmasına gidilmiştir.

1.5.Araştırmanın Yöntemi

Bu tezde nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Kaynak ve arşiv taraması yapılarak doküman tarama yöntemleri ile veriler toplanmış ve tasnif edilmiştir. Hazırlama aşamasında konu hakkındaki akademik tezler, kitaplar, gazete haberleri ve internet kaynakları, akademik makaleler, veri tabanları ve kütüphanelerden elde edilen birincil ve ikincil kaynaklardan faydalanılmıştır.

Çalışma; mevcut makale, kitap ve tezlerin temin edilmesi, incelenmesi, yorumlanması, bulguların birbiriyle mukayese edilmesi, çelişkilerin ortaya çıkartılarak bu konuların başka kaynaklarla karşılaştırılarak tekrar incelenmesi ve değerlendirilmesi şeklinde yapılmıştır. Verileri sağlıklı olarak toplayabilmek ve değerlendirmek amacı ile öncelikle konu hakkında ön okumalar yapılmıştır.

Veri analizi üç aşamalı olarak yapılmış olup bunun ilk aşamasında kaynak taraması yapılarak literatürde ne olduğu ve ele alınan bölgelerde sorunun kaynağı hakkında ön okumalar yapılmış ve konu hakkında bir kanıya ulaşılmıştır. Sonrasında, verilerin azaltılması, özetlenmesi, tasnifi yapılmıştır. İkinci aşamada tasnif edilen veriler işlenerek anlamlı bir bütün haline getirilmiş ve bir çıkarım yapılması sağlanmıştır. Burada kavramlar ve olaylar hakkında bağlantılar kurulmuştur. Son aşamada ise araştırmanın başlangıcından bu yana elde edilen bulgular ışığında veriler açıklanmış ve yorumlanmıştır.

1.6.Araştırmanın Planı

Bu tez çalışmasında, Tamil Elam Özgürlük Kaplanları ve Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri'nin analiz edilmek sureti ile terör sorununun çözümünde uygulanan iki metot analiz edilmiştir. Terör sorunu yaşayan Kolombiya ve Sri Lanka'nın yaşadığı terör sorununu çözme yöntemleri ve uyguladıkları metotlar incelenmiştir. Karşılaştırmalı olarak yapılan analizde sorunun çözümünde Kolombiya'nın uyguladığı barış müzakereleri sonunca varılan anlaşma çerçevesinde sorunun çözümü ve askeri müdahale ile Tamil Kaplanlarını yenen Sri Lanka'nın uyguladıkları metotlar alınmış ve konu hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Bu çerçevede tez çalışması giriş bölümüne ek olarak kavramsal çerçeve, FARC ve LTTE'nin ele alındığı bölümler ve akabinde iki örgütün kıyaslanması ve sonuç bölümü olmak üzere toplam altı bölümden oluşmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümü olan kavramsal çerçevede başlığı altında toplanan veriler ve elde edilecek bulguların değerlendirilmesinde kullanılacak kavramların hakkında literatür taraması yapılmıştır. Tezin kavramsal çerçevesi çizildiği bu bölümde çalışmanın anlaşılabilmesi çerçevesinde konuya dair terör ve terörizm, güvenlik, etnik terör, milliyetçilik, azınlık kavramları ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, öncelikle Kolombiya ve FARC hakkında bilgi verilecek. Akabinde Kolombiya siyasal ve tarihsel perspektiften incelenecektir. FARC'ı doğuran nedenler, etki eden etmenler, örgütün hareket tarzı ve bunun karşısında devletin verdiği tepki, iki tarafı barış anlaşmasına götüren süreç ve bu sürecin sonunda imzalanan barış anlaşması ve sorunun çözümü analiz edilmiştir.

Dördüncü bölümde Sri Lanka adasında ortaya çıkan Tamil Eelam Özgürlük Kaplanları ele alınmıştır. Bu bölümde Sri Lanka adasının tarihi, etnik, dini yapılarına yer verilmiştir. Sorunun tarihi arka planı ve bu arka planın getirdiği sorunlara çözüm arayışları, iki tarafın birbirlerine bakış açıları ele alınmıştır. Tamil Kaplanlarının kuruluşuna giden süreç, sürecin sonunda yapılan mücadeleler, Tamil Kaplanlarının yapısı ve askeri müdahaleye giden süreç ve sürecin sonucunda Tamil Kaplanlarının tasfiyesi incelenmiştir.

Beşinci bölüm iki örgütün karşılaştırması şeklinde olacaktır. İki örgütün benzer ve farklı yanları tartışılmıştır. İki örgütün doğuşunda ve etkin olduğu dönemdeki siyasal ve sosyal durum, sorunun parçası olan ve soruna çözümüne katkı sağlayan iç ve dış etmenler karşılaştırılmıştır. Sri Lanka Modeli ile barış anlaşması karşılaştırmalı olarak ele alınarak olumlu ve olumsuz yönleri analiz edilmiştir.

Sonuç bölümünde, yapılan analizlerde elde edilen bulgular ışığında konu ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmış ve önerilere yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Güvenlik Kavramı

Güvenlik kavramı, insanoğlu ile birlikte var olmuş ve var olmaya devam eden bir kavramdır. Kavram, insanların yaşamının her aşamasında bir şekilde ihtiyaç duyduğu bir zorunluluk olarak ön plana çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle, güvenlik kavramı, kişi güvenliği, aile güvenliği, mal güvenliği, can güvenliği, devlet güvenliği olarak incelendiğinde, kişisel veya toplumsal alanın her kademesinde var olduğu görülmektedir. Birey için güvenlik, farklı düzlemlerde ortaya çıkan endişeler toplamını ifade etmektedir. Kişinin kendi güvenliği, ailesinin güvenliği, yakınlarının güvenliği, mallarının güvenliği ve bu durumun sürdürülmesi kişiler için temel kaygı olarak ortaya çıkmaktadır. Bireyler söz konusu kaygıları çerçevesinde önlem alırlar ve hayatlarını bu doğrultuda idame ettirirler (Dedeoğlu, 2018, s. 27).

Tarihsel süreçte gereksinimlerin dönem koşulları ile birlikte değişmesi güvenlik kavramının sürekli olarak değişime uğramasına yol açmıştır. İhtiyaçların, önceliklerin, tehdit algısının zaman içerisinde değişmesi kavramın sürekli olarak farklı koşullarda değerlendirilmesi, kavramın net bir tanımının oluşturulması konusunda zorluklara da neden olmuştur. Güvenlik, TDK (2002) tarafından “*Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet*” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama güvenliği dar çerçevede ele almış olup uluslararası ilişkiler disiplininde kullanılan güvenlik kavramını bu tanım çerçevesinde açıklamak zorluklara neden olmakta ve yetersiz kalmaktadır. Sancak (2013) güvenlik kavramını tanımlamadaki zorluğu “*Güvenlik kavramının tanımı yapılırken birçok değişkenin dikkate alınması gerekliliği ve değişen şartlara göre kavramın çerçevesinin yeniden belirlenmesi durumu herkes tarafından kabul gören ve her dönem geçerli olan bir tanımın ortaya çıkmasına engel olmaktadır*” şeklinde belirtmektedir (s. 124).

İnsanların temel ihtiyacı olarak ortaya çıkan güvenlik kavramı, varlığını korumak ve sürdürmek durumunda olan devletler için de geçerlidir. Devletler açısından varlığın korunması ve sürdürülmesi güvenlik teriminin temel dayanağını oluşturmaktadır. Güvenlik kavramı “*varlığın korunması ve sürdürülmesi*” ile ilintili her eylem ve etkileşimde meydana gelen bir olgudur. Açıklamalardan da anlaşılacağı gibi güvenlik ne olduğuna ne olunması istendiğine ve bunların hangi koşullar altında beklendiğine göre değişen, dönüşen,

değişik anlamlar yüklenebilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Dedeoğlu, 2018, s. 28).

Dedeoğlu (2018, s. 28) güvenliğin değişen yapısına atıfla “*tam bu noktada, güvenliğin tek başına açıklanamaz bir kavram olduğunun belirtilmesi gerekir*” demek sureti ile tanımlamadaki zorluğa değinmiştir. Güvenlik kavramının tanımlamasındaki zorluğa rağmen tanımın doğru yapılabilmesi için “*tehdit, risk, tehlike*” kavramlarına başvurulması gerekmektedir. Güvenlik ve tehdit kavramları arasında bir bütünlük arz eden bir bağ bulunmaktadır. Bu bağlamda kavram, güvensizlik ortamı ve olasılıklarının bertaraf edilmesi durumunu ifade etmektedir (Dedeoğlu, 2018, s. 29).

Güvenlik kavramının tanımı için ortaya konan açıklamalar net değildir. Bu muğlaklığın temel nedeni bahse konu alanda yapılan çalışmaların eksikliğinden ziyade güvenliğin üretilmiş ve değişen canlı bir kavram olmasından kaynaklanmaktadır. Söz konusu kavramın türetilmiş olması, “*kişilerin ve toplumların kendi siyasi ve ideolojik düşüncelerinin bir ürünü olması*” durumundan kaynaklanmaktadır (Sancak, 2013, s. 124).

Uluslararası ilişkiler alanında yapılan çalışmalar dâhilinde güvenlik kavramına dair kavramın net tanımının yapılamamasına ilk vurgu yapan kişi Arnold Wolfers’tır. Wolfers, 1952 yılında yazdığı “*National Security As an Ambiguous Symbol*” adlı eserinde “*hangi değerlerin, hangi tehditlerden, hangi araçlarla ve hangi maliyette korunmasına*” yönelik sorulara öncelikle cevap verilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır (Sancak, 2013, s. 124). Kavramın muğlak olmasında kavramı etkileyen birçok etkenin olduğu kabul edilmekle birlikte en önemli etmen, tehdit kavramı ve bu kavramın algılanış biçimi olduğu söylenebilir. Diğer taraftan bu muğlaklığın olmasının diğer bir sebebi olarak karar alma mekanizmasındaki kişilerin uygulayacakları politikalarda daha rahat hareket edebilmek için bu yolu seçtiklerini de göz ardı etmemek gerekmektedir (Sancak, 2013, s. 124). Kavramın sürekli bir gelişim içerisinde olması da üzerinde uzlaşa sağlanan bir güvenlik tanımı yapılmasını engellemektedir.

Güvenlik kavramı ile güvenlik-tehdit arasındaki ilişkiyi tarihsel sürecin antik dönemlerine kadar uzatmak mümkündür (Dedeoğlu, 2018, s. 40). Buradan da anlaşılacağı üzere kavram, tarihin ilk çağlarından bugüne uzanan bir olgudur. Güvenlik olgusu ilk insandan bu yana var olması bir yana Uluslararası ilişkiler alanında akademik çalışmalara konu olması yenidir ve bu çalışmalar İkinci dünya savaşı sonrasında ortaya konmaya başlanmıştır” (Sancak, 2013, s. 125).

Özellikle II. Dünya Savaşının getirmiş olduğu yıkım ve devletlerin birbirlerine olan güvensizliği de kavramın dar kapsamda değerlendirilmesine neden olmuştur. Örneğin, Realist akım güvenliği devlet ekseninde sorgulamakta, devleti ana aktör kabul ederek üst bir otoritenin olmamasından ve özellikle de kaotik ve anarşik ortamdaki devletlerin kendi güvenliklerini sağlamalarını gerektiğini belirtmektedir. Realist teori ekonomi, çevre, sağlık gibi konuları ise ikinci plana atarak güvenlik kavramını ele almaktadır. Devleti ana aktör olarak ele alan realist teorinin güvenlik anlayışında devletin güvenliği her şeyden önemlidir. Devleti güvenliğin merkezine koyan ve onun dışındaki olguları dışlayan bir yapıya sahiptir. Bu çerçevede realist teori maddi güç ekseninde bir güvenlik yaklaşımını ön plana çıkarmaktadır. Realizmin bu geleneksel maddi güç eksenli ve dar kapsamlı güvenlik anlayışı günümüzdeki güvenlik kavramının açıklanması ve dolayısı ile güvenlikle ilgili ihtiyaç ve hedeflere yönelik önceliklerin belirlenmesinde eksik kalmaktadır. Çetinkaya (2012) bu değişimi açıklarken “*Askeri güç, güvenliğin tek kaynağı olmadığı gibi askeri tehditler de devletlerin karşı karşıya kaldığı yegâne tehlike olmaktan çoktan çıkmıştır*” (s. 244) demektedir.

Kavramın tanımlanmasındaki zorluklar ve üzerinde tam bir uzlaşının olmamasına rağmen kavramın sürekli genişlemekte olduğu görülmektedir. Klasik güvenlik anlayışı eleştirilmeye başlanmış ve ulusal güvenliğin diğer unsurlardan bağımsız olarak ele alınmasının eksik olacağı görüşü öne çıkmaya başlamıştır. Güvenlik konusundaki değişimin boyutlarını ele alan Barry Buzan, (aktaran Baylis, 2008, s. 73) “*siyasi, ekonomik, sosyal, çevresel ve askeri boyutları analizine dahil etmiştir*”. Barry Buzan güvenlik kavramına genişlik kazandırmış ve yeni bir çerçevede tanımlama yapılması gerektiğini belirtmiştir. Buzan’ın kavrama getirmiş olduğu bu yeni yaklaşım devlet merkezli güvenlik anlayışından ziyade bölgesel ve bir anlamda da küresel güvenlik önceliklerinin de dikkate alınması gerektiğini göstermektedir (Baylis, 2008, s. 73).

Sovyetler Birliği’nin yıkılması ve Varşova Paktı’nın dağılması ile sona eren Soğuk Savaş dönemi iki kutuplu yapıyı da sona erdirmiştir. Uluslararası sistem ABD’nin egemen olduğu tek kutuplu bir yapıya evrilmiştir. Doğu Blok’undan gelecek tehdit algısının sona ermesi yeni bir dönemi başlatmıştır. Eski güvenlik tezleri ve güvenlik algısı yerini yeni düşman tanımlamalarına ve tehdit algılarına bırakmıştır. Klasik devlet merkezli ve devleti önceleyen güvenlik algısı genişlemiş ve yeni unsurlar eklenmeye başlamıştır. Günümüz güvenlik anlayışı daha geniş kapsamda ve bireyden, toplum güvenliğine, ekonomiden çevreye ve siber alana uzanan geniş bir perspektifte tanımlanmaya başlanmıştır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde ülkeleri birbirine daha fazla yakınlaştıran, birbirine bağımlı hale getiren teknolojik gelişmeler güvenlik alanında yeni öncelikler ve yeni tehdit algıları ortaya çıkarmıştır. Yeni dönemde küreselleşmenin de bir sonucu olarak değişen tehdit algısı ile birlikte uluslararası sistemi tehdit eden organize suçlar, yasadışı göç, insan kaçakçılığı, uyuşturucu, uluslararası mali suçlar, çevre, siber güvenlik gibi yeni tehditler ortaya çıkmıştır.

Bu yeni dönemin en önemli olgusu 11 Eylül terör saldırıları olmuş ve terör merkezli yeni bir küresel güvenlik anlayışı ortaya çıkmış ve diğer taraftan da bölgesel güvenlik problemleri küresel bir hal almaya başlamıştır. (Küçükşahin & Akkan, 2007, s. 43). 11 Eylül olayları sonrasında meydana çıkan yeni olgular ve yeni tehditler ile birlikte güvenlik alanında yeni yaklaşımlar da çıkmıştır. Bu bakımdan 11 Eylül güvenlik konusunda da bir dönüm noktasıdır. Ortaya çıkan yeni yaklaşımlar, güvenliği neyin meydana getirdiği, devletin yeni güvenlik anlayışındaki rolü ve yerinin sorgulanması bağlamında geniş bir bakış açısı kazandırmışlardır. Bu nedenle yeni dönemde Soğuk Savaş döneminden farklı olarak yeni çerçevede tartışmalara sahne olmaktadır (Baylis, 2008, s. 85).

Uluslararası sistemdeki gelişmeler, yeni olgulardan etkilenme düzeyi, tehdit algısındaki dönüşüm, farklı güvenlik anlayışlarını ortaya koymuştur. Kısaca belirtmek gerekirse, uluslararası ilişkiler disiplini açısından güvenlik Uluslararası sistemin güvenliği, bölgesel güvenlik, devletlerin güvenliği, toplum güvenliği, toplumu oluşturan alt unsurların güvenliği, bireylerin güvenliği gibi farklı boyutlarda değerlendirilebilir (Dedeoğlu, 2018, s. 36).

Güvenlik konusunun ve teorilerinin kapsamı göz önünde bulundurulduğunda bu çalışma içerisinde kavramı tüm yönleri ile alabilmek neredeyse imkânsızdır. Bu açıdan bu çalışmada ana konudan ayrılmadan tezin merkezinde yer alan ve büyük bir güvenlik sorunu olarak ön plana çıkan terör konusu ele alınacaktır.

2.2. Terör ve Terörizm

Terör kelimesi, köken olarak Latince ‘*terrere*’ sözcüğünden gelmekte olup, dilimize Fransızca ‘*terreur*’ kelimesinden geçmiştir. Yıldırı, tedhiş, kelimesinin karşılığı olan terör kelimesi “*bulunduğu ortamda gerilim yaratmak, korku salmak*” (Dil Derneği, 2012, s. 1693) manasına gelmektedir. Terörist kelimesi ise “*siyasal davasını kabul ettirmek için karşı tarafa korku salacak davranışlarda bulunan eylemler yapan kimse, yıldırıcı*” (Dil Derneği, 2012, s. 1693) anlamına gelmektedir.

Literatürde yapılan terör tanımlamaları arasındaki farklar nedeni ile üzerinde uzlaşa sağlanabilen bir tanım yapılamamıştır. Alptekin'e (2018, s. 24) göre terör; *“devlet dışı aktörlerin örgütsel olarak, siyasal amaçlarla toplumda korku ve panik yaratacak şekilde uyguladığı bir şiddet yöntemi yahut tehdidi”* olarak görülmektedir. Yine farklı bir tanımda terörizm, siyasal hedeflere ulaşmak için devlet dışı aktörler tarafından sivillere karşı şiddetin kullanımı olarak tanımlanabilir (Andrew H. Kydd, 2006, s. 52). Terörizm tartışmalarına farklı bir boyut kazandıran BM'nin 1974 tarihli "Saldırının tanımı" başlığı ile aldığı önemli kararda; kendi kaderini tayin hakkı (self-determinasyon) mücadelelerini terör saldırıları kapsamı dışında tutmaktadır (Öktem, 2004, s. 145).

Yapılan tanımlamalardan da görüleceği üzere terörizm ve terör kavramının siyasal içerikli olduğu ve eylemin süreklilik arz ettiğini göstermektedir. Helvacıköylü (2007) ise terörizm kavramını *“Savaş ve diplomasi ile kazanılmayan sonuçları elde etmek, korkutmak ve itaat ettirmek için bir teoriye, felsefeye ve ideolojiye dayanılarak siyasi maksatlarla, iradi olarak terör ve şiddetin sistemli ve hesaplı bir şekilde kullanılması olarak”* tanımlamaktadır. Kavram üzerinde uzlaşa sağlanan genel geçer bir tanım olmamakla birlikte Milletler Cemiyeti'nin 1936'da kabul ettiği “Cenevre Sözleşmesi” tanımlama bağlamında bir referans noktası olabilecektir. Bu tanıma göre terörizm *“Bir devlete yönlendirilen ve belli kişilerin ya da kişi gruplarının veya genel kamuoyunun zihninde terör hali yaratmaları hedeflenen ya da hesaplanan suç eylemleri”* olarak değerlendirilmektedir (Öktem, 2004, s. 134).

Terörizm kavramını tanımlamak amacı ile 1936-1981 yılları arasındaki dönemde 109 farklı tanım yapılmıştır (Kartal, 2018, s. 46). Terörizmin boyutları, argümanları, kullandıkları yöntemler göz önünde tutulduğunda terörün yapılan tanımlamalardan daha kapsamlı ve çok boyutlu olduğu aşikârdır. Terörizmin uluslararası boyutta ele alınmasına yönelik ilk girişim Milletler Cemiyeti nezdinde yapılmıştır. 1937 yılında Milletler Cemiyeti'nin hazırladığı *“Terörizmi Önleme ve Cezalandırma Sözleşmesi”* terörizmin uluslararası düzlemde ele alınması ve uluslararası bir sorun olarak değerlendirilmesi bakımından bir ilk olarak ele alınabilir (Tekel, 2011, s. 1355). Bu konuda Birleşmiş Milletler nezdinde yapılan ilk girişimler ise hava korsanlığını önlemek amaçlı 1963 Tokyo Sözleşmesidir.

Daha önce belirtildiği gibi terörizm kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır. ABD Dışişleri Bakanlığı terörizmi; *“yerel gruplar veya gizli ajanlar tarafından muharip olmayan hedeflere karşı yapılan önceden tasarlanmış, siyasi olarak motive edilen şiddet”* şeklinde tanımlamaktadır (U.S. Department of State, 2004). Fakat bu tanım kısıtlı ve dar çerçevede muğlak bir tanımdır ve terörizm açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Ayrıca neyin terör olarak

kabul edileceği veya neyin kabul edilmeyeceği göreceli olarak belirsiz durmaktadır. Aynı zamanda “*muharip olmayan hedeflere karşı yapılan*” ibaresinden de anlaşılacağı üzere askeri hedeflere yapılan eylemlerin ne olacağı konusunda bir sorun oluşmaktadır.

Diğer taraftan Amerikan Federal Araştırma Bürosu (FBI) ise bu terör tanımını genişleterek, “*siyasi ve sosyal hedeflerin gerçekleştirmek amacıyla devlet, sivil halk ya da farklı bir grubun tedhiş ya da baskı altında tutma amacı ile insanlar veya sahip oldukları mülkler üzerinde güç ve şiddetin hukuka aykırı bir biçim kullanılması*” (FBI, 2018) olarak tanımlamıştır. Görüleceği üzere aynı ülkeye ait iki ayrı kurumun tanımlamaları bile farklılık göstermekte ve uzlaşa sağlanamamaktadır.

Yıllardır terör sorunu ile mücadele eden Türkiye ise terör kavramını ilk defa 1991 yılında çıkarılan kanun ile tanımlanmıştır. Terörle mücadele kapsamında çıkarılan “*Terörle Mücadele Yasası*” 1. Maddesinde terör şu şekilde tanımlanmıştır;

“*Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yırlıma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlike düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemdir*” (T.C. Resmi Gazete, 1991).

Tanımdan da anlaşılacağı üzere terör, Türkiye Cumhuriyeti yasalarında devlete karşı işlenen ve devletin kurucu unsurlarına, kurucu ilkelerine ve devletin bütünlüğü ile devletin yönetim şekline karşı yapılan tüm eylemleri kapsamaktadır. Türk hukukunda terör, devlet aleyhine yapılan fiillerle sınırlı kalmış ve diğer devletler ya da uluslararası bir kuruluşa karşı yapılacak iş ve eylemler terör tanımı kapsamı dışında tutulmuştur. Bu bağlamda ABD'nin yaptığı terör tanımından farklılaşmaktadır.

Yapılan terör ve terörizm tanımlarından hareketle, terörün unsurları; ‘ideoloji, örgüt, şiddet, terör suçları, siyasal amaçlar’ olacak şekilde sıralanmaktadır. Terörizmi ortaya çıkaran birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler terör örgütlerinin amaç ve hedeflerine göre değişmekle birlikte çoğunlukla ‘dini faktörler, sosyoekonomik sebepler, ideolojik sebepler, kültürel farklılıklar, siyasal sebepler, etnik farklılığa dayanan faktörler olarak sıralanmaktadır.

Yapılan terör tanımlamalarına bakıldığında “şiddet kullanma ve baskı” unsurları üzerinde bir mutabakat olmasına rağmen tek bir tanım üzerinde uzlaşa sağlanamamıştır.

Yine tanımlamalardan anlaşılacağı üzere farklı sebepler ve amaçlar, terör eylemlerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır ve tek bir nedeni yoktur. Terör örgütlerinin farklı amaç ve talepleri terörle mücadele konusunda da farklı mücadele yöntemlerini gerektirmektedir. Terör sorununun çözümü için öncelikle karşı karşıya kalınan terörizm faaliyetinin neden ve amaçlarının bilinmesi, terör örgütünün yapısı, ideolojik temelleri ve etnik/dini/sosyoekonomik motivasyonlarının bilinmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın konusu olan FARC ve Tamil Kaplanları örneklerinde iç savaşa varan yoğun şiddet ve baskı ortak payda olmakla birlikte iki örgütte farklı motivasyon ve amaçlarla faaliyet göstermektedirler. Tamil Kaplanları etnik ve dini unsurları ilke ön plana çıkan ve ayrılıkçı bir örgüt iken FARC daha çok Marksist ideolojide bir örgüttür. Hedefleri açısından da farklılaşan bu iki örgüt, kullandıkları yöntem, insan kaynağı, dış yardımlar, yapılanmalar ve liderlik gibi konularda farklılaşmaktadırlar. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu konu ile ilgili daha detaylı bilgi verilecektir.

2.2.1. Narko Terörizm

Narko terör, uyuşturucu ve terör kavramlarının bir bileşeni olarak karşımıza çıkan bir kavramdır. Terör örgütleri; büyüyen organizasyonları, artan silah, lojistik, insan kaynağı ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların temini için bir süre sonra gittikçe artan oranda finansmana gereksinim duymaktadırlar. “*Teröristlerin ve terör örgütlerinin nihai amacı gelir elde etmek olmasa da faaliyetlerini finanse edebilmeleri için mali kaynak bulmak zorunda oldukları malumdur*” (MASAK, 2018). Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) terörün finansmanında kullanılan bu kaynakları; aidat ve bağışlar, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, örgütsel yayınlardan elde edilen gelirler, dış destekler, ticari faaliyetleri, sosyal etkinlikler, uyuşturucu kaçakçılığı, fidye alma, sahtecilik ve insan kaçakçılığı olarak sıralamaktadır (MASAK, 2018).

Finansmanı sağlamada kolaylığı ve ciddi gelir kaynağı olması nedeni ile terör örgütleri organize suç örgütleri ile birlikte veya bağımsız olarak uyuşturucu ticareti yoluna başvurmaya başlamaktadırlar. Uyuşturucu ticareti hacminin yıllık 500 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir (Çetinöz, 2019, s. 49). 2019 yılında Türkiye’de sadece narko-terör kapsamında piyasa değeri 15 Milyar Lira olan 43 milyon kök Hint keneviri yakalanması narko-terörün finansal boyutunun büyüklüğünü göstermeye yetmektedir (Anadolu Ajansı,

2019). Afganistan, Latin Amerika, Orta Doğu veya Güneydoğu Asya’da faaliyet gösteren birçok örgüt bu yola başvurmuş veya başvurmaktadır.

Uyuşturucu ticareti sosyal bir problem olduğu kadar terör örgütleri ve organize suç örgütleri tarafından finansman problemlerini çözmek amacı ile kullanılan bir yöntemdir. Burada iki yapı arasında eylem benzerliği olmasına rağmen amaç farklılığı bulunmaktadır. *“Organize suç örgütlerini oluşturan uyuşturucu tacirleri kişisel kazanç amacıyla bu yasadışı faaliyette yer alırken, terör örgütleri uyuşturucu ticaretini terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duydukları parayı elde etmek için kullanmaktadırlar”* (Ekici, 2016, s. 9). Organize suç örgütlerinin kullandığı bir yöntem olan uyuşturucu ticareti küreselleşmenin sunduğu imkânlar sayesinde giderek genişleyen bir pazar haline gelmiştir. Uluslararası ağların kurulması, uyuşturucu ticaretinin ciddi gelirler sağlaması, finansmana ihtiyaç duyan terör örgütlerinin de zamanla uyuşturucu ticaretini yapmasının önünü açmıştır. Kolombiya’da faaliyet gösteren FARC, Türkiye, Suriye ve Kuzey Irak’ta etkin olan PKK, Afganistan’da faaliyet gösteren El-Kaide gibi örgütler farklı ideolojilere sahip olsalar da aynı yöntemi kullanmışlar veya kullanmaktadırlar. BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi’nin (UNODC) 2005 yılı verilerine göre dünya afyon üretiminin yüzde 87’si (2006 yılı için %92), haşhaş üretiminin yüzde 63’ü Afganistan toprakları üzerinde gerçekleştirilmektedir. Afganistan’ın yurtiçi milli gelirinin yaklaşık yüzde 52’si, diğer bir deyimle 2,7 milyar Amerikan Doları yasaklanmış olan haşhaş ekiminden elde edilmektedir (UNODC, 2006).

Terör örgütleri kuruluş dönemlerinde narkotik suçlardan uzak durmalarına rağmen, zamanla genişleyen örgüt yapıları, faaliyet ve eylemlerinin yayılması ve artmasıyla birlikte çok daha fazla finans kaynağına ihtiyaç duymuşlardır. Artan finansal ihtiyaçları karşılayabilmenin en kolay yolu olarak uyuşturucu bu grupların önüne finansal bir kurtarıcı olarak çıkmaktadır.

2.2.2. Etnik/Ayrılkçı Terör

Ulus devletin ortaya çıkması ile birlikte aynı sınırlar içerisinde yaşayan farklı etnik grupların birlikte yaşama zorunluluğu ve zorluğu ortaya çıkmış ve bu zorunluluk etnik çatışmaları tetikleyen ve sorunun temelinde yatan bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Aynı sınırlar içerisinde yaşayan farklı etniklerin çatışması iç ve dış etmenleri de karşımıza çıkarmaktadır. İç etmenler, sınırlar dâhilindeki etnik gruplar arasındaki güç mücadelesi, siyasi amaçlar ve aralarındaki ilişkiler sayılabilir. Dış etkenler ise bölgesel ve küresel çıkarlar

doğrultusunda kurulan ittifaklar ve bu ittifakların iç siyasete yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Etnik terör, etnik azınlık terimi ile yakın bir etkileşim göstermektedir. Etnik terörün sebeplerini, harekât tarzını anlayabilmek için öncelikle etnik kavramının tanımlanması gerekmektedir. *“Etnik azınlık bir grup insanın egemen gruptan dil, ırk, milliyet, din ve kültürel orijin olarak belirgin bir biçimde ayrılması şeklinde tanımlanabilir”* (Baharçipek, 2000, s. 13) Millet unsuru üzerine inşa edilen *“milli devlet”*, sınırları dahilinde yaşayan toplulukların aynı kültür, dil, köken hatta din ortak noktası üzerinde oldukları varsayımını kabul eder (İçduygu, 1995, s. 118). Fakat bu durum milli devletlerin homojen bir yapıda oldukları ve tek bir etnik yapıdan meydana geldikleri manasına gelmemektedir (Baharçipek, 2000, s. 13). Kendisini ötekileştirmiş ve baskı altında kabul eden etnik unsurlar hak arayışlarını terör gibi eylemlerle meşru sınırların dışına çıkararak yapabilmektedirler. *“Etnik/Ayrılcı terör örgütleri etnisite olarak farklı olduklarını düşündükleri ülkeden ayrılık ve kendi devletlerini kurma fikri etrafında hareket ederler”* (Alptekin, 2018, s. 29). Yine bu azınlıklar çoğunlukla kendilerine ait bir milli devlete sahip olma fikri motivasyonu ile hareket etmektedirler. Etnik terörün diğer bir hedef ise buldukları devletin sınırları içerisinde kalmakla birlikte diğer etnik unsurlardan farklı bir statüye kavuşma isteğidir (Baharçipek, 2000, s. 15). Baskı ve ötekileşme duygusu, milli devlet arzusu ile birleştiğinde birlikte yaşamak daha zorlaşmakta sorunun devamında şiddete bulaşan azınlıklar etnik terör ve iç savaş ile karşımıza çıkabilmektedir.

Dünya üzerindeki neredeyse her ülkede etnik azınlık olarak tanımlanabilecek grupların bulunması, özellikle 1900’lü yılların ikinci yarısından itibaren etnik temele dayalı terör olaylarının artmasına neden olmuştur (Baharçipek, 2000, s. 13). Yine bazı devletlerin terör örgütlerini kendi çıkarları doğrultusunda ve bir dış politika aracı olarak kullanmaya başlamalarıyla, etnik temelden kaynaklanan terör vakalarının gittikçe yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bu olgu yeryüzündeki birçok devleti ve bölgeyi ziyadesi ile etkilemiştir (Baharçipek, 2000, s. 14). Etnik terör çoğunlukla ilerleyen bölümlerde ele alınacak Tamil Kaplanları örneğinde de görüleceği üzere devlet sınırları içerisinde bir bölge veya ETA örneğinde görülebileceği gibi birden çok devletin sınırlarında olmakla birlikte sınırlı bir bölgeyi hedefleyebilmektedir.

Etnik/ayrılcı terörün diğer terör yapılanmalarından ayrılan tarafı bir etnik yapı üzerinden bir motivasyonla eylemlerini yapmaktadırlar. Etnik olarak buldukları toplum içerisindeki diğer kimliklerden farklı oldukları savı ile eylemlerini yaparlar. Bunun temelinde

ait oldukları etnik grubu etkilemek ve kendi yanlarında mücadele etmeye ikna etmektir. Hedefleri ait oldukları etnik yapıya ait bir ulus devlet kurmak veya bir ayrıcalık elde edebilmektir (Baharççek, 2000, s. 16). Temel motivasyonları ise bağımsızlık veya özgürlük savaşı verdikleri iddiasıdır. Etnik terörü diğer terör organizasyonlarından ayıran hedef de bir etnik kimlik oluşturma ve etnik mobilizasyon sağlamaktır. Ayrıca bu tip örgütler diğer etnik unsurları yıldırma ve tehdit etmek sureti ile buldukları bölgede diğer unsurları göç ettirerek hâkim bir etnik topluluk oluşturmak amacındadırlar.” Bu kapsamda Tamil Elam Kurtuluş Kaplanlarının 1983 sonrası Sri Lanka adasının doğu ve kuzey bölgelerinde Tamil etnik unsuruna ait olmayanları bölgeden uzaklaştırma çalışmaları örnek verilebilir (Akmaz, 2019, s. 103). *Hindistan’dan gelerek Sri Lanka’ya yerleşmiş olan Tamil etnik unsuruna ait 600 bin kişi 1977, 1981 ve 1983 yıllarında Sri Lanka’dan zorla göç ettirildi”* (Kavas, 2020). Aynı zamanda etnik unsurların din/mezhep, dil gibi farklılıkları da çatışan grupların motivasyonu üzerinde ve etki alanının genişlemesinde önemli bir unsurdur.

Etnik terör son dönemde dünyada daha fazla yer almaktadır. Bu konuda çalışma yapan Rapoport (2013) *Modern Terörizmin Dört Dalgası* adlı çalışmasında ideolojik motivasyon bakımından terör türlerini dört döneme ayırmıştır. Bu dönemleri, 1880’de başlayıp 1920’lere kadar devam eden “Anarşist Dalga”, 1920’ler ile 1960’lar arasındaki “Anti-kolonyal Dalga”, 1960’larda başlayan “Yeni Sol Dalga” ve 1979’da başlayan “Dinci/etnik Dalga” olarak ele almıştır (s. 283). Rapoport’a göre ilk iki dalga sona ermiş ve “Yeni Sol Dalga” ile “Dinci/Etnik” terör günümüzde halen devam etmektedir. Bu kapsamda FARC üçüncü dönemin, Tamil Kaplanları ise dördüncü dönemin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan tanımlamalar, faaliyetleri ve söylevlerine göre ETA, PKK, Tamil Kaplanları gibi örgütlerin etnik/ayrılıkçı terör kapsamında örnek olarak verilebilir. Bu çalışmada Sri Lanka’da faaliyet göstermiş olan Tamil Kaplanları etnik/ayrılıkçı terör kapsamında incelenecektir.

2.3. İç Savaş

Varlık’a (2013, s. 123) göre; “*İç savaşlar, aynı devlet içerisinde yer alan politik, dini/mezhepsel, etnik sınıfsal gruplar arasında yönetimin ele geçirilmesine veya ülkenin bölünmesine yönelik olarak icra edilen savaşlardır*”. Bir çatışmanın iç savaş olarak adlandırılabilmesi için devletin savaşan güçleri savaşçı olarak kabul etmesi ve bu çatışmalara yabancı devletlerin de müdahale etmelidir. Buradan da anlaşılacağı gibi terör eylemleri, darbe ve kalkışmalar bu kapsamda ele alınmamaktadır.

İç savaşın tanımında iki unsur belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi çatışmanın devletin kendi sınırları içerisinde, en az bir silahlı grup ile silahlı çatışma içerisine girmesidir. İkinci olarak ise silahlı çatışmanın bir sivil savaş olarak nitelendirilmesi ve devletin egemenlik unsuru olan sınırları içerisindeki hükümet etme erki ve kontrolün tehdit edilmesidir (Güler, 2015, s. 48).

Bu tezde, Sri Lanka'da faaliyet gösteren LTTE'nin ülkenin bir bölümünde egemen olması, kendi silahlı kara, hava ve deniz gücü olması, bölge ülkelerini etkilemesi ve bu ülkelerin çatışmaya müdahil olmaları, devlet sınırları içerisinde kendi idari yapılarını oluşturmaları nedeni ile Sri Lanka – LTTE çatışmaları iç savaş kapsamında incelenecektir.

2.4. Milliyetçilik, Kimlik ve Azınlık

Bu çalışmada ele alınan çatışmaların meydana gelme sebeplerini anlamak, çözüm süreçlerini doğru yorumlayabilmek ve analiz edebilmek adına çatışmalardan bağımsız olmayan kimlik, azınlık, milliyetçilik, gibi kavramların tam olarak anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle bu başlık altında kimlik, milliyetçilik, azınlık kavram ve tanımları üzerine kısa bir inceleme yapılacaktır.

2.5.1. Milliyetçilik

Türk Dil Kurumu (2002) millet sözcüğünü “*çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus*” olarak tanımlamaktadır.

“Latince “nasci” kelimesinden türetilmiş olan “millet” kelimesi 13. Yüzyıldan bu yana kullanılmaktadır. Orijinal anlamıyla millet ya da nation kelimesi hiçbir siyasi atıf taşımamakta ve bir ırksal gruba karşılık gelmektedir. Sözcük 18. Yüzyıla kadar siyasi bir anlam ifade etmemiştir ve bir birey veya grup olarak insanların “milliyetçiler” olarak tasnifine referans olarak kullanılmıştır. Milliyetçilik sözcüğü literatürde ilk defa Jacoben karşıtı olan Fransız papaz Augustin Barruel tarafından kullanılmıştır. 19. Yüzyılda ise milliyetçilik bir siyasi ideoloji veya siyasal bir hareketi tanımlamak için kullanılmaya başlamıştır. (Heywood, 2015, s. 163).

Milliyetçilik akımı Fransız devrimi ile birlikte ortaya çıkmıştır. Fransız ihtilaline kadar ülkede yaşayan halk bağlı olduğu devletin tebaası olarak görülmekteydi (Heywood, Siyasi İdeolojiler, 2015, s. 164). Fransız devrimi ile birlikte halk kralın tebaası iken “*Fransız Milleti*” oldular. Milliyetçilik 19. Yüzyıldan itibaren bir halk hareketi haline geldi ve daha önce

beraber yaşayan birçok toplumu birbirinden ayıran bir özellik haline geldi. Bu farklılık zamanla Osmanlı, Avusturya-Macaristan gibi çok uluslu imparatorlukların dağılmasına yol açarken Almanya ve İtalya gibi ulusların doğmasına yol açmıştır.

Milliyetçilik, zorunlu eğitimin yaygınlaşması, okur-yazarlığın artması, popüler yayınların artması gibi öğelerin yolu ile toplumsal siyasetin dinamik ve işleyen dili haline almıştır. Bu dönemde milliyetçiliğin yapısı değişmiştir. Başlangıçta milliyetçilik liberal ve ilerlemeci bir hareket iken zamanla muhafazakâr politikaları daha fazla içeren bir ideoloji haline gelmiştir (Heywood, 2003, s. 125).

Fransız ihtilaliyle birlikte ortaya çıkan milliyetçilik ideolojisi önceleri Avrupa'yı etkilemiş sonrasında tüm dünyaya yayılmış ve birçok devleti ve milleti etkilemiştir. Özellikle Afrika, Asya'da sömürgeci ve işgalci devletlere karşı karşılık buldu. Zamanla daha fazla taraftar bulan milliyetçilik bağımsızlık savaşlarını etkiledi ve sömürge imparatorluklarının dağılması ile sonuçlandı. Heywood (2003)'a göre milliyetçilik düşüncesi farklı siyasi hareketlere kaynaklık etse de milliyetçi düşünce ve teorilerin tanımlanmasında kullanılan referans noktalarının önemli olanlarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Millet
- Organik toplum
- Self determinasyon veya Kendi kaderini tayin hakkı
- Kimlik siyaseti (s. 127)

2.5.2. Kimlik ve Azınlık

Kimlik kelimesi, Türk Dil Kurumu (2002) tarafından “*toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü*” olarak tanımlanmaktadır. Kimlik ya da aidiyet, kültürü oluşturan öğelerden biridir. Kimlik kişinin tek başına oluşturduğu bir olgu olmayıp toplumsal çerçevede meydana gelen bir süreçtir. “*Kimlik, salt anlamı itibariyle kolektif bir yapıya sahip olmamakla birlikte, bireysel yaşantıda var olan tasavvurları, yaşama katılma biçimlerimizi ve son analizde toplumsal yaşantı içerisinde bireyin konumlanmasını kapsamaktadır*” (Yanık, 2013, s. 227).

Azınlık “*bir toplulukta kendine özgü nitelikler bakımından ayrı ve ötekilerden sayıca az olan*” anlamında kullanılan bir kelimedir ve toplum, bilimsel olarak “*bir ülkede ayrı soydan veya inançtan olan ve sayıca az olan topluluk, ekalliyet*” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2002). Azınlık kavramı muhtevastındaki hassasiyet ve her devletin kendi özel durumlarından kaynaklanan siyasi yapı nedeni ile tanımlama sorunu karşımıza

çıkılmaktadır. Bu nedenle uluslararası alanda üzerinde uzlaşa sağlanmış bir tanım bulunmamaktadır.

Temel olarak biz ve öteki kavramları üzerine inşa edilen azınlık kavramı toplumda ortaya çıkan çatışmaların nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Gruplar arasında çatışma meydana geldiği zaman, baskın pozisyondaki grup “ötekini” aşağılayarak, öldürerek veya şiddet uygulayarak bilerek ve tasarlayarak plan kurar (Çınar, 2014, s. 13). Ortaya çıkan yeni durumda azınlık olan grup içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulmak amacı ile harekete geçer ve savunmaya pozisyonu alır. Bu yeni durum tansiyonu artırır ve artan gerilim terör eylemlerine varan olayların çıkmasına yol açabilir. Azınlıklar çoğunlukla bir ulus devlet içerisinde sayıca az olan etnik, dilsel ve dinsel grupları içerir (Gedik, 2017, s. 43). Bu tezde ele alınan Tamil azınlığı bu bağlamda etnik azınlık olarak değerlendirilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOLOMBİYA – FARC ÇATIŞMASI VE BARIŞ SÜRECİ

Kolombiya Hükümeti ile FARC arasındaki çatışmalar 1964 yılında başlamış ve günümüze kadar sürmüştür. Kolombiya çatışmaları yarım asrı geçen ve 2016’da imzalanan barış anlaşması ile sona eren süreçte iki taraf arasında defalarca müzakereler yapmışlardır. Kolombiya Çatışmaları³ bu süreçte zaman zaman artan yoğunlukta çatışmalara sahne olmuş, bazı dönemlerde ise ateşkesler ve barış görüşmeleri ile çatışmalara ara verilmiştir. Defalarca kurulan müzakere masası her defasında silahlı çatışmalarla kesintiye uğramıştır. Çatışmalar süresince milyonlarca insan yerinden olurken, yüzbinlerce insan ise canından olmuştur. Bu çatışmaların aktörleri bir yanda hükümet/devlet güçleri ve paramiliter güçler diğer tarafta ise FARC ve ELN⁴ gibi köylüler arasında başlayıp ülke çapında yayılan irili ufaklı gerilla gruplarıdır.

Kolombiya Cumhuriyeti Hükümeti ile Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC) arasında temelleri ‘La Violencia’ (şiddet) dönemine dayanan ve 1964’te silahlı mücadele haline gelen çatışmalar, 2016 yılında barış anlaşması ile sona ermiştir (Peace Agreement-X, 2016; UN Peacemaker, 2016; Çınar & Ünlü, 2016, s. 293-294; Democratic Progress Institute, 2013, s. 23-24; Çalışır, 2019, s. 45-46,75). Eylül 2012’de Küba’nın başkenti Havana’da başlayan yeni barış süreci uzun görüşmeler sonucunda 2016 yılında “*Çatışmanın Sona Erdirilmesi ve İstikrarlı ve Kalıcı Bir Barışın İnşası İçin Nihai Anlaşma*⁵” adı ile imzalanarak nihayete ermiştir. Eylül 2016’da imzalanan barış anlaşması, 2 Ekim 2016’da yapılan halk oylamasında reddedilmesine rağmen barış anlaşması iki tarafında kararlılığı sayesinde yeni anlaşma 24 Kasım 2016’da imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Sürecin sonunda FARC’ın silah bırakarak siyasal sürece dâhil olması sağlanmıştır (Medina & Özmen, 2020, s. 114). Küçük anlaşmazlıklar ve itirazlara rağmen barış anlaşması günümüzde halen korunarak devam etmektedir.

Bu bölümde Kolombiya Cumhuriyeti hakkında genel bilgiler verilecek akabinde Kolombiya’da meydana gelen çatışmaların sebepleri, etkileri, çatışma süreci ve barış görüşmeleri ele alınacak, Kolombiya hükümet güçleri ile FARC gerillaları arasında imzalanan

³ Kolombiya Çatışmaları: Kolombiya’da 1964 tarihinde başlayarak günümüze kadar devam eden ve ana aktörleri devlet güçleri ile bunun karşısında yer alan FARC ve ELN gibi gerilla hareketleri olan ve bu aktörler arasındaki silahlı çatışmaları tarif etmek için kullanılmaktadır.

⁴ ELN: Ulusal Kurtuluş Ordusu

⁵ Orijinal adı: Acuerdo Final Para La Terminación Del Conflicto y La Construcción De Una Paz Estable y Duradera

barış anlaşması ve yapılan anayasal düzenleme ile başlayan süreç incelenerek bir değerlendirme yapılacaktır.

3.1. Kolombiya Cumhuriyeti Coğrafi, Tarihi ve Siyasal Yapısı

Kolombiya, Güney Amerika devletleri içerisinde en fazla İspanyolca konuşulan devlet olmakla birlikte aynı zamanda eşitsizlikler ve zıtlıklar ülkesidir. Ülkenin siyasi istikrarsızlığı, tarihsel olarak servetin eşitsiz dağılımı, yasadışı uyuşturucu ticareti (çoğunlukla kokain), sömürge dönemi kurumları siyasi rekabet ve çatışmalara dayanmaktadır (Britannica, 2020).

Kolombiya’da İspanyolca dışında, 12 dil ailesine mensup 87 yerli halk yaşamaktadır. Yerli nüfusu toplam nüfus içerisinde yaklaşık olarak %3’lük bir kesimi oluşturmaktadır. Yerli Nüfusun tahmini %85’ini oluşturan 12 halk ülkenin AND dağları ve Atlantik Okyanusu kıyısına yakın yerlerde yaşamaktadır. Güney Amerika’da, Brezilya’dan sonra en büyük yerli nüfusu Kolombiya’da yaşamaktadır. (Özbudun, 2012, s. 38-39). Ülkenin yerli halkı ise Kolombiya’da yaşayan toplam nüfus içerisinde azınlık konumundadır. 49 milyonluk ülke nüfusunun %58 kadarı Mestizo (Yerli-Avrupalı melezi), yaklaşık %20’si Beyaz Avrupalı, %14’ü mulattolar (Avrupalı-Afrikalı melez), %4 Siyah Afrikalılar, Afro-Kolombiyalı ve %3 kadarı ise yerli halktan oluşmaktadır (Bal & Özveren, 2009, s. 79). Ağırlıklı olarak Hıristiyan nüfusa sahip olan Kolombiya’da nüfusun %79’u Katolik, %14’ü Protestan inancına sahiptir ve geri kalanı yerel dinler ve diğer dinler olarak dağılmaktadır. Aynı zamanda Kolombiya, Latin Amerika’daki en büyük Latin Amerikalı mülteci kaynağıdır. Bunun temel sebebi gerillalar, paramiliter gruplar ve Kolombiya güvenlik güçleri arasındaki şiddetli çatışmalar ve zorla yerinden edilmelerdir. Şiddete en fazla mazur kalan ve mülteci durumuna düşen gruplar Afro-Kolombiyalılar ve yerli halktır. Kolombiya Hükümeti’nin Kolombiya Devrimci Silahlı güçleri (FARC) ile 2016’da imzaladığı barış anlaşmasına rağmen şiddet durmamıştır. FARC’ın boşalttığı boşluğu diğer isyancı güçler doldurmakta ve halk içerisinde yerinden edilme riski ve korkusu devam etmektedir (CIA Worldfactbook, 2018).

Kolombiya’da 50 yıldan fazla süre devam eden çatışmaları daha iyi analiz edebilmek, sorunu ortaya koyabilmek ve çözüm sürecini analiz edebilmek amacıyla Kolombiya’nın tarihsel, coğrafi, ekonomik ve siyasal yapısını, geçmişten günümüze yaşadığı süreci ve mevcut durumu ele almak gerekmektedir. Bu amaçla bu başlık altında bu konulara değinilecektir.

3.1.1. Kolombiya'nın Coğrafi ve Tarihi Yapısı

Resmi adı Kolombiya Cumhuriyeti olan ülke yaklaşık üç yüzyıl süren İspanyol sömürgecilik döneminden sonra 20 Temmuz 1810 tarihinde bağımsızlığını kazanmıştır. Başkenti ve en büyük şehri Bogota olan ülke, 1.138.910 km² alana ve 49 milyonun üzerinde nüfusa sahiptir (USA Library of Congress, 2007, s. 5). 1829-1830 yılları arasında Gran Colombia olan ülkenin adı Venezuela ve Ekvador'un birlikten ayrılması ile Yeni Granada olmuştur. 1863 tarihinde Christoph Colomb'un anısına ülkeye Kolombiya adı verilmiştir (Arslan, 2015, s. 268-371). Kolombiya, Orta ve Güney Amerika kıtası arasında konumlanmakta ve Pasifik Okyanusu ve Karayip Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır. Panama, Ekvator, Peru, Venezuela ve Brezilya ile sınır komşuluğu bulunmaktadır.

Kolombiya'nın, Kolomb öncesi tarihi yaklaşık 20 bin yıl öncesine gitmektedir. Yerli Chibcha halkı ve onun alt unsurları olan Arawak ve Carib halkları çok eski dönemlerden bu yana bölgede örgütlü tarım yapmaktaydılar. İspanyollar ilk olarak 1499 yılında Kolombiya'nın Guajira yarımadasına gelmişler ve 1510 yılında Bogota'yı kurmuşlar ve 1538'de Bogota başkent olmuştur (USA Library of Congress, 2007, s. 1-2). Kolombiya'nın fiili fethi, 1525'te Bastidas'ın kurulmasıyla başlamıştır. 1533 yılında Pedro de Heredia, Cartegana'yı kurmuştur ve zamanla burası İspanyol İmparatorluğu'nun en büyük askeri ve ticari deniz üssü haline gelmiştir. 1538 ve 1539'da koloni şehirleri arasında yollar ve yollar boyunca iletişim merkezleri kurulmuştur. İspanyol sömürgesi döneminde çatışmalar, ekonomik zorluklar yerlilerin yaşam şartlarını zorlaştırmıştır (Britannica, 2020; Çalışır, 2019, s. 41). İspanyollar, barut ve güçlü atlara dayayan askeri üstünlükleri sayesinde kolayca hakimiyet sağlamışlardır. Bu üstünlüğü sağlamada daha önce yerlilerin bilmediği Avrupa merkezli hastalıklar nedeni ile yerli nüfusu kırılması da bu durumda etkili olmuştur. Kültürleşme ve karşılıklı evlilikler bu dönemde yerli halkın kültürel özelliklerini hızlı bir şekilde yok etmiş ve zamanla yerli halk İspanyol tarzı yaşamı benimsemiştir (Chasteen, 2017, s. 46-47,50).

İspanyollar yeni fethettikleri yerde yaşayan halklara nasıl davranacakları konusunda yaptıkları tartışmalarda ikiye bölünmüşlerdir. Rahip Dartolomeus de las Casas yapılan fethin meşruiyetinin yerlilerin "putperest" olmaları nedeni ile yeterli olduğu görüşünderken, İlahiyatçı Juan Gines de Spulveda ise yerlilerin tiran ve yamyam oldukları iddiası ile fethin meşru olduğunu savunmuştur. Sepulveda'ya göre yerlilerin köleleştirilmesi, yerli halkı kötülüklerden kurtararak ahlaken düzeltilmesi için de elzemdir (Özbudun, 2012, s. 75). Gerek bahsedilen dini tartışmalar gerekse de bu dönemde ekonominin daha çok tarıma dayalı olması

İspanyolların bu alanda çalışacak insan kaynağı ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan yeni ihtiyaç için İspanyollar daha önce İspanya’da Müslüman ve Yahudilere uyguladıkları “Encomienda⁶” sistemini daha kötü ve acımasız bir şekilde uygulamaya başlamışlardır. Encomienda sistemi zamanla kölelik haline dönüşmüş ve yerlilerin ellerindeki tüm topraklar İspanyolların eline geçmiştir (Acemoğlu & Rabinson, 2013, s. 13). Yerli halka aynı zamanda “mita” denilen angarya uygulanmıştır. Madencilik, tarım işçiliği, hayvan yetiştiriciliği ve yol yapımı gibi işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır (Özbudun, 2012, s. 77). 1542 yılında İspanya Kralı III. Carlos sadece Afrika kökenli siyahların sadece köle olabileceğine dair bir yasa çıkarmıştır. 1542 tarihinde çıkarılan bu yasa köleliği resmi olarak yasaklasa da toprak sahipleri “encomienda” sistemi ile yerlileri zorla çalıştırmaya devam etmişlerdir. 18. yüzyıl boyunca İspanyol sömürgelerinde ortaya çıkan Avrupa kökenli veya Criollo denilen bir topluluk ortaya çıkmıştır. Criollo’ların büyük kesimi büyük çiftlik sahipleri, üreticiler, tüccarlar ve entelektüellerdir (Alvarez, 2006, s. 109-110). Günümüz Kolombiya çatışmalarında da sömürge döneminden kalma toprak sahipliği ve eşitsizliğin önemli bir payı bulunmaktadır.

1810 yılında başlatılan ayaklanma sonucunda Kolombiya bağımsız olmuştur. Bağımsızlık sonra ilk Devlet Başkanı Simon Bolivar (1810-1830) olmuş ve yardımcılığını ise Fransisco Santander yapmıştır. 1830’da S. Bolivar’ın istifasından sonra 1832-1837 yılları arasında F. Santander devlet başkanlığı görevini üstlenmiş ve dönemin baskın siyasi figürü olmuştur (USA Library of Congress, 2007, s. 2). Santander dönemi ülkeye kısmi refah getirmiş olsa da 1840’ta ortaya çıkan iç savaş gelişmekte olan ülke endüstrisine darbe vurmuş ve ticareti kesintiye uğratmıştır. Bu dönem ülkede çok uzun süre devam edecek olan kanlı çatışmaların temelindeki Liberaller ve Muhafazakârlar arasındaki siyasi rekabete yol açmıştır (Britannica, 2020).

19. yüzyıla kadar süren İspanyol hakimiyeti, Napolyon’un İspanya’yı işgali ile başlayan bağımsızlık savaşları sonucunda 1810 yılında son ermiş ve Kolombiya bağımsızlığını kazanmıştır. Bağımsızlık sonrasında Kolombiya ve komşuları Ekvador, Venezuela ve Panama’yı içeren Büyük Kolombiya Cumhuriyeti kurulmuştur. Büyük Kolombiya Cumhuriyeti, birliği oluşturan Ekvador ve Venezuela’nın ayrılması ile 1830

---

⁶ Encomienda: İspanyol kraliyetinin yerli halkın statüsünü tanımlamaya çalıştığı hukuk sistemi. Başlangıçta İber yarımadasında Müslüman ve Yahudileri için kullanılmasına rağmen 15. Yüzyılda yenedünyanın keşfi ile birlikte bölgenin yerli halkını köleleştirmek için kullanıldı.

yılında dağılmıştır. Birliğin bir diğer ülkesi Panama ise ABD'nin de etkisi ile 1903 yılında birlikten ayrılmış ve günümüz Kolombiya'sına yakın sınırları ile ülke son şeklini almıştır.

Kolombiya ekonomisi başta kahve, muz ve tütün ürünleri olmak üzere tarım ve petrol, doğalgaz ihracatına dayanmaktadır. 1990 sonrasında artan tarım ürünleri ve enerji ürünleri ihracatı ile Kolombiya uluslararası ticarete daha fazla yer almaya başlamıştır. ABD ile bu dönemde artan ekonomik ilişkiler ABD'nin Kolombiya üzerinde ekonomik ve sosyal etkisi daha fazla göstermesine neden olmuştur. ABD önemli bir ticari ortak haline gelmiştir. Kolombiya'da üretilen koka yaprağı tüm dünya üretiminin %68'ine denk gelmekte ve ABD bunun %90'ının tek başına müşterisi konumundadır. ABD'ye giren kokainin %60'tan fazlası FARC aracılığı ile piyasaya sürülmektedir (Afat, 2016, s. 829; Çalışır, 2019, s.50)

Harita 1 Büyük Kolombiya Cumhuriyeti Haritası (1830)

Kaynak: Civilization The West and The Rest With Niall Ferguson (PBS, 2020)

Harita 2 Günümüz Kolombiya Siyasi Haritası

Kaynak: <https://www.britannica.com/place/Colombia>

3.1.2. Kolombiya'nın Siyasal Görünümü

Kolombiya Cumhuriyeti, başkanlık sistemi ile idare edilen merkezi yönetime sahip, 32 idari bölge ve başkent Bogota'nın merkezi olduğu bir idari merkez bölgeden müteşekkil bir ülkedir. Kolombiya Kongresi iki kanada sahip olup, bunlar 109 üyeli Senato ve 172 üyeli Temsilciler Meclisi'nden oluşmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2020). Kolombiya Cumhuriyeti, demokratik temsile dayalı çok partili sistemin olduğu, her dört yılda bir genel halkoyu ile seçimlerin yapıldığı bir devlettir. Kolombiya'da 7 büyük parti ve çok sayıda irili ufaklı siyasi parti mevcuttur (Democratic Progress Institute, 2013, s. 14).

Kolombiya siyasal hayatının en eski iki ana partisi Liberal Parti ve Muhafazakâr Parti'dir. Bu iki siyasal parti, ülkenin şiddet sarmalına girmesinin, süregelen anlaşmazlıklar ve çatışmaların temel unsurları olmuşlardır. Liberal Parti ve Muhafazakâr Parti, 19. yüzyılın sonundan itibaren Kolombiya siyasal hayatının hâkim iki partisi olarak varlıklarını sürdürmektedirler. İki parti farklı ideolojik altyapıya sahiptir ve bunlardan Liberal Parti anti-kolonyal ve serbest ticareti benimsemiş, devlet tekeline karşı çıkmakta, aynı zamanda küçük toprak sahipleri ve kölelere özgürlükleri savunmaktadır. Bunun yanında Muhafazakâr Parti ise

koyu Katolik inancına sahip, mevcut rejimin ve İspanyol sömürge kurumlarının korunmasından yanadır (Türkoğlu, 2014, s. 4).

Kolombiya 300 yıllık İspanyol sömürge dönemi sonrasında Simon Bolivar ve Francisco de Paula Santander önderliklerinde bağımsızlıklarını kazanmıştır. İki liderin farklı görüşleri Kolombiya siyasal hayatını da etkilemiş ve günümüze ulaşan sorunların da kaynağı olmuşlardır. Simon Bolivar koyu Katolik muhafazakâr görüşlere sahip iken, Santander ise liberal laik görüşe sahiptir. Sorunun bir başka boyutu ise bağımsızlık savaşının iki lider arasındaki yönetim şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bolivar güçlü bir merkezi yönetimi savunurken, Santander ise federal bir yapıyı savunmaktadır. Kolombiya siyasal bölünmesi ve çatışmalarının temelini oluşturan bu iki görüş partileşme sürecinde de Kolombiya Muhafazakâr Partisi ve Kolombiya Liberal Partisi olarak karşımıza çıkmıştır. Kolombiya Muhafazakâr Partisi 1849'da Liberal Parti ise 1848'de bu görüşler doğrultusunda kurulmuşlardır (Öney, 2016).

Liberal ve Muhafazakâr partiler arasındaki görüş ayrılıkları ve çatışmalar geniş kitleleri etkilemiş ve Bin gün savaşları, La Violencia gibi uzun süreli kanlı çatışmalar yanında FARC, ELN gibi örgütlerin kurulmasının da sebebi olmuştur. Çatışmalara ve FARC gibi örgütlerin kurulmasında sömürge döneminden kalma beyaz ve büyük toprak sahiplerinin etkisi de unutulmamalıdır. Büyük toprak sahipleri silahlı paramiliter güçler yolu ile siyasal hayatın ve şiddetin bir parçası olmuşlardır.

Ülkede 1991 yılına kadar varlığını korumuş olan ve en uzun süreli anayasa olan 1886 Anayasası ülke tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. 8 defa değişiklik yapılmasına rağmen uzun süre varlığını korumuştur. 1886 Anayasası Katolik inancı ve İspanyolcayı ana dil olarak kabul eden anlayış üzerine kurulmuştur. Anayasa, Devlet başkanına çok fazla hak tanımış ve tartışmaları beraberinde getirmiştir (Democratic Progress Institute, 2013, s. 16). 1886 Anayasası sorunları çözememiş, 1899-1902 arasında Liberal ve muhafazakârlar arasında “Bin Gün” savaşları yaşanmıştır.

1948'de başlayan La Violencia dönemi ve dönemin sonunda kurulan FARC ülke tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. İki parti arasındaki rekabete dayalı çatışma ortamı yeni aktörlerin varlığı ile farklı bir yöne evrilmiş ve yeni bir çatışma ortamı doğmuştur. Komünist partinin silahlı kanadı olarak kırsal bölgelerde yoksul köylüler tarafından kurulan FARC başlangıçta 500 silahlı gerillaya sahip iken 1980'li yıllara Komünist Parti ile arasında mesafe koyarak popülaritesini artırmıştır. 2000'li yılların başına geldiğinde,

FARC, 20.000 civarı silahlı örgüt mensubuna sahip olmuştur (Daşlı, Alıcı, & Figueras, 2018, s. 16). 1980'lerden başlayarak defalarca barış görüşmesi yapan FARC ve Kolombiya hükümeti nihayetinde 2016'da bir barış anlaşması imzalamışlardır.

FARC ve Kolombiya arasındaki barış görüşmeleri süreci ilk olarak 1982 yılında Betancur Hükümeti döneminde meydana gelmiş, fakat sonuç alınamamıştır. 1984 yılında FARC siyasal hayata katılmayı kabul etmiş fakat suikastlar sonunda kurulan parti kapanmış ve çatışmalar tekrar başlamıştır. Yaşanan çatışmalara rağmen bu dönemde bile taraflar arasında aracılar vasıtası ile iletişim kanalları açık kalmıştır (Cihangir, 2020, s. 21; Medina & Özmen, 2020, s. 121).

Başarısız görüşmelere rağmen iki tarafın diyalog kanallarını açık tutması nedeni ile müzakereler gerçekleştirilmiş, 1991'de Liberal Partili Devlet Başkanı Cesar Gavri, 1998'de Muhafazakâr Partili Başkan Andres Pastrana Arango tarafından yürütülen müzakere de diyalog kanallarının açık olmasına rağmen sonuçsuz kalmıştır. 2002 tarihinde Başkan Alvaro Uribe yönetimi ile ABD arasında yapılan anlaşma ve ABD'nin desteğiyle FARC'ın uyuşturucu kaçakçılığı büyük sekteye uğramıştır. Kolombiya ordusunun başarısı, zaman içerisinde militan sayısının azalması FARC'ı zayıflatmış ve ortaya çıkan yeni durum FARC'ın barış müzakerelerine ikna olmasına zemin hazırlamıştır (Karabel, 2017, s. 7). 2010 yılında başkan seçilen ve daha önce Ulusal Güvenlik Bakanlığı da yapmış olan Ulusal Birlik Sosyal Partili devlet başkanı J. Manuel Santos'un başkanlığı döneminde, 2012'de Kolombiya Hükümet yetkilileri ve FARC yetkilileri müzakere masasını Havana'da kurmuşlardır (Cihangir, 2020, s. 21). Görüldüğü gibi farklı siyasi yapılardan gelen başkanlar döneminde de diyalog kanalları kapatılmamış ve 2016 barış anlaşması ile yeni bir döneme girilmiştir.

3.2. Kolombiya Çatışmalarının Tarihi Arka Planı

3.2.1. İlk Dönem Gelişmeler ve Çatışmaların Arka Planı (1810-1964)

Tarihsel süreç içerisinde Kolombiya çatışmalarını üç dönem halinde ele almak mümkündür. Bu dönemleri; 1810-1948 yıllarını içeren bağımsızlık sonrası dönem, 1948-1958 arası dönemdeki La Violencia/şiddet dönemi ve FARC'ın ortaya çıktığı 1964 ve sonrası dönem olarak tasnif etmek doğru olacaktır. Anılan dönemleri ele alırken Kolombiya'nın içerisinde geçtiği şartları ve çatışmayı doğuran etmenlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Bu çalışmada her ne kadar FARC ile hükümet güçleri ve paramiliter güçler arasındaki çatışma ve barış görüşmeleri incelenecek olsa da süreci daha iyi çözümleyebilmek ve soruna

yol açan süreci daha iyi anlayabilmek adına çatışmaların başladığı 1964 öncesi dönemi ele almak ve anlamak gerekmektedir.

Yaklaşık üç yüzyıl süren İspanyol sömürge yönetiminden sonra 1810'da bağımsızlığını kazanan Kolombiya Cumhuriyeti'nde bu tarihten sonra ideolojik ayrışma ve anlaşmazlıklar baş göstermiştir. Bu ideolojik ayrışma Kolombiya siyasetinin iki büyük partisi olan Liberal Parti ve Muhafazakâr Parti'yi ortaya çıkarmış ve bu ideolojik ayrışma mevcut anlaşmazlıklar ve çatışmaların kaynağı olmuştur. Bağımsızlığını kazanması sonrasında bile Kolombiya'da İspanyol sömürgesi sonrası dönemdeki kurumsal yapının devam etmesi ve yeni devletin kurucularının anlaşmazlıkları günümüze kadar devam eden çatışmaların ana kaynağını oluşturmuştur.

Sömürge yönetimine karşı verilen başarılı mücadele, bağımsızlık sonrasında siyasal hayatta aynı etkiyi ve başarıyı sağlayamamıştır. General Simon Bolivar liderliğindeki Kolombiya ordusunun İspanyol ordusunu yenilgiye uğratması ile 1819 yılında Büyük Kolombiya Cumhuriyeti⁷ kurulmuştur. Bağımsızlık mücadelesi sonucunda iki siyasi figür olan Simon Bolivar devlet başkanı ve Francisco Santander ise başkan yardımcısı olarak ülke yönetiminde bulunmuşlardır. İki liderin farklı devlet anlayışı veya siyasal düşüncede olması, beraberinde anlaşmazlıkları da getirmiştir. Bolivar muhafazakâr görüşleri, Santander ise liberal görüşleri ile ön plana çıkmış ve günümüze uzanan anlaşmazlıkların temel kaynağı olmuşlardır.

Bağımsızlık sonrası kolonyal dönemin kurumlarının devam etmesi, sorunları da beraberinde getirmiştir. Nüfusun küçük bir kesimini oluşturan seçkin kesim, gücü elinde bulundurmaya devam etmiştir. Ayrıca büyük toprak sahiplerinin varlığının devam etmesi ve toprak reformunun yapılamaması fakir ve zengin arasındaki sosyal uçurumu derinleştirmiştir. Bağımsızlık sonrası orta sınıfın meydana gelmemesi, gelir dağılımındaki adaletsizlik, sömürgeci yapıların devam etmesi, kırsal kesimde yaşayanları kutuplaştırmıştır. Kutuplaşma ve eşitsizlik, çatışmaların fitilini ateşlemiştir. (Çalışır, 2019, s. 42-43).

Kolombiya'nın günümüze kadar 6 ila 10 arasında anayasa sahip olduğu ifade edilmektedir (Democratic Progress Institute, 2013, s. 15). Ülkedeki ideolojik ayrışmanın bir göstergesi olarak, 1810 ile 1830 arasında ülkenin farklı bölgelerinde geçerli olan birden fazla anayasa uygulanmıştır. Bu çok yapıli sürecin sonunda Kolombiya tarihinin en önemli ve en

---

⁷ Büyük Kolombiya Cumhuriyeti günümüz Kolombiya, Ekvator ve Venezüella'yı kapsamaktadır.

uzun süreli anayasası 1886 yılında yapılmıştır (Cordeiro, 2008, s. 12). 1886 Anayasası yüz yılı aşkın sürede 8 büyük revizyona uğramış olmasına rağmen 1991 yılına kadar yürürlükte kalan 1886 anayasası, 1810 yılından itibaren başlayan bir ideolojik ayrışmanın ve onun sonrasında Liberal Parti ve Muhafazakâr Parti'nin kurulması sürecinin bir sonucu olarak hazırlanmış bir anayasa olarak ön plana çıkmaktadır. Ortaya çıkan iki siyasi parti, Kolombiya siyasal hayatına etkisi yanında mevcut siyasi anlaşmazlıklar ve çatışmaların meydana gelmesinin de ana unsurlarıdır. (Democratic Progress Institute, 2013, s. 15).

1810'daki bağımsızlıktan sonra, Kolombiya'daki siyasi kutuplaşma iki grubun siyasi rekabetine sahne olmuştur. Liberal Parti ve Muhafazakâr Parti'nin kuruluşlarına yol açan bu kutuplaşma ülke siyasal yaşamını domine etmiş ve yaşanan çatışmaların ana kaynağını oluşturmuştur. Kutuplaşma, çatışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu çatışmaların en önemlisi 1899–1902 yılları arasındaki “Bin Günlük Savaş” ve 1948’de başlayarak 1960’ların ortasına kadar süren şiddet sarmalını ifade eden “La Violencia” dönemidir. 1899-1902 yılları arasında meydana gelen ve “Bin Gün Savaşı” olarak adlandırılan ilk büyük şiddet dalgası olan dönemde yaklaşık 130 bin Kolombiyalı hayatını kaybetmiştir (Britannica, 2018). İkinci dalgada olan La Violencia döneminde hayatını kaybeden insan sayısı ise 200 binden fazladır (Çalışır, 2019, s. 45).

Mevcut anlaşmazlık ve çatışmaların temelini oluşturan bu iki dönem, FARC ve Kolombiya devlet güçleri ile çatışan diğer örgütlerin çıkışında da önemli bir yere sahiptir. Çatışmaların kaynağı olan Liberal Parti ve Muhafazakâr Parti arasındaki anlaşmazlık 1958 yılında imzalanan ateşkes anlaşması ve kurulan “Ulusal Cephe” ile sona ermiştir. 1958’de Ulusal Cephe adayı Alberto Lleras Camargo devlet başkanı seçilmiştir. Yeni dönemde bazı alanlarda gelişmeler yaşansa da tarım arazilerinin adil olmayan dağıtımına yönelik sorun çözülememiştir. Ekonomik sorunların devam etmesi, çözüm yoluna atılmayan adımlar, yoksulluk ve adaletsizliğin devam etmesine neden olmuştur (Çalışır, 2019, s. 45). Ulusal cephe hükümetinin de sorunları çözememesi 1964’te FARC başta olmak üzere irili ufaklı birçok örgütün kurulmasına ve çatışmalara taraf olmasına neden olmuştur. Bu çatışmalar günümüze değin şiddetini artırarak devam etmiştir. Kolombiya Ulusal Tarihsel Bellek Merkezi'nin hazırladığı rapora göre Kolombiya çatışmaları süresince çatışma ortamında yerinden edilen Kolombiyalı sivil sayısı 6 milyon olarak tahmin edilmektedir (The Guardian, 2013; UN Refugee Agency, 2020; Felter & Renwick, 2017).

3.2.2. La Violencia (Şiddet) Dönemi

La Violencia, Kolombiya Muhafazakâr Parti ile Liberal Parti arasında kırsal kesimde yoğunluklu olmak üzere yaklaşık on yıl süren şiddet dalgası dönemine verilen addır. “La Violencia” dönemi FARC’ın kuruluşuna giden yolda önemli bir dönüm noktası olmuştur. Dönemin başlangıç ve bitişi konusunda kaynaklar arasında mutabakat olmamakla birlikte genellikle Kolombiya’da 1948-1958⁸ arasında yaşanan şiddet dönem için kullanılmaktadır. Bu dönem Kolombiya tarihinde var olan iki partili sistemin anlaşmazlıklarının sonuçlanması ve terör örgütlerinin ortaya çıkışı açısından önemli bir yere sahiptir. La Violencia’yı analiz etmek için 1946 seçimleri, 1948 Bogotoza olayları, 1950 seçimleri, 1950-1953 Gomez Rejimi, 1953-1957 Rojas Pinilla Askeri Rejimi, 1958 Ulusal Cephe’nin kurulması olarak beş önemli döneme ayırmak mümkündür (Türkoğlu, 2014, s. 6).

1948 olaylarının başlamasının geri planındaki önemli olaylardan biri 1946 seçimidir. Bu seçim ile 1930’dan bu yana iktidarda olan Liberal Parti iktidarını kaybetmiş ve Muhafazakâr Parti adayı Mariano Ospina Perez seçimi kazanmıştır. 16 yıl sonra iktidara gelen muhafazakâr yeni yönetimin baskıcı tutumu iki parti arasındaki güç mücadelesini de beraberinde getirmiştir. (Türkoğlu, 2014, s. 6) Muhafazakâr yönetime karşı gerek toplumsal tepki gerekse de Liberal Parti adayı Gaitan’ın gittikçe artan popülaritesi ve işçi ve çiftçi kesime vaatleri Kolombiya’da gerilimi artırmıştır. Oligarşik yapıyı eleştiren yapısı ve toprak reformu gibi vaatleri, Gaitan’ı daha da popüler hale getirmiştir. Bu ortamda 1948 yılında Gaitan’ın suikast sonucu öldürülmesi ile Kolombiya yeni bir şiddet dalgası içerisine girmiş ve yeni dönemin kapılarını açmıştır (USA Library of Congress, 2007, s. 3).

1948’de J. E. Gaitan’ın öldürülmesi Kolombiya tarihine Bogotazo olayları olarak geçen protestoların başlaması ve sonrasına La Violencia döneminin başlangıcı bu olaya dayanmaktadır. 1948’de işçi haklarını savunan ve gittikçe popülaritesi artan Liberal Parti başkan adayı Jorge Eliécer Gaitán’ın öldürülmesi çatışmaların fitilini ateşlemiştir. Saatler içerisinde yayılan haberler 200 binden fazla insanın toplanmasına neden olmuştur (Turel, 2013, s. 1). Protestocular Gaitan’a suikast yapan tarafın Ospina Perez taraftarları olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle kalabalıklar Hükümet binalarına doğru yürüyüşe geçmiştir. Suikastın duyulması ile başlayan “Bogotazo” olayları olarak adlandırılan protestolar saatler içinde Bin dört yüzden⁹ fazla insanın ölmesine neden olmuştur. Tüm yatıştırma çabalarına rağmen sokaklarda şiddet armış ve Gaitán’ın öldürülmesi sonrası başkent Bogota’da çıkan

⁸ Bazı kaynaklar dönemi 1946-1965 tarihleri arasında kabul etmektedir.

⁹ Farklı kaynaklar sayıyı 1.400 ile 5.000 arasında vermektedirler.

isyan büyüyerek ülke çapında yayılmıştır. Devam eden süreç on yıldan fazla sürmüş ve “La Violencia” olarak adlandırılan bu yeni dönem boyunca 200 binden fazla insanın ölmüş ve milyonlarca insan yerinden olmuştur. (Trapani, 2017, s. 363).

Bogotazo ile başlayan şiddetin sona ermesi için Liberal Parti içinden bir grup ayrılarak Muhafazakâr M. Ospina'ya destek vermiştir. Ancak, bu iki partili hükümet, daha fazla partizanca bir sürtüşmeye yol açması ve artan şiddet nedeniyle başarısızlığa uğramıştır. Sonucunda Liberal parti 1949'daki başkanlık seçimlerinden çekilmiş ve yapılan seçimleri L. Gomez kazanmıştır. Yeni kurulan hükümette şiddete çözüm bulamamış ve bunun sonucunda 1953 yılında eski devlet başkanı Ospina'nın da desteği ile General Rojas Pinilla askeri bir darbe yapmış ve Kolombiya'da askeri yönetim kurulmuştur. (Türkoğlu, 2014, s. 10; Turel, 2013, s. 2)

General Pinilla yönetiminde kurulan askeri yönetim de da şiddeti sona erdirmeye başarılı olamamış ve 1957'de Pinilla istifa etmek zorunda kalmıştır. Çatışmaları sona erdirmek amacı ile rakip iki parti olan Liberal Parti ve Muhafazakâr Parti anlaşarak 1956'da Ulusal Cephe'yi kurmuşlardır. Daha sonra General R. Pinilla 1957'de sürgüne gönderilmiş ve 1958'de Ulusal Cephe iktidarı devralmıştır. Varılan anlaşma gereği iki parti dönüşümlü olarak hükümete başkanlık etmişlerdir. Yeni anlaşma iki partiye hükümet ve bürokraside eşit paylanmış vererek güç dengesi kurulmasını sağlamıştır. Çatışmaya sürecine yeni bir aktör olarak eklenmiş ve uzun yıllar devam edecek yeni bir yapı meydana gelmiştir (Gedik, 2017, s. 58; Turel, 2013, s. 2).

Bu döneme etki eden başka bir unsur ise toprak sahiplerinin emrindeki sağcı paramiliter güçlerdir. Bu dönemde paramiliter güçler, küçük toprak sahibi köylülerin topraklarına el koymaya başlamış ve katliamlar yapmışlardır. Bu kanlı süreç ülkedeki muhalefeti radikalleştirmiş, topraksız ve yoksul köylüler, 1930'da kurulan Komünist Partisi'ne yönelmiştir. Sonuçta köylüler kendilerini savunmak amacı ile silahlanma yolunu seçmişlerdir (Medina & Özmen, 2020, s. 119-120). Silahlanan köylüler kurtarılmış bölgeler oluşturmuşlardır. Marquetalia Cumhuriyeti olarak adlandırılan bu bölgeler ordunun 1964'teki müdahalesi ile dağıtılmıştır. Marquetalia Cumhuriyeti'nin dağıtılması sonucu dağlık ve ormanlık alanlara çekilen gerillalar Komünist Parti'nin silahlı kanadı olarak 1964'te FARC'ı kurmuşlardır. Bu olaylar Kolombiya tarihinde iki yüzyıldır süren şiddeti yeni bir aşamaya taşımıştır (Kalinbacak, 2019, s. 46-47).

3.2.2. FARC'ın Otaya Çıkışı ve FARC'a Genel Bir Bakış

Ulusal Cephe rejimi, anlaşma gereği meclis, senato arasında eşit dağılım ve hükümetin Liberal ve Muhafazakâr partiler arasında dört yılda bir, 16 yıl boyunca devredilmesini öngörmüştür. Partilerin seçimlerde birbirleriyle rekabet etmek zorunda olmadıkları anlamına gelen bu anlaşma ile şiddet azalmış olsa da toprak sahipliği gibi önemli sorunların çözüme kavuşturulamamasından kaynaklanan yoksulluk ve gelir adaletsizliği giderilememiştir. Aynı zamanda diğer partilerin seçime girmesinin engellemesi de yeni sorunları beraberinde getirmiştir (Turel, 2013, s. 2). La Violencia döneminde meydana gelen çatışmaların etkisiyle giderek yoksullaşan ülkede nüfusun yarısı yoksulluk, %15'i ise aşırı yoksulluk içinde yaşamaktaydı. Buna karşın şehirde yaşayan insanların nispeten daha iyi koşullarda yaşadığı söylenebilir (Erçakıca, 2019, s. 465).

La Violencia döneminde çoğunluğu tarım işçilerinden oluşan Marksist gençler, 1959 Küba devriminin de etkisi ile Kolombiya'nın yakın geçmişindeki en önemli olayların ortaya çıktığı kanlı iç çatışmaları başlatmışlar ve gerilla tarzında örgütlenmeler meydana getirmişlerdir. Bu dönemde, birçok Makstist-Leninist görüşlü örgüt ortaya çıkmıştır. Kolombiya'daki gerilla hareketleri liberaller ve muhafazakârlar dışında kalan kesime alan bırakmayan ve sömürgeci dönemden kalan seçkin yapıyı devam ettiren statükoya karşı doğmuşlardır. Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (Fuerzas Armadas Revolucionarias da Colombia –FARC), Ulusal Kurtuluş Ordusu (Ejército de Liberación Nacional-ELN) ve 19 Nisan Hareketi (Movimiento 19 de Abril-M-19) bu örgütler içerisinde öne çıkan önemli örgütlerdir. Bu gerilla hareketlerinin en etkili ve uzun süreli olanı olarak FARC olmuştur (Çalışır, 2019, s. 45; Kalınbacak; 20119 s.57-58).

La Violencia döneminde iki parti sempatanlarının şiddet eylemleri arasında sıkışan ve sağcı paramiliter güçlere karşı koymak ve köylüleri kurtarmak iddiası ile Kolombiya Komünist Parti'sine yakın gerillalar ülke içinde kurtarılmış bölgeler oluşturmuş ve silahlı mücadeleye başlamışlardır. FARC'ta bu ortamda 1959 yılında Marquetalia kırsal kesimlerinde aynı iddia ile bu kurtarılmış bölgelerde ortaya çıkmıştır.

La Violencia sonrası hükümet illegal olarak gördüğü bu yapıya karşı genel laf ilan etmiştir. Affa rağmen komünist gerillalar silah bırakmayı reddetmiş ve bunun üzerine hükümet güçleri Marquetalia Cumhuriyeti'ni askeri bir harekât ile 1964'te dağıtmıştır. Kısa adı FARC olan Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri, 1964 yılında Komünist Parti'nin silahlı

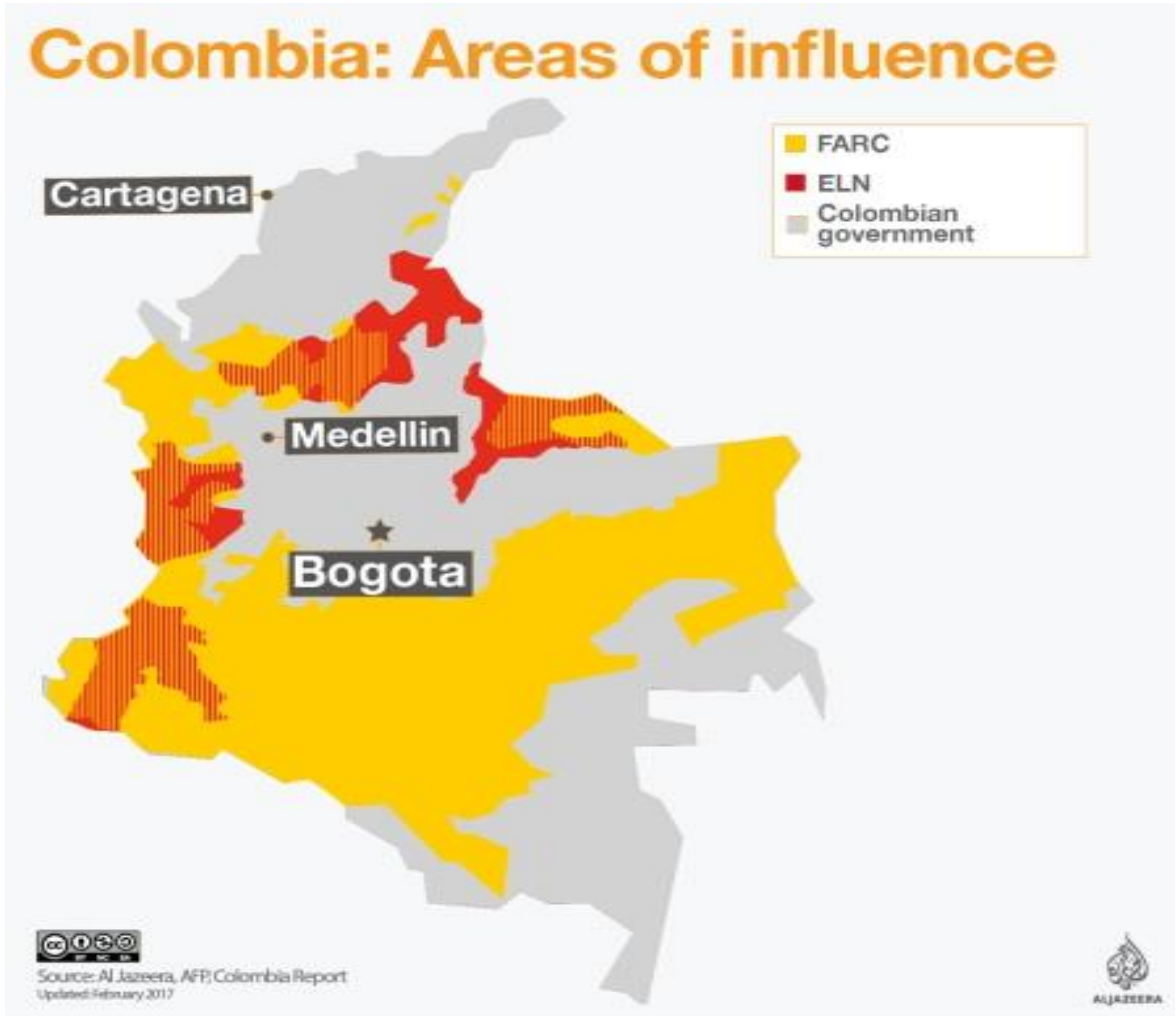
kanadı olarak Manuel Marulanda tarafından resmi olarak kurulması bu olaya dayanmaktadır (Özeren, Akdoğan, Sözer, & Yılmaz, 2013, s. 9).

Marquetalia Cumhuriyeti'nin dağıtılması silahlı gruplar dağlık ve ormanlık alana çekilerek Kolombiya'da ana aktörü FARC olan yeni dönemi başlatmışlardır. Komünist Parti'nin silahlı kolu olarak kurulan FARC, Marksist-Leninist bir ideolojiye sahiptir ve temel hedefi Marksist ilkelere dayalı bir siyasal yapı oluşturmaktır. Manuel Marulanda örgütün genel sekreterliğini uzun süre yürütmüştür. Askeri komutanlarında dâhil olduğu 6 kişilik üst düzey yönetici kadrosu bulunmaktadır ve FARC temelde askeri bir örgüttür ve bu ilkeler doğrultusunda yönetilmektedir (Democratic Progress Institute, 2013, s. 55). Manuel Marulanda Vélez adı ile bilinen Pedro Antonio Marin liderliğindeki FARC zamanla güçlenmiş özellikle 1980'lerde ülkede şiddetin dozu artmıştır (Medina & Özmen, 2020, s. 118-119; Karaağaç, 2019, s. 239)

FARC kuruluşundan itibaren kırsal bölgelerde ciddi bir destek elde etmiştir. FARC hükümete karşı yaptığı mücadelenin yanında ve büyük toprak sahipleri tarafınca desteklenen sağcı paramiliter güçlerle de mücadele etmiştir. FARC 1980'li yıllarla birlikte örgüt eylemlerinin finansmanı için uyuşturucu madde ticaretine de başlamıştır (Çalışır, 2019, s. 52; BBC, 2003). FARC'ın uyuşturucu ticareti yapması halk içerisinde FARC'ın meşruiyeti tartışmasını getirmiştir. Kırsal bölgelerdeki ekonomik sorunlar ve gelir adaletsizliği yanında uyuşturucu ticareti sorunların artmasına yol açmıştır. FARC'ın yıllık uyuşturucu gelirinin yıllık 1 milyar USD'yi bulması terörün farklı bir boyutunu gözler önüne sermektedir (Murphy & Acosta, 2013). Denkleme giren her yeni unsur işi daha da karmaşık hale getirmiş ve çözümü zorlaştırmıştır.

FARC ve hükümet güçleri arasında sorunun çözümü için ilk adımlar 1980'lerde başlamış ve bu tarihten itibaren defalarca barış görüşmeleri yapılmış fakat her defasında şiddete geri dönmüştür. 2012'de başlayıp 2016'da barış anlaşması imzalanması ile sonuçlana görüşmelerle FARC silah bırakmış ve örgütün siyasal hayata katılımı sağlanmıştır. 2016 Barış anlaşması sonrasındaki süreçte bazı ihlaller olmakla birlikte süreç devam etmekte ve anlaşmanın iki tarafı da barışa olan güven niyetlerini sıklıkla açıklamaktadırlar.

Harita 3 Kolombiya’da FARC ve ELN’nin Etkin Olduğu Bölgeler

Kaynak: <https://www.aljazeera.com/news/2017/2/8/colombia-farc-and-eln-areas-of-influence> (Aljazeera, 2017)

3.3. Kolombiya Hükümeti, FARC-EP Barış Görüşmelerine Etki Eden Faktörler

Kolombiya bağımsızlığını kazandığı tarihten bu yana birçok defa çatışmalar yaşamış ve şiddet sarmalı her defasında daha büyük yıkımlara yol açmıştır. Kısa süreli barış dönemleri bir tarafa bırakılırsa yaklaşık iki yüzyıl süren bu çatışma ortamı yerini son dönemde barış ortamına bırakmıştır. Kolombiya gerek coğrafi konumu gerekse de bölgesel dengeler nedeni ile mevcut çatışmalara etki eden çok fazla unsur bulunmaktadır.

Çatışmalara etki eden dış faktörler olarak Kolombiya'nın komşusu olan ülkeleri, bölge ülkelerini, Birleşmiş Milletler, Amerikan Devletler Teşkilatı, Uluslararası Çalışma Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar ile ABD ve SSCB gibi soğuk savaş döneminin iki büyük devletini saymak mümkündür. İç faktörler olarak ise Kolombiya hükümetleri ve devlet başkanları, siyasal partiler, FARC ve ELN gibi gerilla örgütleri, büyük toprak sahipleri ve onların paralı

askerleri olan paramiliter güçler ile yerlileri sayılabilir. Kolombiya hükümetlerinin ve devlet başkanlarının önceki dönemlerden bağımsız hareket etmesi ve her defasında çözüm için farklı bir bakış açısı ile ilerlenmesi çatışma sürecinin uzamasına yol açmıştır (Gedik, 2017, s. 71).

Bölgesel krizlerin ve ekonomik sıkıntıların etkisi de çatışmayı etkileyen diğer bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle yerli halkın yaşadığı bölgelerin coğrafi ve ekonomik şartları anlaşmazlıkların çözümünde olumsuz etki eden iç faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Gedik, 2017, s. 71). Aynı zamanda Küba ve SSCB gibi ülkelerin ideolojik yaklaşımları, ABD'nin bölgeyi gerek arka bahçesi olarak görmesi gerekse de siyasal ve ekonomik çıkarları doğrultusunda sürece müdahil olmaları çatışmaların çözümünü daha karmaşık hale getirmiştir.

Uyuşturucu ticareti, insan kaçakçılığı, çocuk savaşçılar, kadın savaşçılar, çalışma koşulları, mültecilik gibi ortaya çıkan sorunlar bölgesel ve küresel ölçekte etki bırakmıştır. Bu nedenle çatışmaya Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Birleşmiş Milletler (BM), Amerika Devletler Örgütü (OAS), çok uluslu şirketler ve daha birçok uluslararası örgüt ve komşu ülkeler de müdahil olmuşlardır. Kolombiya çatışmaları ülke içerisinde istikrarsızlık ve karmaşaya yol açtığı gibi mülteciler, terör ve uyuşturucu gibi nedenlerle başta komşu ülkeler olmak üzere bölgesel sorunlara da yol açmıştır. Bu durum çözüm sürecini de zorlaştırmıştır. Tahminlere göre 6,5 milyon Kolombiyalı bur süreçte yerlerinden edilmiş ve göçmen konumuna düşmüştür (Daşlı, Alıcı, & Figueras, 2018, s. 17). Bu denli büyük mülteci rakamı hali ile etkilenen ülkeleri sürecin aktörü haline getirmiştir.

3.3.1. Çatışmanın Paydaşları

60 yıla yakın süre devam eden çatışmalara dâhil olan birçok unsur bulunmaktadır. Farklı siyasal görüş ve amaçlarla hareket etmektedirler. Ülke içinde veya ülke dışında çatışmaya müdahil veya taraf olarak etki eden bu unsurları kısaca incelemek gerekirse bunlar;

Ulusal Birlik Sosyal Partisi: Liberal muhafazakâr görüşte bir partidir. Kolombiya'nın en büyük partilerinden biridir ve Uribeciler olarak da bilinmekteyken Alvaro Uribe 2014 yılında Ulusal Birlik Sosyal Parti'den ayrılmış ve Demokratik Merkez Adlı siyasal hareket başlatmıştır. 2012-2016 arasındaki barış sürecinin önemli paydaşlarından biridir. İdeolojileri, sosyal liberalizm ve sosyal demokrasidir. Misyonunu demokratik kurumların güçlendirilmesi ve siyasi güvenin yeniden temini için adil, özgür ve müreffeh bir toplum olarak beyan etmiştir (Cihangir, 2020, s. 97; Partido de La Unidad, 2020)

Kolombiya Muhafazakâr Partisi: Kolombiya'nın en eski iki siyasi partisinden birisidir. Muhafazakâr sağ ideolojidedir. Simon Bolivar'ın takipçileri tarafından 1849'da kurulmuştur. Kurucuları Mariano Ospina ve J. Eusebio Caro'dur. Liberal parti ile birlikte ana akım iki siyasi partiden biridir. Muhafazakâr ve Liberal partiler 1980 yılına kadar Kolombiya siyasetinde hâkim iki parti olarak öne çıkmışlardır (Democratic Progress Institute, 2013, s.26; Cihangir, 2020, s. 97; Türkoğlu, 2014, s. 4)

Kolombiya Liberal Partisi: Geleneksel olarak liberal düşüncede bir parti iken zamanla sosyal demokrat eğilimde bir parti haline gelmiştir. 1999 tarihinde Sosyalist Enternasyonal'e üye olmuştur. Merkez sol doktrine sahiptir. 1948' yılında F. Santander'in takipçileri tarafından kurulmuştur (Cihangir, 2020, s. 97; Lamb & Cocherty, 2006, s. 211)

ELN (Ulusal Kurtuluş Ordusu): Ağırlıklı olarak kuzeydoğu Kolombiya'da Venezuela sınırında faaliyet gösteren gerilla örgüt 1964'te kurulmuştur. FARC ile yer yer iş birliği yapsalar da rekabet içerisindedirler ve zaman zaman çatışmaktadırlar. ELN, örgütü güçlendirmenin en iyi yolu olarak siyasi eylemleri görmektedir. Aynı zamanda siyasi eylemi askeri yönlerini güçlendirmenin bir yolu olarak görmektedir (Johnson, 2016). Sol görüşlü örgüt AB ve ABD tarafından terör örgütü olarak tanımlanmaktadır. Kolombiya hükümeti ile barış görüşmeleri halen devam etmektedir (Cihangir, 2020, s. 97; Medina & Özmen, 2020, s. 117)

FARC (Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri): Marksist ideolojide 1964 yılında Kolombiya Komünist Partisi silahlı kolu olarak kurulmuştur. Bir dönem Kolombiya'nın %40'ını kontrol eder hale gelmiştir. 2016 barış anlaşması ile siyasal sürece aynı adla katılmış ve legal siyasal parti haline gelmiştir (Daşlı, Alıcı, & Figueras, 2018, s. 16; TESAD, 2016; Çalışır, 2019, s. 46-47).

Uluslararası Toplum: Bölgesel ve küresel bir çatışma olarak görülen Kolombiya çatışmalarının çözümüne katkıda bulunması amacı ile 1995 yılında Ulusal Uzlaşma Komisyonu (National Conciliation Commission - CCN) tarafından bir aktör olarak önerilmiştir (Cihangir, 2020, s. 98; Democratic Progress Institute, 2013, s. 27)

Uluslararası Kızıl Haç Komisyonu (ICRC): İnsan haklarını ve insanı durumu öne çıkararak arabuluculuk yapmıştır. İnsani ve uluslararası hukukun korunması amacı ile Ulusal Uzlaşma Komisyonu (CCN) ile birlikte hareket etmiş ve insani konularda arabuluculuk görevi üstlenmiştir. Çatışmalardaki pozisyonunu tarafsız ve apolitik olarak tanımlamaktadır (IC of Red Cross, 2016; Cihangir, 2020, s. 98; Democratic Progress Institute, 2013, s. 27).

Dostluk Grubu: FARC ile Kolombiya hükümeti arasında yapılan anlaşma akabinde kurulmuştur. 26 dost ülke, BM genel sekreterini atadığı üyeler ve AB komisyonu yer almaktadır. Tarafsız ve gözlemci olarak yer almaktadır ve uzlaştırıcı ve arabulucu olarak faaliyet göstermiştir (Cihangir, 2020, s. 98; Democratic Progress Institute, 2013, s. 28)

Amerika Birleşik Devletleri (ABD): Amerika Birleşik Devletleri, Kolombiya'daki hedeflerini uyuşturucu ticareti ile mücadele, insan hakları ve ülkede barışı tesis etmek olarak sıralamaktadır. Çatışma süreci boyunca ABD hükümetleri Kolombiya'da ekonomik kalkınma, yasa dışı uyuşturucu trafiğini engellemek ve FARC'a karşı askeri eğitim ve askeri yardımlar kapsamında 1,7 milyar USD yardım yapmıştır. Çatışma ve çözüm sürecine katkısını bu doğrultuda sunmaktadır (Arslan, 2015, s. 275; Cihangir, 2020, s. 99; Democratic Progress Institute, 2013, s. 29)

3.4. Barışa Giden Yolda Müzakere Süreci

Kolombiya kuruluşundan itibaren birçok defa şiddetli ve kanlı çatışma dönemlerinden geçmiştir. İki yüzyıla yakın süre içerisinde çok defa acı ve kanlı deneyim yaşamış olan Kolombiya son yarım yüzyılda artan düzeyde şiddete ve çatışmaya maruz kalmıştır. FARC ve diğer gerilla örgütlerinin etkin olduğu 1964 ve sonrası dönemde defalarca barış girişimi, müzakere ve ateşkes yapılmıştır. 2016 yılında FARC ve Kolombiya hükümeti arasındaki görüşmeler yasal düzenleme ile nihayete ermiş ve ufak çaplı ihlaller olmasına rağmen barış anlaşması halen yürürlüktedir. Kolombiya hükümeti ile FARC arasındaki barış görüşmeleri süresince defalarca bozulan ve yeniden tesis edilen müzakere masası barış yapmanın zorluklarını göstermiştir. Kolombiya'nın kendine has durumu, dış müdahaleler, FARC ile yapılan barış görüşmelerine rağmen suç ve terör eylemlerinin karmaşık yapısı, şiddet, yasa dışı gelirler, uyuşturucu gibi sebepler nedeniyle çözümü daha da karmaşık hale getirmektedir (Çalışır, 2019, s. 79).

3.4.1. Başarısız Barış Görüşmeleri ve Şiddete Dönüş

1964 yılında başlayan ve 2016 yılındaki barış anlaşmasına kadar geçen 52 yıllık süreç içerisinde FARC ile Kolombiya arasında defalarca barış girişimi olmuş ve defalarca başarısızlığa uğrayarak şiddet ortamına geri dönmüştür. Bu süreçte taraflar arasında çatışmanın sona ermesi için yapılan görüşmeler ilk defa 1982 yılında başlamış dönem kesintiye uğrasa da taraflar diyalog kanallarını kapatmamışlardır. Bu görüşmelerin tarihsel gelişimi şöyledir:

1984 Betancur Ateşkesi: Kolombiya’da barışı sağlama amacı ile ilk barış görüşmesi 1982 yılında ELN ile Betancur hükümeti arasında yapılmıştır. FARC ile ilk barış görüşmesi ise 1984 yılında FARC’ın ateşkes ilan etmesi ile başlamıştır. Kolombiya’da 1982-1986 yılları arasında devlet başkanlığı yapan Belisario Betancur döneminde yapılan ilk barış görüşmeleri silahlı örgütlerin siyasal şiddeti bırakarak siyasal hataya katılmalarını hedeflemektedir. Bu amaçla başlayan görüşmeler 1984 yılında FARC’ın ateşkes ilanı ve anlaşma imzalanması ile yeni bir döneme girdi (Özeren, Akdoğan, Sözer, & Yılmaz, 2013, s. 23).

1984 ateşkes anlaşması Kolombiya hükümeti ile FARC ve M19 arasında imzalanmış fakat kalıcı bir barışa dönüşmemiştir. Devlet başkanı Belisario Betancur tüm örgütlerin silahlı mücadeleyi bırakmasını hedeflemiş ve bu amaçla imzalanan anlaşma ile örgütlerin siyasal hayata katılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede bir af çıkarılmıştır. Bu dönemin en önemli olaylarından biri sol grupların kurduğu Union Patriótica (UP)’dir ve bu parti 1986’da seçimlere katılmıştır. (Chernick, 2009, s. 50-51; Democratic Progress Institute, 2013, s. 30).

FARC’ın siyasete girmesi ile başlayan yeni dönemde ilk anlamlı adım olan UP başkan adayı 1986 yılının ağustos ayında parti kurulduktan sadece 8 ay sonra başkanlık seçimlerinde toplam oyların %4,5’ini alma başarısı göstermiştir. Barış görüşmeleri devam ederken FARC’ın etki alanını genişletmesi ve paramiliter grupların Vatanseverler Birliği üyesi birçok kişiyi öldürmesi barışın önünde engel olmuştur. Bu cinayetlerin içerisinde YBP başkan adayı ve seçilmiş 4 milletvekili de bulunmaktadır (Özeren, Akdoğan, Sözer, & Yılmaz, 2013, s. 24). Eş zamanlı olarak M19 örgütünün, 1985 yılında Adalet Sarayı’nı işgal etmesi ve bu olaylar sırasında pek çok Yüksek Mahkeme üyesinin öldürülmesi barış umutlarının yitirilmesine neden olmuştur (Democratic Progress Institute, 2013, s. 31). Bu eylem sonucunda barış görüşmeleri sona ermiş, şiddet ortamına geri dönmüş ve şiddet daha da artarak devam etmiştir.

1991 Caracas ve Tlaxcala Barış Görüşmeleri: Birinci görüşmelerin başarısızlığı ve suikastlar FARC’ın yeniden silahlı eylemleri başlatma hazırlığına girmesine neden olmuştur. Aynı zamanda FARC Aralık 1990’da Kolombiya Anayasa değiştirme sürecine dahil olmak istediğini bildirmiştir. Fakat talepleri hükümet tarafından reddedilmiş, Kolombiya ordusu da FARC gerillalarının bulunduğu bölgeleri bombalamıştır. Bu olaylardan sonra FARC ve ELN hükümetle tekrar barış müzakerelerine dönmek istediğini bildirmiştir (Özeren, Akdoğan, Sözer, & Yılmaz, 2013, s. 26). 1991 yılında Kolombiya hükümeti ile FARC ve diğer gerilla örgütleri arasında Meksika’nın Tlaxcala ve Venezuela’nın başkenti Caracas’ta barış

görüşmeleri başlamıştır. Barış görüşmeleri yaklaşık bir yıl sürmüştür. Görüşmenin bileşenlerinden olan Halk Kurtuluş Ordusu (EPL) adlı örgütün kaçırmış olduğu eski devlet başkanı Argelino Duran'ın öldürülmesi ile bu barış görüşmesi de başarısızlığa uğramıştır (Democratic Progress Institute, 2013, s. 31-32).

1998 Caguan Barış Görüşmeleri: 1997 yılına yapılan seçimde, seçmenlerin baskısı ve barış talepleri başkan adayları üzerinde baskı oluşturmuştur. Halkın talepleri doğrultusunda 1998 yılında Andres Pastrana Hükümeti'nin öncülüğünde barış görüşmelerine geri dönülmüştür. Görüşmeler sonucunda bir anlaşma imzalanmasına rağmen barış sağlanamamış ve görüşmeler 2002 yılında çökmüştür. (Democratic Progress Institute, 2013, s. 32). Hükümet ile FARC arasındaki görüşmeler sonucunda FARC'a askersiz bir alan bırakılmıştır. Pastrana hükümetinin iyi niyet göstergesine karşılık FARC bunu fırsata çevirerek yeniden yapılanma ve uyuşturucu ve kaçakçılık faaliyetlerini artırmıştır. Devlet başkanı Pastrana siyasi olarak zarar görmüş ve oy oranı %42'den %22'ye düşmüştür. Çöken barış görüşmelerinden sonra Kolombiya hükümeti talebi ile ABD hükümeti arasında çatışmaları önlemek ve uyuşturucu ile mücadele etmek için bir anlaşma imzalanmıştır. "Kolombiya Planı" olarak adlandırılan bu anlaşma sonucu FARC ile etkin mücadele edilmiş ve FARC'ın etki alanları daraltılmıştır. (Özeren, Akdoğan, Sözer, & Yılmaz, 2013, s. 34)

İnfografik 1 Kolombiya – FARC Çatışmasının Önemli Olayları

Kaynak: (Anadolu Ajansı, 2019)

3.4.2. 2012-2016 Müzakereleri ve Barış Süreci

Kolombiya hükümetleri ile FARC arasında 1980'li yıllardan 2000'li yıllara kadar her defasında başarısız olan bir dizi barış görüşmesi yapılmıştır. 2010 yılında iktidara gelen ve daha önceki hükümette Savunma bakanlığı yapmış olan Juan Manuel Santos iktidarın ilk yıllarında FARC ile etkin mücadele için operasyonlar düzenlemiştir. Bu operasyonlar J. Manuel Santos'un seçmenlerine verdiği mücadele sözünün bir yansımasıdır. Fakat kısa bir süre sonra Santos FARC ile 2016'da barış imzalanması ile sonuçlanacak müzakereleri başlatmıştır (Karaağaç, 2019, s. 239).

Gizli başlayan barış görüşmeleri süreci Ağustos 2012'de Devlet Başkanı'nın FARC ile barış görüşmeleri yapıldığını duyurması ile kamuoyuna açık hale gelmiştir (Cihangir, 2020, s. 25). FARC'ın tek taraflı ateşkes ilanı sonrasında Kolombiya ordusu operasyonları durdurmuş fakat 2016 yılına kadar ateşkes ilan etmemiştir. İki tarafın daha önceki başarısız görüşme

tecrübeleri, güvensizlikler ve kısmi ihlallere rağmen müzakereler devam etmiştir (Daşlı, Alicı, & Figueras, 2018, s. 19).

Müzakere sürecinin başlamasında 2000'li yılların başında gücünün zirvesine ulaşan örgütün, Uribe hükümetinin 2002-20110 arası döneminde uyguladığı politikalar ve yapılan etkili operasyonları sonucunda gücünün zayıflaması ve örgütün militan sayısının azalması etkili olmuştur. Aynı zamanda 1999' yılında ABD ile yapılan "Kolombiya Planı" ile sağlanan destek orduyu güçlendirmiştir. Bu dönemde FARC büyük kayıplar vermiştir (Kalınbacak, 2019 s. 62-63). 2010'lara gelindiğinde FARC'ın militan sayısı 20.000'lerden 10.000'lerin altına düşmüş, Kolombiya'da kontrol ettiği birçok otonom bölge de elinden çıkmıştır (Baysal, 2020, s. 1-2). Örgütün güç kaybına uğraması yanında bölge ülkelerinin örgütten desteklerini kesmeleri de FARC'ı barış görüşmeleri için müzakerelere başlamaya zorlamıştır. Hükümet tarafında ise uzun süreli çatışmaların getirdiği ekonomik zorluklar ve istikrarsızlık, bölge ülkeleri ve ABD'nin yaptığı baskılar müzakerelerin başlaması ve devam ettirilmesinde etkili olmuştur. Alvaro Uribe döneminde uygulanan sert tedbirlerin terör sorununu sona erdirmemiş olması da barış görüşmelerinin başlamasında etkili olmuştur. 2010 yılı seçimlerinde Uribe Hükümeti'nin savunma bakanı ve terörle mücadelede başarılı sayılan J.M. Santos'un seçilmesi yeni bir dönemi ve müzakere sürecini başlatmıştır (Kalınbacak, 2019 s. 63; Cihangir, 2020, s.23)

Barış görüşmelerinin önemli noktalarından biri de gizli yapılan görüşmeler sonucunda 2012 yılında FARC ve Kolombiya hükümeti arasında müzakere sürecinin nasıl işleyeceği hususunda bir çerçeve anlaşma imzalanmış olmasıdır. Bu anlaşma barış müzakere sürecinin nasıl işleyeceğini, sürece kimlerin katılacağını ve en önemlisi süreçte hangi konuların masaya yatırılacağını karara bağlamıştır (Baysal, 2020, s. 2-3). Anlaşma ile ilgili bir diğer husus ise yapılan anlaşmanın kamuoyuna duyurularak ve sürecin aşamaları hakkında halk bilgilendirilerek sürecin şeffaf olarak yönetilmesidir. Şeffaflık ve sürecin tüm aşamalarının kamuoyuna duyurulması sürecin tıkanmasını önlemiştir.

Barışı konuşabilmek için şartların da barış için uygun hale gelmesi gerekmektedir. Barış görüşmeleri için çatışmanın taraflarının barışı istemeleri önemli olmakla birlikte kamuoyunun tepkisi, çatışmanın şiddeti, beklentilerin makul düzeye çekilmesi de bu yolda önem arz etmektedir. İki tarafın iyi niyeti yanında iyi niyetin taraflar arasında karşılıklı olarak inandırıcılığı da önem arz etmektedir. FARC'ın, 2012 yılında barış görüşmeleri başladığında tek taraflı ateşkes ilan etmesi de bu anlamda önemli bir adımdır. FARC, iyi niyetini göstermek amacı ile tek taraflı ateşkes ilan etmiş; bunun hükümet yetkililerinin güvenini

kazanmak amacıyla değil halka FARC'ın gerçekten barış için istekli olduğunu göstermek olduğunu ilan etmiştir (Çalışır, 2019, s. 73). Aynı süreçte yol hartasının açık olması, şeffaf bir şekilde yürütülen görüşmeler de müzakerelerin başarıya ulaşmasında etkili olmuştur.

1980'lerde başlayan barış görüşmeleri, 2016 anlaşması ile nihayete ermiş olsa da bu süreçte çok defa müzakere masası yıkılmış ve şiddet ortamına geri dönmüştür. Bu dönemde barış inşa edilememiş olsa da barış isteği tabana yayılmıştır. Bu süreçte *“tabana yayılan üç önemli vurgudan bahsedilebilir. Bunlar, İlki kuvvetli bir demokrasi vurgusu, ikincisi silahlı müdahalelere karşı sivil itaatsizlik ve üçüncü olarak da şiddete, silahlı çatışmalara ve neo-liberal ekonomiye direnme”* vurgusu büyük önem arz etmektedir (Çalışır, 2019, s. 74).

Müzakerelerin başlangıcında Venezuela devlet başkanı Hugo Chavez, FARC ve Kolombiya hükümeti arasındaki teması sağlamada arabulucu rolünü üstlenmiştir. İlk görüşmede Venezuela–Kolombiya sınırında yapılmıştır. Resmî görüşmelerin yapılacağına açıklanmasından sonra iki tarafta, iki garantör ülke ve iki kolaylaştırıcı ülke seçmişlerdir. Garantör ülkeler olarak Küba ve Norveç seçilmiş, kolaylaştırıcı ülkeler olarak da FARC, Venezuela'yı, Kolombiya hükümeti ise Şili'yi seçmişlerdir (Cihangir, 2020, s. 25).

Arabulucuların müzakere sürecine önemli rolü olmuştur. Süreç devam ederken meydana gelen krizler ve ortaya çıkan çatışmalara rağmen müzakere masasının ortadan kalkmamasının en önemli sebeplerinden birisi de arabulucu ülkelerin yaptığı baskılardır. Ayrıca BM ve FARC'a karşı verilen savaşta Kolombiya devletinin en büyük destekçisi olarak karşımıza çıkan ABD'nin görüşmelere tam destek vermesi, sürecin uluslararası meşruiyeti açısından da önemlidir (Baysal, 2020, s. 4).

2012'de başlayan barış görüşmelerine kadar her dönem devlet başkanları şiddeti sona erdirmek için mücadele etmiş ve görüşmeler yapmışlardır. Böylece halkın içerisinde barışın tesisine dair bir umut ve kamuoyu oluşmuştur. Bir dönem savunma bakanlığı yapan şahin olarak nitelendirilen ve seçmenlerine mücadele sözü vermiş olan J. Santos'un başkanlığında görüşmelerinin başlaması kamuoyunda oluşan barış beklentisi etkili olmuştur. Ağustos 2012'de görüşmelerin başladığının duyurulması sonrasında Kolombiya hükümeti ile FARC arasında çatışmanın sonlandırılması ve kalıcı barışın tesisi için Havana Anlaşması imzalanmıştır.

Havana Anlaşması altı maddeden oluşmaktadır:

- Kolektif tarımsal kalkınma politikası,
- FARC'ın siyasal hayata katılımı,

- Ateşkes ve silahsızlanma / Çatışmaların sona erdirilmesi
- Uyuşturucu kaçakçılığı probleminin çözülmesi/önlenmesi,
- Şiddet mağdurlarını için tazminat yolunun açılması,
- Kolombiya halkının onayı ve barışın hayata geçirilmesi (Çalışır, 2019, s. 84; Cihangir, 2020, s.24)

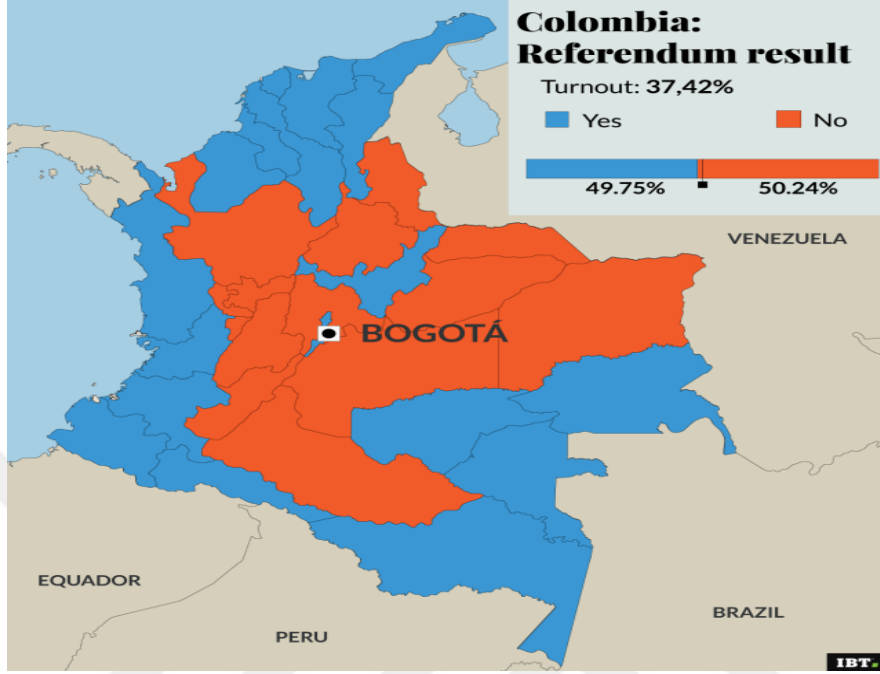
Bu maddelere ek olarak 2013 yılında çatışmalardan etkilenen kırsal kesim için tazminat ödenmesi, toprakların köylüler arasında adil dağıtımının yapılması, tarımsal alanda kalkınmanın desteklenmesi hedeflerinin anlaşmaya eklenmesi konusunda taraflar anlaşmaya varmışlardır. Barışa olan inanç ve karşılıklı iyi niyet müzakere sürecindeki olumsuzlukların müzakere masasının terkedilip tekrar çatışma ortamına dönülmesini engellemiştir. Bu bağlamda 2013 yılı içerisinde yaşanan çatışmalarda FARC'ın 7 askeri öldürmesi ve bu çatışmada FARC gerillalarının öldürülmesine rağmen barış görüşmeleri devam etmiştir (Democratic Progress Institute, 2013, s. 42; Cihangir, 2020, s. 22-23).

Devam eden görüşmelerde yeni bir aşama olarak, 16 Mayıs 2014'te yapılan anlaşma ile FARC kontrolündeki bölgelerde uyuşturucu faaliyetlerini durdurma sözünü vermiştir. Bu yıl FARC'ın kuruluşunun 50. Yılı olması yanında Kolombiya hükümeti devlet başkanlığı seçimi yapılmıştır. Başkanlık seçimi süresinde FARC geçici ateşkes ilan etmiştir (Çalışır, 2019, s. 85). 2015 yılında Hükümet ve FARC arasında mayınların temizlenmesi anlaşma sağlanmıştır. Çatışma ve Çatışma Mağdurları Komisyonu 10 Şubat 2015'te rapor hazırlamıştır. Komisyonun 12 tarihçi üyesinin 6 tanesi Hükümet 6 tanesi ise FARC tarafından seçilmiştir. Yine Hükümet tarafından 2016 yılı içerisinde bir barış anlaşması imzalanacağı ilan edilmiştir (Çınar & Avcı, Kolombiya Sorunu: Taraflar, Sebepler, Çözüm Süreci ve Öneriler, 2017, s. 244).

23 Haziran 2016 tarihinde iki taraf arasında nihai ateşkes ve silahsızlanma anlaşması imzalanmıştır. Taraflar arasındaki sorunu çözecek ve çatışmaları sona erdirecek anlaşma 26 Eylül 2016'da imzalanmış ve FARC lideri Londono savaş mağdurlarından özür dilemiştir. Ekim 2016'da referanduma gidilmiş ve referandumda, anlaşma küçük bir farkla reddedilmesine rağmen Devlet başkanı Santos barış için kararlı olduklarını deklare etmiştir (Çalışır, 2019, s. 85). Kasım 2016'de yeni bir barış anlaşması imzalandı ve yürürlüğe girdi. FARC, aynı adla siyasi bir parti haline gelmiştir. Bu Girişimlerinden dolayı Kolombiya Devlet başkanı Manuel Santos Nobel barış ödülü almıştır (Colombia Reports, 2018).

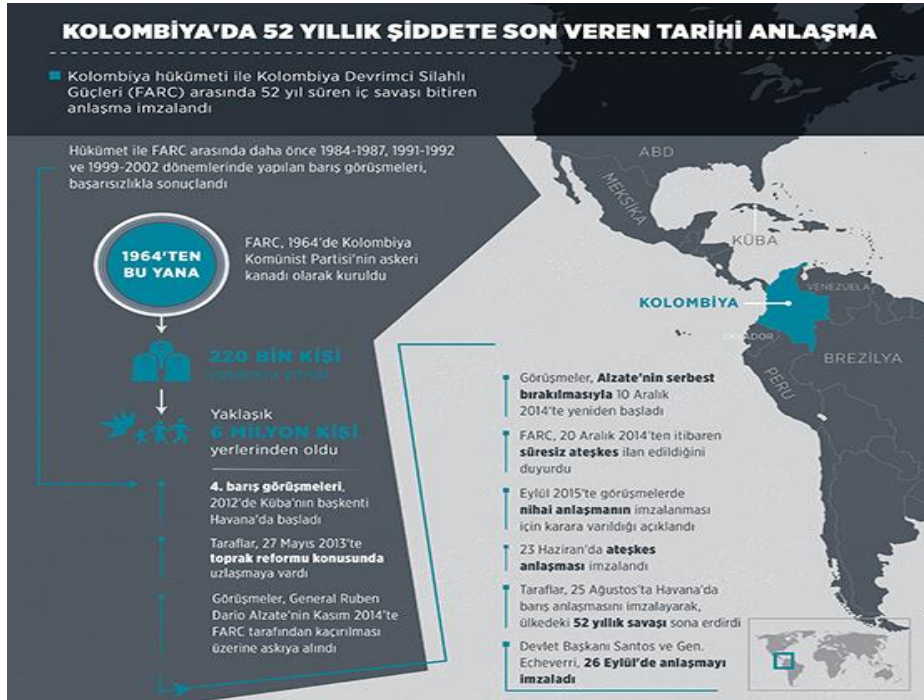
Aşağıda Referandum sonucu ve barış görüşmelerinin kabul ve reddedildiği bölgeler görülmektedir.

Harita 4 Kolombiya Barış Referandumu Sonuçları Haritası

Kaynak: (International Strategy Center, 2016)

İnfoğrafik 2 Kolombiya FARC Anlaşmasının Seyri

2012-2016Barış Görüşmesi Süreci (Anadolu Ajansı, 2016)

3.5. Barış Görüşmeleri ve Referandum Süreci Sonrasında Tepkiler

Kolombiya, FARC barış anlaşmasının referandumda reddedilmesi sonrasında taraflar barışa olan inançlarını süreci devam ettirerek göstermişlerdi. Ekim 2016 referandumundan çıkan sonucun müzakere sürecini sona erdirmemesi, barış konusunda iki tarafın kararlılığı tarafların yeni bir anlaşma yapması ile nihayete ermiştir. Kolombiya – FARC barış müzakerelerinin antlaşma ile sonuçlanması ve tarafların diyalogu sona erdirmemelerinin en önemli nedeni sivil toplum örgütlerinin, tarafların barış masasını terk etmelerine engel olmalarıdır (Çınar & Avcı, Kolombiya Sorunu: Taraflar, Sebepler, Çözüm Süreci ve Öneriler, 2017, s. 246).

Halkın neredeyse ikiye bölündüğü referandum sonuçları yeni bir anlaşma yapmayı bu bakımdan zorunlu kılmıştır. Ekim referandumu barışa değil anlaşma şartlarına yapılan itirazın sonucudur. Anlaşma şartları için yapılan referandumu reddeden kesim de çatışmaların devam etmesini istememektedir. İtiraz edilen konu cezasızlığa ve FARC üyelerine yapılan affa bir tepki olarak karşımıza çıkmaktadır (Gedik, 2017, s. 69). Kolombiya referandumuna hayır oyu verenlerin zaferlerini kutlamalarında neden hayır oyu verdiklerini açıklarken af konusunu dile getirmişlerdir. Referandum kutlamaları sırasında katılımcılarla yapılan röportajlarda hayır oyunu neden verdiklerini şöyle açıklamaktadırlar;

“Bogota'daki kutlamalarda Fransız Haber Ajansı AFP'ye konuşan 19 yaşında öğrenci Carlos Gonzalez'in, "Anlaşmaya 'hayır' oyu vererek barışa 'evet' oyu verdim" sözleri i halkın bu düşüncesini göstermektedir” (BBC, 2016).

Yine aynı şekilde başka bir katılımcı ve şiddetin zarar görenlerinden olan *“2011 yılında büyükannesi FARC tarafından öldürülen 36 yaşındaki Monica Gonzales AFP'ye, "İkinci bir şans verilmesine katılıyorum ancak affa katılmıyorum”* (BBC, 2016) açıklaması yine anlaşmanın adalet duygusunu tatmin etmediği ve bu nedenle insanların hayır oyu verdiğini göstermektedir.

Göstericilerin demeçlerinden de anlaşılacağı üzere halk barışa inanmak ve destek vermekle birlikte tüm suçlar ve tüm FARC üyelerine getirilen affa karşı çıkmaktadırlar. Referandumda hayır cephesinin veya vatandaşların hayır oyu vermesindeki bir diğer etken ise FARC'ın silah bırakmaya yanaşmayacağı, süreci kullanarak yeniden silahlanacağı inancı etkili olmuştur (BBC, 2016). Hayır cephesinin siyasi kanadındaki liderlerden eski devlet başkanı Alvaro Uribe ise anlaşmayı reddetme sebebini açıklarken *“anlaşmanın ülkeyi Castro -*

Chavez (Küba eski lideri Fidel Castro ve Venezuela eski lideri Hugo Chavez'e referansla) çizgisine götürecektir” (BBC, 2016) demektedir.

Alvaro Uribe'nin tezini destekler şekle kutlamalara katılan “58 yaşındaki emekli Jesus Vivas AFP'ye, "Demokrasi kurtuldu. Ailemin ve çocuklarımla geleceği kurtuldu. Komünizme 'hayır' dedik" yorumu ile Alvaro Uribe'nin hayır kampanyasının nasıl etki ettiğini göstermiştir. FARC'ın Marksist ideolojisi ve bu ideolojinin her şartta parlamentoya girecek olması da Kolombiya'nın sağ seçmenin tepkisine neden olmuştur (BBC, 2016).

Referandumda hayır oyu çıkmasının diğer bir nedeni olarak ise referanduma katılım oranının %37 ile ülkede son 20 yılda yapılan en az katılımlı seçim olmasıdır (BBC, 2016). Anlaşmaya yapılan itirazlardan bir diğeri ise FARC'ın 2018 ve 2022 genel seçimlerinde ne kadar oy alırsa alsın parlamentoda 10 sandalye garantisi almasıdır.

Kolombiya'da, çatışmalar üzerine yoğunlaşan düşünce kuruluşu CERAC'ın (Çatışma Merkezi Kaynak Merkezi) genel müdürü Jorge Restrepo AFP'ye, "FARC nefreti seçimi kazandı. Negatif ekonomik sonuçları da olacak derin bir siyasi krize savrulduk" (BBC, 2016) derken referandumda barışa olan inançtan ziyade anlaşmanın halkın içerisindeki FARC korkusu ve adaletin sağlanmadığı duygusunun galip geldiğini belirtmiştir. Yoğun itirazlara neden olan anlaşma Kolombiya hükümeti ve FARC'ın önüne yeni bir yol haritası çıkarmış ve iki tarafında barışa olan inançlarını açıklamaları ve yeni bir anlaşma için çalışmaya başlamaları barış umutlarını yeniden yeşertmiştir.

Referandum sonrasında hükümet ve FARC tarafından yapılan açıklamalar barışa olan inancı yenilemiş ve yeni sürecin yolunu açmıştır. FARC lideri Rodrigo Londono referandum sonrası yaptığı açıklamada barışa olan inancı yenilemiş ve “bundan böyle de barışa hazır olduklarını ve ülkenin geleceğinin inşasında silahlar yerine argümanlarını konuşturacaklarını” söyleyerek yeni sürecin ilk adımlarını atmıştır (Deutsche Welle, 2016).

Referandum sonrası Kolombiya Devlet Başkanı Juan Manuel Santos yaptığı açıklamada “umudunu kesmeyeceğini ve görev süresi dolana kadar barış mücadelesini sürdüreceğini” açıklamış ve FARC üyeleri ile Küba'da görüşmelere devam edeceğini ve referanduma karşı çıkan kesim ile müzakereye açık olduğunu söylemiştir (Deutsche Welle, 2016). Bu açıklamalara bir destek de “Hayır” cephesini lideri konumundaki bir önceki dönem devlet başkanı Alvaro Uribe'den gelmiş söylemlerini yumuşatarak “partisinin 'milli barış ittifakını' desteklemeye hazır olduğunu” söylemiştir (Deutsche Welle, 2016). Alvaro Uribe barışa değil anlaşma şartlarına itiraz ettiğini belirtmiştir.

Kolombiya’da yaşayan Türk asıllı akademisyen Doç. Dr. Çağatay Kayı’yı referandumu; *“Anlaşma metninde, anlaşmanın yürürlüğe girmesi için metnin halkoyuna sunulması zorunluluğu olmamasına rağmen anlaşma için referandum yapılması bu süreçte taraflara görüşlerini açıklayabilme şansı da vermiştir”* (Al Jazeera, 2016) şeklinde yorumlamıştır. Halkoylamasının sonucu halkın FARC konusunda tam ortadan ikiye bölündüğünü göstermiştir. Halkoylamasının bir diğer getirisi ise muhalefetin de süreç boyunca yaptığı itirazların dikkate alınması iki “evet” ve hayır” cephesinin yaklaşması ve muhalefetin A. Uribe’nin açıklamalarından da görüldüğü üzere yumuşaması ile sonuçlanması olmuştur (Çalışır, 2019, s. 135).

Referandum sonucu akıllarla FARC’ın yeniden silahlara sarılacağı ve şiddete dönüleceği gelmiştir. Fakat FARC lideri R. Londono tarafından yapılan açıklama yeni bir yol haritası ve yeni bir anlaşma konusunda umutları tekrar yeşertmiş ve muhalefet cephesinin de ılımlı açıklamaları sürecin tekrar başlamasına yol açmıştır.

Devlet Başkanı J. M. Santos’un anlaşmanın referandumda reddedilmesine rağmen ateşkesin yürürlükte olduğunu açıklaması da yeni bir çatışma ortamının doğmasının önünde engel olmuştur. Referandum sonrasında Devlet Başkanı Santos’un söylediği doğrultuda yeni bir anlaşma için çalışmalar başlamıştır (Cihangir, 2019, s. 109).

Yeni süreçte, *“Hükümet, çatışmanın kurbanları, kilise, siyasi partiler ve sivil toplum kuruluşlarıyla bir araya gelerek FARC ile tekrar müzakere edilecek talepleri not etmiştir. Taraflarla yapılan 60’a yakın toplantı ve 100 saati bulan çalışma sonrası 57 ayrı konuda 500’e yakın teklif ortaya çıkmıştır* (Anadolu Ajansı, 2016)”.

Küba’nın başkenti Havana’da 12 Ekim’de taraflar yeni bir barış anlaşması konusunda anlaşmaya varmışlar ve 24 Kasım 2016’da Kolombiya’nın başkenti Bogota’da barış anlaşması imzalanmışlardır. Barış anlaşması ile yarım yüzyılı aşan ve 200.000’den fazla insanın ölümüne 6 milyondan fazla insanın yerinden edilmesine yol açan Kolombiya-FARC çatışmaları sona ermiştir (Peace Agreement-X, 2016; Çalışır, 2019, s.85-86) Silah bırakma süreci 31 Ocak 2017’de sona ermesi planlanmış daha sonra devlet Başkanı bu süreyi 20 gün uzattığını ilan etmiştir. Küçük problemler haricinde sorunsuz olarak devam eden süreçle FARC silahlı eylemleri bırakmış ve aynı adla kurulan parti ile siyasal sürece dahil olmuştur.

Aradan geçen dört yıllık süreçte hak ihlalleri, eski gerilla mensuplarının faili meçhul cinayetlere kurban gitmelerine rağmen süreç halen devam etmektedir. FARC eski lideri

Rodrigo Londono bu süreçte defalarca barışa olan inancını ve silaha sarılmayacaklarını açıklamıştır.

FARC'ın silahları bırakması sonrasında sağcı paramiliter güçlerin saldırıları durmamış birçok eski FARC üyesi gerilla cinayete kurban gitmiştir. Yerli haklarını savunan liderler suikasta uğramıştır (Euronews, 2020). Bu olaylar eski FARC üyeleri arasında bir huzursuzluğa yol açmaktadır. 2018 genel seçimlerinde sağcı Ivan Duque Marquez'in seçilmesi bu huzursuzluğu artıran başka bir etkidir. Yeni devlet başkanı Duque barış anlaşmasının bazı maddelerine karşı olduğunu söylemektedir (Çalışır, 2019, s. 86; Daşlı, Alıcı, & Figueras, 2018 s. 46)

Yaşanan bu olaylardan sonra barış görüşmelerinde baş müzakereci görevini de üstelenmiş olan Kolombiya'da 2016 barış imzalamasını imzalayan FARC eski yöneticilerinden "Ivan Marquez" kod adlı Luciano Marin, yeniden silahlanacaklarını açıklamıştır. Eski bazı militanları da yanına alarak yayınladığı videoda Marin hükümetin barış anlaşmasına ihanet ettiğini, bu nedenle yeniden silahlanma kararı aldıklarını açıklamıştır. Açıklamasında Luciano Marin; “devletin anlaşmaya uymadığı, anlaşmadan kaynaklanan sorumluluklarını yerine getirmediği ve suikastların önlenemediğini dile getirmiştir” (Anadolu Ajansı, 2019).

Marin'in açıklamalarına rağmen barış süreci halen aktif olarak devam etmektedir ve iki tarafta silahlı çatışmaya girmemiştir. FARC eski lideri olan ve siyasal hayata katılmış olan R. Londono'nun her defasında barış sürecinin devam ettiği ve barışa olan inancını yinelemesi de zor olan barış sürecinin devamı için önemli olmuş ve şiddet sahaya yansımamıştır.

Barış anlaşmasına rağmen mevcut durumu ve cinayetleri protesto etmek için başkent Bogota'da farklı grupların katılımı ile Temmuz 2019'da 110 şehirde gösteriler düzenlenmiştir. Ayrıca 2016 barış anlaşması imzalandıktan sonra bile cinayetlerin devam etmesi taraflar arasında huzursuzluğun bir başka göstergesidir. 2016-2019 yılları arasında ülke çapında suikast ve saldırılarda ölenlerin sayısı 738 olmuştur (Foreign Policy, 2019). Silah bırakan FARC militanları şiddet olaylarına ve faili meçhul cinayetlere kurban gitmektedir. Paramiliter gruplarla bağlantılı suç gruplarının halen aktif olması barış anlaşmasının devamının önündeki büyük engellerden biridir. Bu dönemde silah bıraktığı halde cinayete kurban giden eski savaşçı sayısı ise 137'dir (Foreign Policy, 2019).

Barışın geleceğinin belirsizliği ve güven eksikliği taraflar arasında huzursuzluğu artıran bir diğer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Eski bir FARC gerillası olan Hugo

Fernando Ramrez,'in bu konuda söyledikleri konunun ne kadar hassas ve belirsizliğin ne kadar ürkütücü olduğunu göstermektedir. Hugo F. Ramirez verdiği röportajda ‘‘Güvenlik eksikliğinin, terhis olmuş birçok savaşçının barışın geleceğini yeniden düşünmesine neden olduğunu söylemektedir. Ülkenin başkenti Bogot'daki evinde 3 aylık bebeğini kucaklayarak, ‘‘Birden fazla kişi bunun hakkında düşünmek zorunda kaldık’’ dedi. ‘‘Bizi neyin beklediğinin hiçbir garantisi yok. Biz ne bekliyoruz? Kafasına bir kurşun mu? Yıllar hapis mi? Kim bilir. (Foreign Policy, 2019)’’

Protestolar, cinayetler ve ihlaller, L. Marin gibi eski liderlerin yeniden silahlanacaklarını duyurmaları barış anlamasının tam olarak uygulanmadığını göstermektedir. Mevcut Devlet Başkanı Ivan Duque'nin de söylediği gibi anlaşmanın revize edilmesi gerektiği taraflar arasında anlaşmanın işselleştirmedeğini göstermektedir.

Barış anlaşmasının üzerinden yaklaşık c yıl geçtikten sonra bile barış anlaşmasının halen tam olarak uygulanmamış olması Luciano Marin ve diğer eski FARC gerillalarının yeniden silahlanacaklarını aklamalarında etkili olmuştur. 2019'daki aklamalara rağmen ciddi bir silahlı eylemin olmaması barışa ve anlaşmaya olan inancın devam ettiğini göstermekle birlikte ne kadar kırılgan olduğunu da göstermektedir.

Barışa olan inancın ve umudu eski bir FARC savaşsı olan Ramirez'in sözleri özetler niteliktedir; ‘‘Engellere rağmen süreci uygulamaya devam etme umudu olan çok fazla insan var ve önümüze koyulan tüm vadilere rağmen’’ (Foreign Policy, 2019).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SRI LANKA – TAMİL KAPLANLARI (LTTE) ÇATIŞMASI VE ÇÖZÜM SÜRECİ

Sri Lanka adası, ilk önce 16. Yüzyılın başında Portekizlilerin, 17. Yüzyılda Hollanda ve 19. Yüzyılda ise İngilizlerin hâkimiyetine girmiştir. 19. yüzyıldan bağımsızlığına kavuştuğu 1948 yılına kadar İngiliz hâkimiyetinde koloni olarak kalmıştır (Semiz, 2017, s. 176). Sri Lanka'nın bağımsızlığını silahlı mücadele ile değil, müzakereler sonucunda gerçekleştirmiştir. Bağımsızlı görüşmeleri 20. yüzyılın başlarında Budist Sinhalaların öncülüğünde yapılan müzakereler, 1931 yılında yapılan seçim ve yapılan anayasa ile Sri Lanka'ya özerkliğini kazanmıştır. Bu olay İngiliz sömürgeciliğinin olduğu bölgelerde ilk uygulama olması bakımından önemli bir gelişme olmuştur. Özerklik 1944'te genişletilmiştir. (İnsamer, 2017). 1944'te oluşturulan "Soulbury Komisyonu" 4 yıl sonra 1948'de Seylan'a İngiliz Uluslar Topluluğu içinde kalma şartı ile bağımsızlığını kazandırmıştır. Soulbury Komisyonu tarafından kabul edilen yeni anayasa ile ada bağımsızlığına kavuşmuş, fakat komisyon tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu tartışmalar ileride meydana gelecek olan iç çatışma, silahlı çatışmalar ve iç savaşa giden yolu da açmıştır. Yalçın bu durumu şu şekilde ifade etmektedir; *"İngilizler 1948'de bir yandan adaya bağımsızlık statüsü verirken, diğer yandan da azınlıkların haklarına garanti vermeyi şart getirmiştir. İngilizler, bir yandan Tamillerin haklarını savunur gibi gözükürken, aslında adanın saygın okumuşlarını azınlık statüsüne koyarak ayrılık tohumlarını ekmıştır"* (Yalçın, 2016, s. 152).

Sri Lanka, Sinhala, Tamil, Burgerler, Moorlar gibi farklı etnik gruplara ev sahipliği yapan ülkede etnik unsurlar arasında çoğunluk konumunda bulunan Sinhalalar ve etnik azınlık konumunda olan Tamiller arasında tarihten gelen rekabet ve anlaşmazlıklar bulunmaktadır (Mücek, 2016, s. 33). Bağımsızlık sonrasında sorunlar çözülmek bir yana daha karmaşık hale gelmiş ve bir Tamil-Sinhala çatışması haline dönüşmüştür. Sri Lanka'da, Tamil ve Sinhalalar arasında meydana gelen anlaşmazlıklarda adaya ilk gelen yerleşimcilerin kim olduğu konusu, din ve dil farklılıkları başlıca konular olmuştur. Bu anlaşmazlıklar sömürge dönemi İngiliz ayrımcılığı ve İngiliz politikaları etkisi ile ülke içerisinde tarihten gelen etnik ve dini farklılıklara dayalı anlaşmazlıklar ve ayrışma sorunları daha da artırmış, uzun süren çatışma sürecini tetiklemiştir. Din ve dil ile ilgili sorunlar bir temsil sorunu olarak devam etmiştir (Feith, 2010, s. 347; Perera, 2012, s. 3). Sri Lanka'da meydana gelen çatışmaların temelinde dinsel, dilsel ve etnik farklılıklar ve bu farklılıkların sömürge dönemi uygulamaları ile körüklenmesi tarafların birbirine husumet beslemelerinde yatmaktadır (Semiz, 2017, s. 176).

Tamil, Sinhala etnik kimlikleri ile özdeşleşen, Sri Lanka hükümeti ve Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları arasındaki çatışmalar fiilen 1983 yılında Tamil Kaplanlarının bağımsız devlet kurmak için yaptığı eylemlerle başlamıştır. 1983 yılında başlayan çatışmaların kökenleri, iki etnik unsur arasındaki dini ve ekonomik sorunlara dayanmakta iken, İngiliz sömürge döneminde devlet kademelerindeki temsil sorunu ve kültürel asimilasyon korkusu haline dönüşmüştür (Çınar, 2014, s. 35; Özel, 2018, s. 3).

Sri Lanka iç savaşı veya Sri Lanka–Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları arasındaki çatışmalar, 1983-2009 arasında devam etmiştir. 1976 yılında kurulan Liberation Tigers of Tamil Eelam- Tamil Kaplanları (LTTE) ilk silahlı eylemini 1983 yılında gerçekleştirmiştir. Tamil Kaplanlarının ilk silahlı eylemi ile başlayan ve 2009 yılına kadar süren çatışmalarda, LTTE'nin temel amacı ülkenin kuzey ve doğusunu kapsayan Tamil etnik unsuruna ait bir devlet kurmaktır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2020). Tamil Kaplanları ile Sri Lanka hükümeti arasındaki çatışma 1983 yılında başlamış olsa da geçmişte birçok çatışma yaşanmıştır. 1958, 1977 ve 1981'de ülke içerisinde yoğun çatışmalar yaşanmıştır (Mücek, 2016, s. 90). 1983'te başlayan ve zamanla bir iç savaşa dönüşen çatışmalar sonucunda, Tamil Kaplanları ülke içerisinde *de facto*¹⁰ bir Tamil devleti kurulmuştur (Yalçın, 2016, s. 159).

Tamil Kaplanları, Tamil etnik azınlığının yaşadığı Sri Lanka adasının kuzey ve doğu kesimlerinde faaliyet göstermiş ve bu bölgenin bağımsızlığı için mücadele etmiştir. Tamil Kaplanları dönemsel olarak bu bölgelerde hakimiyetini genişletmiş hatta kendi yönetsel birimlerini kurmuşlardır. Sri Lanka-Tamil Kaplanları çatışmaları dünyanın diğer bölgelerindeki terör olaylarından ve çatışmalarından iki önemli konuda ayrılmaktadır. Tamil Kaplanları kendi idari ve yönetsel aygıt ve bölümlenmeleri olan *de facto* devlet konumuna ulaşmışlardır. Bunu yapmayı başarabilen Tamil Kaplanları, kendi silahlı kuvvetleri, deniz, kara hatta hava kuvvetlerine sahip olmuşlardır (Yılmaz, 2010, s. 161). Örgüt aynı zamanda intihar eylemlerinde kullanılan “Canlı Bomba Yeleğini” icat eden ve ilk kullanan örgüt olması nedeni ile de diğer terör örgütlerinden ayrılmaktadır (Yalçın, 2016, s. 146). Bu çatışmanın sonuçları itibarı ile önemi terörle mücadele sorunun çözümü çerçevesinde yapılan “askeri müdahale” ve “müzakere” seçenekleri tartışmasına “askeri müdahale” seçeneği ve başarısı ile literatüre “Sri Lanka” modelini kazandırmış olmasıdır. Tamil Kaplanları, Marksist-Leninist ideoloji ile kurulmuş bir örgüt olmasına rağmen ilerleyen süreç içerisinde Tamil Milliyetçiliği ön plana çıkmış ve etnik ayrılıkçı bir örgüt haline gelmiştir (Şimşek, 2019, s. 130).

---

¹⁰ De facto: Fiili olarak var olan durum.

26 yıl süren çatışmalar 2009 yılında Sri Lanka ordusunun askeri müdahalesi ile son bulmuş, müdahale, insan hakları ihlalleri nedeni ile eleştiriye uğramasına rağmen başarı sağlamıştır. Bu başarıda 11 Eylül saldırıları sonrasında uluslararası alanda meydana gelen terörizm karşıtı kamuoyunun etkisi bulunmaktadır. Literatüre “Sri Lanka Modeli” olarak geçen bu çözüm halen terörle mücadelede bir tartışma konusudur. Sri Lanka modeli her ne kadar mevcut çatışmayı sona erdirmişse de mevcut sorunların çözümü olmak yerine sorunları sadece dondurmıştır (Yalçın, 2013, s. 145).

Çalışmanın bu bölümünde Sri Lanka hakkında bilgi verildikten sonra, Sri Lanka-LTTE çatışmasının kaynakları, çatışma çözümüne yönelik adımlar ve bu adımların başarısız olması sonucunda toplu imha veya askeri müdahale olarak da adlandırılan “Sri Lanka” modeli ve sonuçları incelenecektir.

4.1. Sri Lanka Tarihi, Dini, Etnik ve Coğrafi Yapısı

Arkeolojik kazılarda Sri Lanka’da ilk insan yaşamının 75.000 ila 125.000 yıl öncesine dayandığına dair bulgulara rastlanmıştır. Antik Yunan coğrafyacıları Taprobane adını verdikleri adaya, Arap coğrafyacılar Serendip adını vermişlerdir. Daha sonra Avrupalı coğrafyacılar, hala ticari amaçlarla kullanılan bir isim olan Seylan adını vermişlerdir. (Encyclopedia Britannica, 2020). Sri Lanka, Tarihin eski dönemlerinden bu yana insan yaşamına sahne olmuştur. Bilinen tarihi milattan önce 3000 yılına kadar uzanan Sri Lanka 13. yüzyıldan itibaren Seylan olarak anılmaya başlamıştır. Hindistan’ın kuzeyinden gelen Sinhalalar M.Ö. 5. yüzyılda, Güney Hindistan kökenli Tamiller M.Ö. 3. yüzyılda adaya gelerek yerleşmeye başlamışlardır (Göksoy, 2009, s. 425). Yapılan araştırmalara göre ise adanın esas yerlilerinin adada küçük bir grubu oluşturan ve yok olmak tehlikesi ile karşı karşıya bulunan “Vadahalar” olduğu belirtilmektedir (Yalçın, 2016, s. 148)

Sri Lanka adası, Batı ile Çin ve Uzakdoğu’yu birbirine bağlayan ticaret deniz yolları güzergahında yer alması ve Hint alt kıtasına yakınlığı nedeniyle tarih boyunca uluslararası ticaretin önemli bir durağı olmuştur. Ticari ve stratejik önemi bir yandan ülke refahını arttırmış diğer taraftan da diğer bölge ve sömürgeci ülkelerin ilgisini çekmiştir. Bu önemli konumu İslam’ın ilk döneminden itibaren Müslüman tüccarların da ilgisini çekmiş ve Müslüman tüccarlar ada ile ticari ilişkilerini geliştirmiştir. Ada halkının Müslüman tüccarlara olan güveni zamanla adada Müslüman bir topluluk doğmasına da yol açmıştır. Adanın kuzey kesimleri Müslümanların etkisine girmiştir (Smith, 1997, s. 30; Göksoy, 2009, s. 425)

Stratejik önemi ve ticaret yolları üzerinde bulunan ada diğer Asya medeniyetlerinin kültürel etkilerine yoğun bir şekilde maruz kalmıştır. Ayrıca kendine özgü iki bin yıllık sulama sistemi kullanılması, tarımda gelişmeyi sağlamış ve bu gelişmişlik adaya olan göçmen ilgisini daha da artırmıştır (Encyclopedia Britannica, 2020). Ada yerli halkların yanı sıra, tarihin farklı dönemleri boyunca Asya, Afrika ve Avrupa'dan adaya göçmen olarak gelen etnik unsurların da yurdu olmuştur.

Aldığı göçler nedeniyle Sri Lanka Dünya'da en fazla mensubu olan dört büyük din Hinduizm, Budizm, İslam ve Hristiyanlığa ev sahipliği yapmaktadır (Reçber, 2018, s. 164). Sri Lanka'nın çok çeşitli etnik yapısı, çok dinli ve çok kültürlü yapısı zenginlik olmakla birlikte çatışmaların kaynağını da oluşturmaktadır. Adaya çoğunlukla Sinhala etnik unsurunun kabul ettiği Budizm, Anuradhapura İmparatorluğu döneminde din olarak girmiştir. 13. yüzyıldan itibaren adaya yeniden ve yoğun olarak göç eden Tamil etnik unsuru ise ülkeye Hinduizm'i getirmiştir. İslam dini, Müslüman tüccarlar vasıtası ile ülkeye girmiştir. Hristiyanlık dini Portekizlilerin adaya gelmesi ve Portekizlilerin Hristiyanlaştırma çabaları ile 16. yüzyıldan itibaren ülkede var olmaya başlamıştır (İnsamer, 2017; Göksoy, 2009). Farklı etnik grupların varlığı adanın çok kültürlülüğüne etki etmiş ve kurulan medeniyet Budizm, Hinduizm, Hristiyanlık ve İslam'ın etkisi ile etnik ve dini çeşitliliğe kavuşmuştur. Bu çeşitlilik aynı zamanda ülkedeki çatışmaların kaynağı da olmuştur.

1505 yılında Portekiz işgaline uğrayana kadar ülkede birçok küçük krallık bulunmaktadır. Portekizliler sahil kesiminde ticari koloniler kurmuştur. Sri Lanka, Portekiz işgali sonrasında önce 1658'den başlayarak 150 yıla yakın bir süre Felemenk (Hollanda) sömürgesi olarak kalmış ve 1796'dan itibaren ise İngiliz sömürgesi olarak yeni bir döneme adım atmıştır (Yalçın, 2013, s. 147). Uzun sömürge geçmişi boyunca doğal kaynakları sömürülmüş bu dönemde ülkenin idare edilebilmesi için din ayırımı, adam kayırma ve bir grubu üstün tutma gibi politikalar izlenmiştir. Bu politikalar günümüz sorunlarının temelini oluşturmaktadır. Yine aynı dönemde Tamil ve Sinhala etnik unsurları adanın farklı bölgelerine yerleştirilerek fiili bir bölünmüşlük durumu oluşturulmuştur (Şimşek, 2019, s. 114; Yılmaz, 2010, s. 164,165,166).

Ada, 1948 tarihinde Seylan adı ile bağımsızlığına kavuşmuş, 1972 yılında çıkarılan yasa ile adı Sri Lanka olarak değişmiştir. Sri Lanka çok partili, serbest ekonomiye dayalı, demokratik bir cumhuriyettir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2020). Hindistan'ın güneyinde ve anakaraya 31 km uzaklıkta bulunan Sri Lanka, 65.610 kilometrekare alana sahip ve yaklaşık 23 milyon nüfusa sahiptir. Sri Lanka adasının etnik dağılımı; %74,9 Sinhala, %11,2 Sri Lanka

Tamil, %9,2 Sri Lanka Moorlar (Arap, Fars, Dravidian ve Malay karşımı Müslüman Sri Lankalılar), %4,2 Hindistan Tamil ve %0,5 diğer etnik gruplardır. Çok dinli olan Sri Lanka’da, dinsel yapıyı %70,2 Budist, %12,6 Hindu, %9,7 Müslüman, %6,1 Katolik ve %1,2 geri kalan dinler oluşturmaktadır. Ada’da konuşulan birçok dil bulunmakla birlikte bunlar; %74 Seylanca, %18 Tamilce ve %8 diğerleri olarak tasnif edilmektedir (CIA, 2020; Yılmaz, 2010, s. 162-163). Etnik ve dini çeşitlilik Sri Lanka devleti bayrağına da yansımıştır. “*Sri Lanka bayrağı vişneçürüğü rengi, yeşil, turuncu ve safran rengidir. Vişne çürüğü rengi, Sinhala topluluğunu, Turuncu renk Sri Lankalı Tamil topluluğunu, Yeşil renk Sri Lankalı Müslüman topluluğunu Safran renk ve Bo yaprağı ise Budizm’i temsil etmektedir*” (Milliyet Gazetesi, 2020).

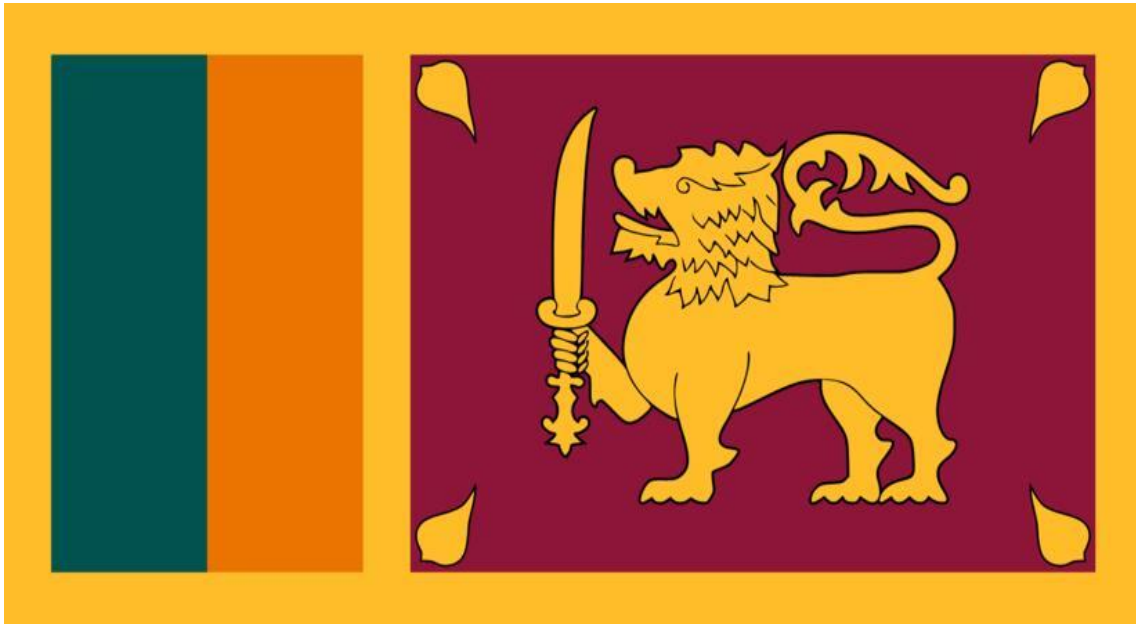
Ülkede yaşayan Hindu, Budist, Hıristiyan ve Müslümanlar, Âdem doruğu olarak bilinen ve bir insan ayak izinin olduğu yer nedeni ile ülke önemli ve ayak izinin bulunduğu bölge kutsal kabul etmektedirler. Sri Lanka’nın başkentine 72 km mesafede bulunan bu ayak izinin kime ait olduğu konusunda dinler arasında da bir tartışma bulunmaktadır. Ülkede yaşayan Hindular bu ayak izinin Şiva Tanrısı’na, Budistler Gaotama Budha’ya, Müslümanlar ise Hz. Âdem’e ait olduğunu ileri sürmektedirler (Rizwanullah, 2017, s. 10; Akmaz, 2019, s. 144). Bu çerçevede Tamil ve Sinhala etnik grupları adaya kendi inanışları doğrultusunda kutsallık atfetmekte ve ada sahipliği konusunda kendi tezleri açısından dayanak olarak ileri sürmektedirler. 1972 yılında resmi adını “Sri Lanka” yani Sanskritçe “Kutsal Toprak” olarak değiştiren ülkede Sinhalaların kendi tezleri doğrultusunda adayı sahiplenmesinin bir sonucudur.

Harita 5: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları Bayrağı

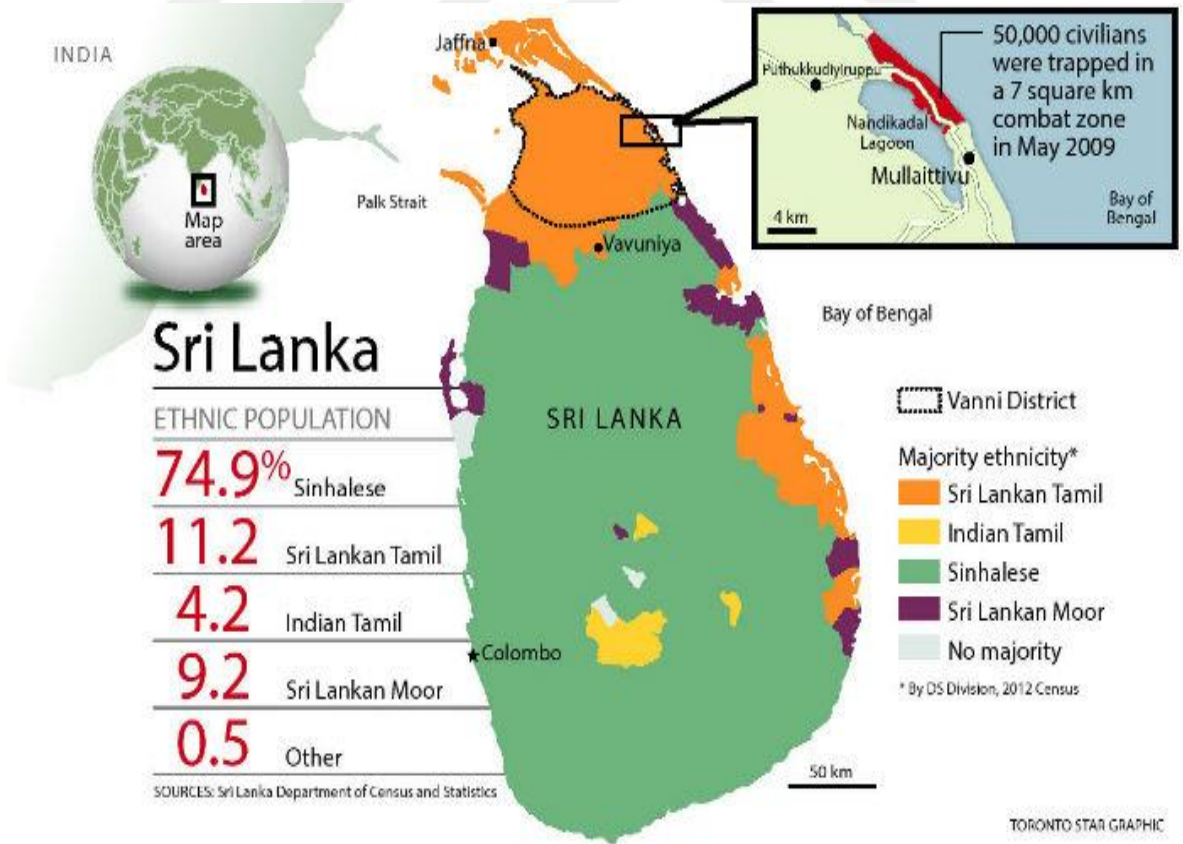
Kaynak: (TodayJaffna, 2020)

Harita 6: Sri Lanka Bayrağı

Kaynak: (The Embassy of The Democratic Socialist Republic Of Sri Lanka, 2020)

Harita 7: Sri Lanka Etnik Haritası

Kaynak: (Toronto Star Graphic, 2013)

Harita 8: Sri Lanka İdari Haritası

Kaynak: (The Embassy of The Democratic Socialist Republic Of Sri Lanka, 2020)

4.2. Sri Lanka – Tamil Çatışmasının Tarihsel Arka Planı ve Etki Eden Faktörler

1983-2009 arasında ülke çapında kanlı eylemlere sahne olan Sri Lanka – Tamil Kaplanları arasındaki çatışmalar ülkede yıkım, insan hakları ihlalleri ve göçlere neden olmuştur. Dini ve etnik kökenli çekişme ve anlaşmazlıklar üzerine inşa edilen rekabet ve düşmanlığın getirdiği çatışmalar, Sri Lanka adasının şiddet sarmalına girmesine neden olmuştur. “*Sinhalalar ve Tamiller arasındaki çatışmaların temelinde her iki etnik unsur arasındaki temsil-güç paylaşımı ve sistem sorunudur*” (Çınar, 2012a, s. 317). Sinhalaların çoğunluk olması nedeni ile iktidar erkini ele geçirmesi ve bunu Tamilleri geldikleri yere gönderme siyaseti için kullanmaları çatışmaları beraberinde getirmiştir. Tamiller buna karşın silahlı mücadeleye başlamışlar, bu çatışmalar literatüre “Tamil Sorunu” olarak geçmiştir. Zamanla Tamil Kaplanları diğer grupları da bünyesine katması ile Tamillerin temsilcisi olarak öne çıkmış ve ülkenin kuzey ve doğu bölgelerine hâkim olmuşlardır (Çınar, 2012a, s. 318).

Sri Lanka’daki silahlı çatışmaların başlangıcı 1983 yılı olmasına rağmen çatışmaları oluşturan anlaşmazlıkların kökeni çok eski dönemlere dayanmaktadır. Sinhala ve Tamil etnik toplumları arasındaki anlaşmazlıklar tarihten gelen çekişmelerden ve rekabetten

kaynaklanmaktadır. İki etnik grupta kendilerini adanın yerli halkı ve ada üzerinde hak sahibi olarak görürken diğer etnik grubu adaya dışarıdan gelmiş işgalci olarak görmektedirler. Komşu ülke Hindistan'ın güney eyaleti olan Tamil Nadu'yu oluşturan medeniyetin kurucusu olan Tamiller, kendilerini, Sri Lanka adasında egemen olmuş eski Tamil krallıklarının mirasçıları olarak görmekteydiler; Sinhalaların ise, Afganistan kökenli bir millet olduklarını Sri Lanka adasına sonradan göç ederek yerleşen göçmenler olarak görmektedirler. Aynı şekilde Sinhalalar ise Tamiller için İngilizlerin böl ve yönet politikalarının bir yansıması olarak adaya 19. yüzyılda Britanya Krallığı tarafından yerleştirildiği iddiasını savunmaktadırlar (Yalçın, 2013).

Tamil ve Sinhala toplumu arasındaki düşmanlığın temelini oluşturan iki toplumun da adayı kendi anavatanı olarak görme ve diğer tarafın işgalci olduğuna dair inanç iki toplumun arasında kuşaktan kuşağa anlatıla gelen efsanelerden kaynaklanmaktadır. Bu efsaneler, iki tarafın kendilerine haklılık ve üstünlük sağladığı düşüncesi oluşturması açısından önemlidir. Sinhala inancına göre, Sinhala adı ataları olan "Simha"dan gelmektedir (Yalçın, 2016, s. 154). Simha, yarı insan ve yarı aslan olan mitolojik bir yaratıktır. Bu nedenle Sinhalaların simgesi aslandır. Bu inanış Sri Lanka bayrağına da yansımış ve devletin bayrağı içerisinde elinde kılıç tutan bir aslan bulunmaktadır. Sinhala milli miti olan "Mahavamsa", toplumsal ilişkileri de şekillendirdiğinden iki etnik unsurun yan yana gelmesini zorlaştırmaktadır (Rajapakse, 2003; Çınar, 2012a, s. 319). Mahavamsa'ya göre Sri Lanka, Sinhala etnik unsurunun kutsal toprağıdır ve Tamiller dışarıdan gelmiş işgalci düşmanlardır. Tamiller de benzer bir mitolojiye sahiptirler ve Sinhalaları işgalci olarak kabul etmektedirler. Tamiller kendilerini Chola krallığının mirasçıları olarak görmektedirler. Kaplan, Tamiller mitolojisinde tanrıyı temsil etmektedir ve LTTE'nin bayrağında da kullanılmaktadır. Tamil kökenli Pallavas, Pandyas, Cholas krallıkları 600-1300 yılları arasında Sri Lanka adasında hüküm sürmüşlerdir. Tamil Kaplanları bu krallıkların varisi olarak Tamil devletini tekrar canlandırmak hedefindedirler (Çınar, 2012a, s. 320).

Mitolojik ve dini sebeplerle birlikte iki etnik unsurun farklı dil kullanması da çatışmanın diğer bir faktörü olarak ortaya çıkmaktadır. Bağımsızlık sonrası azınlık konumundaki Tamiller kendi dilleri ve dolayısı ile kültüre dair endişe duymaktaydılar. Bu endişeleri artıran bir gelişme olarak 1956 yılında Sri Lanka hükümeti "Sinhala Only Bill" yasasını çıkarmıştır. Çıkarılan yasa ile çoğunluğun dili olan Sinhala dili resmî dil olarak yasal statü kazanmıştır. Tamiller doğal olarak bu yasadaki etkilenmiş, kültürlerinin ve dillerinin yok olacağı düşüncesi ile çıkarılan yasaya karşı çıkmışlardır. Tamiller arasında kültürlerine bir

tehdit olarak gördükleri yasaya tepkilerini değişik platformlarda göstermişlerdir. Çıkarılan yasa protesto edilmiştir. Protestolar ile birlikte mecliste bulunan Tamil kökenli milletvekilleri de bu konuya kayıtsız kalmamışlardır. Milletvekilleri bu konuyu “*Tamillerin kendi dillerini konuşmak için zorla bağımsızlık mücadelesi vermeye itildikleri*” şeklinde değerlendirmişlerdir. (Yalçın, 2016, s. 153). Bu gelişmelere ek olarak 1972 yılında yapılan anayasa ile ülkenin Seylan olan adı Sri Lanka olarak değiştirilmesi fikir ayrılıklarına yeni bir boyut kazandırmıştır. Sinhala dilinde “Kutsal Toprak” anlamına gelen “Sri Lanka” Sinhalaların ülkeyi kendilerine ait olduğu fikrine kapılmasına neden olmuştur (İnsamer, 2017).

Görüldüğü gibi bağımsızlık öncesi var olan rekabet ve anlaşmazlıklar bağımsızlık sonrasında artarak devam etmiştir. Bu anlaşmazlıklar nihayetinde 1983 yılında silahlı çatışmaya ve çatışmalar da zamanla iç savaşa dönüşmüştür. İç savaş 2009 yılında Sri Lanka hükümetinin askeri müdahalesi ile sona ermiştir.

4.2.1. Tamil Sorununda Sömürge Döneminden Kalma Problemler

Sri Lanka adası, Sinhalalar, Tamiller, Burgerler, Avrupalılar, Moorlar ve Hindistanlılara ev sahipliği yapmaktadır. Sri Lanka adasında ilk sömürgeleştirme Chola hakimiyeti altına girmesi ile başlamış ve uzun süren Chola döneminde ada vergiye bağlanmıştır (Çınar Y. , 2012b, s. 31). 1500’lü yıllara kadar Hint Okyanusu ticaret yollarına Arap, Hint, Malay ve Çinli tüccarlar hâkim olmuşlardır. 16. Yüzyılın başında ise ateş gücü ve hız kapasitesi yüksek Portekiz gemileri yeni denkleme dâhil olmuştur (Encyclopedia Britannica, 2020). 1505 yılında Portekizliler ada sahillerine geldikleri zaman adada kurulu bulunan üç krallık vardı: Kotte, Kandy ve Jaffna (Ragupathy, 1986, s. 9). Kotte ve Kandy krallıkları adada Sinhala toplumunun çoğunlukta olduğu güney ve batı bölgelerinde hüküm sürerken, Jaffna krallığı ise Tamil toplumunun yerleşik olduğu kuzey kesiminde hüküm sürmüştür (Çınar, 2012b, s.31).

1505 yılında Portekizli kaşiflerin adaya gelmesi ile başlayan kolonyal dönem sırası ile 1658 yılından 1796’ya kadar Felemenk (Hollanda) ve 1796’dan itibaren de İngiliz sömürge dönemlerini görmüştür. Portekiz hakimiyeti çoğunlukla sahil kesiminde olmuştur. Buna rağmen adada sürekli bir Sinhala direnişi ile karşılaşmışlar ve iç kesimlerde tam bir hakimiyet sağlayamamışlardır (Mücek, 2016, s. 23-24). Portekizliler, Sri Lanka’nın kontrolünü ele geçirdikten sonra, Hıristiyanlığı desteklemek için atamalarda geniş himaye ve tercih yetkilerini kullanmışlardır. Bu ayrıcalık büyük toprak sahiplerinin Hıristiyanlığı kabul etmesi ve Portekizce soyadı almalarına neden olmuştur. Kıyı toplumları üzerinde etkili olan bu

uygulama iç kesimlerde karşılık bulamamıştır. Portekizlilerin geleneksel Sinhala sosyal ve ekonomik yapısını tam olarak anlayamaması ve aşırı talepleri, halk arasında Portekiz düşmanlığının oluşmasına yol açmıştır. (Encyclopedia Britannica, 2020). Artan hoşnutsuzluk ve Portekiz'in din konusundaki baskıları sömürge yönetimine karşı mücadelenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu dönemde dinsel mücadele ön plana çıkmaktadır. Budist bir Sinhala olan Domingos Corean, Portekizlilere karşı ilk mücadeleyi başlatan kişi olmuştur. Çıkan isyan sonucunda Portekizlilerin konutları ve kiliseleri yakılıp yıkılmıştır. Bu dönemin en fazla öne çıkan unsuru dini baskılar ve dini mücadeledir (Çınar, 2012b, s.31-32). Dini baskılar aynı zamanda Sinhala toplumu içerisinde Budist kimliğinin öne çıkmasını beraberinde getirmiştir. Tamiller de ise bu dönemde Hindu kimliğini ön plana çıkarmışlardır (Rajapakse, 2003, s. 144).

Portekizliler geldiğinde adada bulunan üç krallıktan ikisi Sinhala biri ise kuzeyde kurulmuş olan Tamil etnik unsuruna aittir. Bu krallıklardan biri Portekiz tarafından işgal edilmiş ve adada Portekiz hakimiyeti başlamıştır. Adada bulunan etnik unsurlar arasındaki hakimiyet mücadelesinde ise Tamiller 15. yüzyılda kısa bir dönem hariç Sinhala egemenliğine girmemiş ve kendi egemen devletlerine sahip olmuşlardır. Kuzeydeki Tamil Jaffna krallığı 1618 yılına kadar bağımsızlığını koruyabilmiş bu tarihten sonra Portekiz hakimiyeti altına girmiştir. Portekiz hakimiyeti birçok alanda sosyal yaşama etki etmiştir. Bugün kullanılan birçok isim Portekiz sömürge döneminden kalma Portekizce isimler olması bunun bir göstergesidir (Mücek, 2016, s. 23). Portekiz hakimiyetinden kurtulmak isteyen ada halkı tek başlarına Portekizlileri adadan çıkaramayacakları düşüncesi ile Felemenkler (Hollanda) ile ittifak yapmış ve bunun sonucunda adada Portekiz hakimiyeti sona ermiş fakat yeni dönemde Felemenk hakimiyeti başlamıştır (Encyclopedia Britannica, 2020).

Hollanda, 1600'lü yıllardan itibaren dünya ticaretinde boy göstermeye başlamıştır. Bu dönemin en önemli ticaret aktörlerinden olan Hollanda, 1602 yılında kurulan ve dünyanın ilk küresel şirketi olarak kabul edilen "Hollanda Doğu Hindistan Şirketi"¹¹ ile Sri Lanka adasında koloniler kurmuşlardır (İnsamer, 2020). Hollanda sömürge dönemi bir önceki Portekiz sömürge dönemine göre daha az şiddete sahne olmuştur. Hollandalılar ekonomik çıkarlarını öncelikle ve ticaret ada üzerindeki odak noktaları olmuştur. Hollandalıların, yerleşik Sinhala halkının din ve dilleri üzerinde baskı kurmamaları, halkın inanç ve dillerine

---

¹¹ Asıl adı Birleşik Doğu Hindistan Şirketi'dir fakat diğer sömürgeci ülkelerin bölgedeki faaliyetleri aynı adla anılan şirketler tarafından yürütüldüğü için daha çok "Hollanda Doğu Hindistan Şirketi" adıyla tanınmıştır.

karişmamaları dönemin barışçıl geçmesinde etkili olmuştur. Hatta bu dönemde Hollandalılar dinlerini yaşayabilmek adına kilise kurabilmek için Sinhala Krallığı'ndan izin istemişlerdir ((Rajapakse, 2003, s. 144).

İngilizler, adada 1795'te adada ticari üs elde etmişler, 1802'de Hollandalıların egemen olduğu toprakları devralmışlar, 1815'te ise Sinhalaların kurduğu Kandy Krallığı'nı ele geçirerek Sri Lanka'nın tamamında hâkim olmuş ve ada İngiltere sömürgesi haline gelmiştir. İki yıl sonra Kandy ayaklanması olmuş, İngilizler bu ayaklanmayı bastırarak adadaki hakimiyetlerini pekiştirmişlerdir (Mücek, 2016, s. 24; Türkiye Diyanet Vakfı, 2009, s. 426). İngilizler için adanın önemi önce kahve sonrasında ise çay plantasyonundan müteşekkildir. Portekiz ve Hollanda idaresindeki Sri Lanka'da en önemli ihraç malı tarçın olmasına rağmen İngiliz yönetimi döneminde kahve, çay, kauçuk ve hindistan cevizi ihracat ürünleri içerisinde ilk sırayı almıştır (Çınar, 2012a, s. 319). Adanın tarım ve ekonomik potansiyeli yeni bir sorunun da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Artan işgücü ihtiyacını karşılamak üzere İngilizler, Güney Hindistan'dan Sri Lanka'ya çoğunluğu Tamil kökenli göçmen işçi grupları getirmişlerdir. Sadece 1840-1850 yılları arasında Hindistan'ın güneyinden Sri Lanka adasına bir milyondan fazla göçmenin geldiği sanılmaktadır (Mücek, 2016, s. 24). Tamil göçmenlerin getirilmesi günümüze uzanan anlaşmazlıklara yeni bir unsur daha eklemiştir etnik sorunlara ekonomik sorunlar da eklenmiştir.

Sri Lanka adasında Sinhalalar ve Tamiller arasındaki etnik çatışmalar Hollanda egemenliğinin son dönemlerinde başlamıştır. Adada yaşayan etnik gruplar arasındaki çatışmaların temelinde 18. yüzyılda ırksal, dinsel ve dilsel problemler varken, 19. yüzyıldan itibaren bu sorunlar yerini İngiliz sömürge yönetiminin dayattığı batı tipi demokrasinin etkisi ile temsil sorununa ve ekonomik sorunlara bırakmıştır (Çınar, 2012a, s. 319). İngilizlerin, bağımsızlık sonrası adada bıraktıkları siyasal yapı tarihsel düşmanlık üzerine kurulu Tamil-Sinhala ilişkilerinde yeni bir problemi doğurmuştur. Bağımsızlık sonrasında ise Sri Lanka adası farklı dil ve din ve etnik unsurların olduğu çok kültürlü yapısına rağmen egemen Sinhalalar kurucu unsur olarak öne çıkmıştır. Sinhalaların üst kimlik olarak adayı homojenleştirme çabaları çatışmaların temelini oluşturmuş, Sri Lanka devleti Tamillerin isteklerini karşılamada yetersiz kalmıştır (Mücek, 2016, s. 26).

4.2.2. Tamil Sorunun Siyasal Nedenleri

İlk sömürgeci ülkeler olan Portekiz ve Hollanda dönemlerinde Sri Lanka'da yaşayanlar dini ayrıma göre tasnif edilmiştir. Etnik gruplar farklı bölgelerde yerleşik hayat

sürmüşlerdir. Sinhalalar adanın orta ve batı kesimlerinde yaşarken, Tamiller adanın kuzey ve doğu kesiminde yaşamaktaydılar (Şimşek, 2019, s. 114). İngiliz yönetimi de ise Sri Lanka adasında yaşayanlar etnik kökenlerine göre sınıflandırılmaktaydılar. Bu dönemde kamuda görevlerin büyük çoğunluğu Tamillerin iyi eğitilmiş olmasından dolayı Tamil etnik unsuru tarafından yerine getirilmektedir. Sömürge dönemindeki bu yapılanma bağımsızlık sonrasında iki etnik unsur arasındaki anlaşmazlıkların kaynağı olmuştur (Mücek, 2016, s. 33).

Sri Lanka Britanya İmparatorluğu için iki farklı nedenle önemlidir. Birinci sebebi Fransa'ya karşı bir deniz üssü olarak askeri önemi bulunmaktadır. İkinci olarak ise diğer sömürgeci olan Hindistan'ın güvenliği için tampon bölge konumundadır (Şimşek, 2019, s. 115). Napolyon Savaşları'nın bitmesiyle ortaya çıkan yeni konjonktürde adanın güvenlik ve deniz üssü olma önemi azalmıştır. Bu nedenle Britanya için adanın ekonomik önemi ön plana çıkmış ve ülke, İngilizlerin tarım ürünleri üretim üssüne dönüşmüştür (Topuz, 2016, s. 580; Mücek, 2016, s. 24).

İngilizlerin ekonomiyi yeniden yapılandırmaları nedeniyle Sinhalaların bulunduğu ülkenin verimli batı ve orta kesimleri kalkınırken, Tamillerin yaşadığı bölgeler verimsiz olmaları nedeni ile geri kalmıştır. Bu nedenle Tamiller eğitim faaliyetlerine önem vermek zorunda kalmıştır. Sri Lanka'nın bu eğitilmiş kesimi çoğunlukla kamu hizmetlerinde yer almışlar veya yüksek gelirli işlerde çalışma imkânı bulmuşlardır (Eager, 2016, s. 134). Bu nedenle Tamiller adada ekonomik ve siyasal olarak güçlenmişler ve devletin yönetim kademelerinde yer almışlardır. İngilizlerin bir yönetim tarzı olan kendine sadık ve bağımlı bir topluluk oluşturma ve yönetme politikası Seylan'da da uygulanmıştır. Öncelikle göçler yolu ile Tamil nüfusu artırılmıştır. Böylece etnik unsurlar arasında var olan problemler daha da artmış ve iki unsur arasındaki ayrışmalar daha belirgin hale gelmiştir (Yılmaz, 2010, s. 166).

Sri Lanka'da bağımsızlık sonrasında çatışmaların temelini oluşturan temsil sorunu ilk olarak 1833 yılında yasam meclisine temsilci seçimi sırasında meydana gelmiştir (Çınar, 2012b, s. 33). Sri Lanka'da Tamil ve Sinhala grupları arasındaki çatışmanın ortaya çıkmasına neden olan en önemli unsurlardan biri de İngiliz dönemi mirası olarak kalan çoğunluğun hâkim olduğu adada yaşayan herkese oy hakkı vermesine dayalı demokrasidir. Bu çerçevede demokratik düzeni sağlamak için "Donoughmore Komisyonu" oluşturulmuştur. Komisyon 1931 yılında bir anayasa yapmıştır. Bu anayasa çoğunluğun egemen olduğu ve taleplerini gerçekleştirme imkânına sahip olduğu bir yapı getirmiştir. Bağımsızlık sonrası iktidar gücünün Sinhala topluluğuna geçmesi diğer etnik unsurlar arasında hoşnutsuzluğa yol açmıştır ve çatışmaları alevlendirmiştir (Yalçın, 2016, s. 153).

Tamil-Sinhala sorununun çatışma zemini 1948 yılında Sri Lanka'nın Seylan olarak bağımsızlığını kazanması ile oluşmuştur. Ülkede nüfusun çoğunluğunu oluşturan Sinhalalar bağımsızlık sonrasında ülkede seçimlerde üstünlük sağlamış ve ülke yönetimi Sinhalalara geçmiştir. Sri Lanka, İngiliz sömürge yönetimi altında iken daha eğitimli olan Tamiller kamuda prestijli görevler alırken, bağımsızlık sonrasında yeni siyasal yapının da etkisi ile Sinhalalara geçmiştir (TBMM, 2013, s. 110). Yönetimi ve siyasal kurumları ele geçiren Sinhalalar bağımsızlık sonrasında "Sinhala Only" yasasını kabul ederek adada sadece Sinhala dilini resmi dil olarak kabul etmiştir (Çınar, 2012b, s. 38). Ayrıca, yeni yasa, İngiliz döneminde adaya gelen Hint Tamillerin, ülke vatandaşı olmadıklarını kabul etmiş ve Hindistan'a geri dönemlerini amaçlamıştır. Bu yasa iki toplum arasında zaten var olan anlaşmazlıkları ve gerginliği attırmıştır (Şimşek, 2019, s. 116). 1956 yılında Sinhala dilinin tek dil olmasını Tamiller protesto etmişler ve bu protestolar çatışmalara dönüşmüştür. 1960'lardan itibaren artan baskılar ile adadan 600.000 Tamil göç etmek zorunda kalmıştır (TBMM, 2013, s. 110).

1972 yılında yapılan anayasa ile devletin dini Budizm olarak kabul edilmiştir. Yeni anayasa dil ve dinin Sinhala etnik unsuru lehine düzenlemesi yanında ülkenin Seylan olan adını Sri Lanka olarak da değiştirmiştir. Yeni anayasa ayrışmayı daha da artırmış ve Tamillerin ayrılık hareketlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. 1970'lerden itibaren 35 Tamil örgütü kurulmuştur. Ayrılık fikri ve temel hakların elinden alınması neticesinde ortaya çıkan yeni örgütler ülkede şiddet döneminin başlamasına yol açmıştır. 1983'ten itibaren başlayan silahlı çatışmalar ve sonrasında bunun iç savaşa dönüşmesine zemin hazırlamıştır (Çınar, 2012b, s. 38-40; TBMM, 2013, s. 111; Şimşek, 2019, s. 117).

4.2.3. Tamil Sorunun Sosyal ve Dini Nedenleri

Sri Lanka'da yaşayan Tamil ve Sinhala toplumları arasında adaya ilk gelenin kendileri olduğuna dair tartışma, tarihi ve dini tartışmalarla devam etmektedir. Kimin ilk geldiği tartışmalı olmakla birlikte, iki toplumun da Hindistan'dan geldiği hususunda görüş birliği vardır (Feith, 2010, s. 347). Ada, dünyadaki dört büyük dine de ev sahipliği yapmaktadır. Bununla birlikte adada var olan dinlerden Budizm, Hinduizm ve İslam dinlerine mensup olanlar açısından anlatılan söylencelerle adaya kutsallık atfedilmektedir. Âdem doruğu olarak bilinen ve adanın orta kesiminde yer alan tepe nedeniyle Sri Lanka'da yaşayan Hindular bu ayak izinin Şiva tanrısına, Budistler Gaotama Budha'ya, Müslümanlar ise Hz. Âdem'e ait olduğunu ileri sürmektedirler (Rizwanullah, 2017, s. 10).

Adanın yerleşik toplumlarına ait dinlere sömürge dönemi ile birlikte Hristiyanlık da katılmıştır. Yaklaşık 450 yıl süren bu süre zarfında işgalci devletler önce Roma Katolikliği, daha sonra ise Protestanlık olmak üzere misyonerler vasıtası ile Hristiyanlığı teşvik etmişler, dahası ekonomik açıdan da desteklemişlerdir. Sri Lanka’da, Portekiz ile başlayan sömürge dönemi boyunca dini kurumlar baskı altında kalmıştır. (Akmaz, 2019, s. 6). Tüm çabalara rağmen Hindu kimliği ön plana çıkan Tamiller bu konuda taviz vermemişlerdir. Portekizlilerin, Felemenklerin ve İngilizlerin tüm çabalarına rağmen küçük bir kesimin Hristiyan inancına sahip olması ve Tamiller arasında sadece %7’lik bir kesimin Hristiyan olması sömürge döneminde direnişin dini boyutunu bizlere göstermektedir (Mücek, 2016, s. 25).

Sri Lanka’yı oluşturan iki büyük grup olan Tamil ve Sinhalaların toplumsal kimliklerinin oluşmasında daha önce de belirtildiği gibi bu grupların inandıkları mitoloji ve dinin etkisi bulunmaktadır. Sinhalalar, yaklaşık olarak 2.500 yıl önce Kuzey Hindistan’dan gelerek Sri Lanka adasına yerleşmişlerdir. M.Ö. 250’de Budist inancını kabul etmişlerdir. Dini kimlikleri etnik ve milli kimlik olarak Sinhalalar ile özdeşleşmiştir (Yalçın, 2016, s. 149). Sinhala kimliğinin oluşmasında Mahavamsa önemli bir yer tutmaktadır. Mahavamsa, Budist rahipler tarafından yazılmış ve Sinhalaların adayı kendi anayurtları olarak görmesinde etken olmuştur (Kannangara, 1990, s. 14). Budist inancında şiddet hoş görülmemesine rağmen Mahavamsa’ya göre devletin korunması amacı ile şiddete başvurmak meşru olarak kabul edilmiştir. Bu inanış Sinhalaların Tamil sorununu çözmede şiddete başvurmalarına dayanak olmuştur (Voorde, 2005, s. 188).

Adanın ikinci büyük etnik grubu olan Tamiller ise adaya güney Hindistan’dan göç yolu ile gelmişlerdir. Hindu inancına sahip olan Tamiller, Hindistan’ın Tamil Nadu eyaleti kökenlidirler ve burada yaşayan Tamiller ile sıkı akrabalık bağları vardır. Tamiller, Hindistan’daki Tamiller ile olan bağları güçlüdür ve örf, adet ve geleneklerine bağlılıkları yüksektir. Tamiller, Sinhalaları kuzeyden gelen göçmenler olarak kabul etmektedirler. Bu nedenle Tamiller adanın yerlisi olduklarına inanmakta ve adanın kendi anayurtları olduklarını ileri sürmektedirler (Özel, 2018, s. 60-61; Perera, 2012).

Bu çerçevede iki etnik grubun adayı kendi toprakları olarak görmesi karşısındaki diğer grubu “kötü” olarak nitelermelerine sebep olmuştur. Özellikle devlet gücünü elinde bulunduran Sinhalaların, Tamilleri düşmanlaştırmasında ana araç; Tamillerin Sri Lanka adasına ayak basması olarak mitleştirdikleri “Mahavamsa” mitolojisidir. Mahavamsa’nın Sinhalaların sosyal hayatını şekillenmesinde önemli bir yeri bulunmakta ve toplumsal kinin

oluşmasında çok büyük öneme sahiptir (Rajapakse, 2003). Bağımsızlık sonrasında Sinhalalar, Tamilleri toplumsal kin ve intikam çerçevesinde, Sri Lanka devlet mekanizmalarından uzaklaştırmış ve farklı dine ve dile sahip olmaları sebebiyle aşağılamışlardır.

Sorunun kronikleşme sebebi, her iki grubun birbirinden farklı kültürel, dini, etnik ve dile sahip olmalarına rağmen, iki farklı sosyo-kültürel özellikteki etnik grubun birleştirilmeye çalışılmasından kaynaklanmaktadır (Shastri, 1992, s. 742). Fakat iki grup arasında arzu edilen birliktelik oluşturulamamıştır (Yalçın, 2016, s. 155). İki toplumun kendi içindeki ilişkilerini belirleyen diğer bir unsur olarak kast sistemi de öne çıkmaktadır. Var olan toplumsal ayrılmayla birlikte her iki grubun kendi içerisinde de ayrışmasında kast sistemi önemli bir unsur olmuştur. Kastlar arasındaki derin farklılıklar ve kastlar arasındaki geçişlerin mümkün olmaması toplumu birbirinden uzaklaştırmış ve ayrıştırmıştır (Çınar, 2012b, s. 45-47).

İki toplum arasındaki kültürel ve sosyal sorunlardan bir diğeri de 1974 yılına üniversiteye girişte çıkarılan bölgesel kota uygulamasıdır. Sömüre döneminde eğitilmiş kesimi oluşturan Tamiller bu uygulamadan olumsuz etkilenmişlerdir. Üniversiteye girişte uygulanan kotalar, Tamillerin üniversiteye girişlerde zorluk yaşamasına neden olmuştur. Bağımsızlıktan sonra, kamudaki işlerini kaybetmeye başlayan, 1974 değişikliği ile eğitim hakkını kaybederek toplum içerisindeki sosyal statülerini kaybetmeye başlamışlardır. Sinhala çoğunluğuna dayalı hükümetin, eğitim yasasında yaptığı değişiklik Tamillerin kamu kurumlarında daha az yer almalarına neden olmuştur. Çoğunluğa sahip olan etnik unsuru ödüllendiren sistem Sinhala çoğunluğa avantaj sağlamıştır (Korf, 2006, s. 115; Çınar, 2012b, s. 47-48). Tamillerin korkularında bağımsızlık sonrasında kamudaki haklarını kaybetmeye başlamış olmaları da etkili olmuştur. Kamu kurumlarında temsil oranları *“1949’da %41 Tamil, %54 Sinhala iken 1963 yılına gelindiğinde %7 Tamil %92 Sinhala olarak değişmiştir”* (Şimşek, 2019, s. 117). Sürekli Tamiller aleyhine değişen dengeler ve Tamillerin kamu hizmetlerinden uzaklaştırılması iki taraf arasında iç savaşa yol açan anlaşmazlıkların başlıca sebeplerinden biridir. 1972 anayasası Budizm’i devletin resmi olarak görmesi, Tamil dilini ülkenin resmi dillerinden biri olarak kabul etmemesi Tamiller ile Sinhalalar arasındaki sosyal sorunları daha da artırmıştır. Bu yeni yasa iki toplum arasında zaten var olan anlaşmazlıkları daha da artırmıştır. Bunun sonucunda Tamil örgütleri ve partileri birlik kararı vermişlerdir (Yalçın, 2016, s. 156). Bu gelişmelerin gösterdiği üzere, Tamil Kaplanlarının sosyalleşmesi, rol alması, bağımsızlık isteği ve milliyetçilik aracılığıyla olmuştur (Arena, Arrigo, 2006: 193).

Ülke nüfusunun çoğunluğunu oluşturmaları nedeni ile ülke yönetiminde söz sahibi olan Sinhalalar, uzun yıllar boyunca Tamillerin taleplerini görmezden gelmişlerdir. Ülkeyi

Sinhala etnik unsuru ve yine Sinhalaların dini ve dili egemen olacak şekilde dizayn etmişlerdir. Bunu pekiştirmek için yasal değişiklikler yapmış ve diğer etnik unsurları yok saymışlardır. Bu durum uzun yıllar sürmüştür. Çıkan çatışmalar karşısında Sri Lanka hükümeti duruma daha fazla kayıtsız kalamamıştır ve “1987 tarihine kadar Sinhalalar, adanın çok kültürlü ve etnik yapısını kabul etmemişlerdir” (Çınar, 2012b, s. 48). İngiliz tip demokrasinin getirdiği çoğunluğun egemenliğine dayalı siyasal sistemi iki etnik unsur arasındaki din, dil, kültürel farklılıkları gidermek yerine daha da derinleştirmiştir. Ülkenin çok kültürlü yapısının yönetici elit tarafından göz ardı edilmesi ve tarihten gelen rekabet ve anlaşmazlıklar ülkeyi kanlı bir iç savaşa sürükleyen Tamil Sorununu doğurmuştur.

4.3. LTTE'nin Ortaya Çıkışı, Örgütsel Yapısı, Hedefleri ve Metotları

Bağımsızlık sonrası, Sri Lanka devleti Sinhala kimliğini ön plana çıkarmış ve etnik unsurlar arasındaki din, dil ve kültürel farklılıkları görmezden gelerek ayrımcılık yapmıştır. Sri Lanka hükümetlerinin Tamilleri görmezden gelen bu politikaları Tamillerin giderek artan hoşnutsuzluğu ile karşılık bulmuştur (Özel, 2018, s. 66). Artan hoşnutsuzluk Tamiller arasında ayrılıkçı fikirleri artırmış ve gittikçe radikalleştirmiştir. Sosyo-ekonomik sorunların Tamil devletinin kurulması ile sona erebileceği görüşü özellikle Tamil gençler arasında yayılmıştır (Yalçın, 2016, s. 156).

İngilizler 1948'de çekildikten sonra sömürge yönetimi sona ermiş, bağımsızlığını kazanan yeni devlette etnik çoğunluk olan Sinhalalar yönetimde söz sahibi olmuşlardır. 1956 yılına kadar nispeten sakin olan durum resmi dilin Sinhala dili olarak kabul edilmesinden sonra yerini gerginliğe bırakmıştır. Gerginlik 1958 yılında iki etnik unsur arasında çatışmalara dönüşmüştür (Topuz, 2016, s. 580). Tarihsel olarak var olan anlaşmazlıklara ilaveten bu dönemde Sinhala etnik unsurunu ön plana çıkaran uygulama ve çıkarılan yasalar Tamillerin arasında ayrılık fikrini derinleştirmiş ve çok sayıda silahlı örgüt kurmalarına yol açmıştır. Bu dönemde iktidardaki milliyetçi Sinhalaların öne çıkan etnik anlaşmazlıkları derinleştiren uygulamaları Tamiller arasında ayrılıkçı fikirlerin artmasına yol açmıştır. Bunlardan bazıları; Tamillerin geçim kaynağı olan çay ve kahve plantasyonlarında çalışmalarını engellenmesi nedeni ile baş gösteren ekonomik sıkıntılar, devletin Budizm'i devlet dini olarak kabul etmesi ve teşvik etmesi, Tamil bölgelerine Sinhala göçmenleri yerleştirmesi, Tamillerin kamu hizmetlerinden uzaklaştırılması ve Sinhalaların uyguladığı şiddettir (Çınar, 2011, s. 3; Yalçın, 2016, s. 157).

1972 ile 1976 arasındaki dört yıllık süre içerisinde 35 kadar Tamil örgütü kurulmuştur. Örgütler başlangıçta baskılara karşı koyma amacı ile kurulmuşlardır. Zamanla bu örgütler içerisinde ayrılık ve bağımsızlık fikirleri baskın hale gelmiştir (TBMM, 2013, s. 110-111). Bu süreçte azınlıkların hakları gözetilmemiş, Tamiller ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmüş, kültürel ve dini asimilasyona uğramışlardır (Reçber S. , 2018, s. 165). Bu şartlar altında kurulan Tamil örgütleri 1976 yılında Velupillai Prabhakaran önderliğinde kurulan Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları şemsiyesi altında ve bağımsız Tamil devleti kurmak amacı ile birleşmişlerdir (TBMM, 2013, s. 111).

1971'de New Tamil Tigers adı altında bir örgüt kuran Parabhakaran, 1975'te Tamil kökenli Jaffna belediye başkanına suikast yaparak ünlenmiştir. Yeni Tamil Kaplanları olarak kurulan örgütün adını 1976'da Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları olarak değiştirmiştir. Acımasızlığı ile bilinen Parabhakaran, kendisine rakip olan Tamil liderlerini de ortadan kaldırmıştır. Bunun sonucunda örgütü rakipsiz ve kendisini de tek lider haline getirmiştir. 2009'da yapılan operasyon ile öldürülene kadar Tamil Kaplanlarını katı bir liderlik ile yönetmiştir. (Alptekin, 2018, s. 47; Yılmaz, 2010, s. 179-180). Tamil Kaplanları, Marksist ideolojiye sahip bir terör örgütü olarak kurulmuşsa da zamanla Tamil ve Hindu milliyetçisi, ayrılıkçı, katı ve otoritesi tartışılmaz lider merkezli hale almıştır. Örgütün lider merkezli olması, liderin emirlerinin sorgusuzca uygulanmasına yol açmıştır. Lidere bağlılık ileri düzeyde ve fanatizm boyutundadır (Alptekin, 2018, s. 47; Şimşek, 2019, s. 130). Öyle ki milliyetçi duygularla seçilen intihar saldırısı yapacak olan örgüt mensubu Mullaitivu'da altı aylık bir eğitim almaktadır. Eğitimini tamamlayan örgüt üyesi lidere sadakat yemini yapar Parabhakaran ile yemek yiyerek onurlandırılır (Ramasubramanian, 2014, s. 9-10). Parabhakaran hiç askeri eğitim almamıştır.

Tamil Kaplanları, ordu güçleri ile yaptığı mücadelede militan kayıpları yaşamış, militan toplama konusunda dönemsel olarak sıkıntı yaşamıştır. Buna rağmen kayıplarını telafi etmek için farklı yöntemler kullanmış ve sıkıntı yaşadığı dönemlerde eleman kaynağı kadınlar ve çocuklar olmuştur (Alptekin, 2018, s. 127). Tamil Kaplanlarının militanlarının yaklaşık üçte birinin kadınlardan oluştuğu sanılmaktadır. Örgüte katılımların bir bölümü gönüllü katılımlar iken bir kısmı ise örgütün zorla silahlandırma politikasının sonucudur (Intitute For Conflict Managment, 2017). Tamil Kaplanlarını diğer terör örgütlerinden farklı kılan en temel özellikleri, ilk olarak, kendilerine ait savaş uçakları dâhil her türden silaha sahip olmaları ve ikinci olarak, intihar yeleşini ve kadın intihar saldırganlarını kullanan örgüt olmaları ve üçüncü olarak da kendi hava, deniz ve kara kuvvetlerine sahip olması nedeni ile diğer terör

örgütlerinden ayrılmaktadır (Yass, 2014, s. 65-66; Şahin, 2016). Örgüt aynı zamanda şehitlik kavramı üzerinden yaptığı propaganda ile eleman temini sağlamaktadır. Tamil Kaplanları, kontrol ettikleri bölgelerde hükümete paralel bir organizasyon kurmuşlardır. Televizyon, güvenlik kuvvetleri, banka ve finans işlemlerini yönetmişlerdir. En ilgi çeken uygulama kendilerine ait “adliye” ve “polis teşkilatı” kurmuş olmalarıdır. Polis, suçlular ile mücadele etmekte, trafiği düzenlemektedir. Örgüt, aynı zamanda vergi toplama için bir teşkilat oluşturmuş ve adli işlemleri yürütmek için de mahkemeler kurmuştur (Kalansooriya, 2012, s. 3).

Tamil Kaplanlarının kadroları yüksek disiplin duygusu, adanmışlık, kararlılıkları, yüksek motivasyonları ile bilinmektedirler. Örgüte tüm katılanlar sıkı bir askeri ve ideolojik propaganda eğitiminden geçmekteydiler. Tamil Kaplanlarının kadın cephesi 1983 yılında kurulmuş ve 1985 yılından itibaren ise kadınlara askeri eğitim vermeye başlanmıştır. Tüm örgüt elemanları dört aylık zorlu bir eğitimden geçmekteydiler (Alptekin, 2018, S. 127-128; Intitute For Conflict Managment, 2017). Tamil Kaplanları, ada içerisinde ordu güçleri ile mücadele ederken aynı zamanda Tamil diasporasını kullanarak uluslararası kamuoyunda lobi faaliyetlerine girişmişlerdir. Diaspora aynı zamanda örgütün mali kaynak edinmesinde de önemli bir role sahiptir. Bu dönemde Avrupa Çapında 350 kadar Tamil Okulu olduğu ve bunun %90 kadarının Tamil Kaplanları tarafından yönetildiği iddia edilmektedir. Ayrıca, Avrupa başta olmak üzere 54 farklı ülkede kültürel faaliyet adı ile faaliyet göstermekteyken, 1997’de ABD’nin örgütü terör listesine alması sonucu bu sayı azalmıştır (Alptekin, 2018, s. 106; Kartal, 2017, s. 58-59; Yalçın, 2013, s. 159; Yalçın, 2016, s. 177).

4.4. Sri Lanka – Tamil Kaplanları Çatışmasının Gelişimi

Tamil, Sri Lanka anlaşmazlığının kökenleri çok eski tarihlere dayanmakla birlikte bağımsızlık sonrası şiddet artarak devam etmiştir. 1956 yılında Sinhala milliyetçisi SLFP’nin (Sri Lanka Özgürlük Partisi) seçimi kazanması sonrasında çıkardığı kanunlar Tamil azınlığın kamu hizmetlerinden dışlanmasını, üniversiteye girişte getirilen kota, resmi dilin Sinhala dili olarak kabul edilmesi ve Sinhala iskân politikaları, etnik gruplar arasında krize yol açmıştır (Şimşek, 2019, s. 116). Bu kanunlar ve uygulamalar, Tamillerin protesto yapmasına neden olmuştur. Protestolar sırasında hükümet güçleri 150 kadar protestocuyu katletmişlerdir (Silva, 1997, s. 100). Dışlanmışlık duygusu, eğitim kısıtlamaları, ekonomik sorunlar ve devlet şiddeti Tamillerin marjinalleşmesine yol açmış ve Tamiller arasında kendi devletlerini kurma fikri ortaya çıkmaya başlamıştır (Nithiyanandam, 2000, s. 293). 1956 olayları sonrasında şiddet olayları sonrası hükümet yetkilileri şiddeti önlemek için Tamillerle görüşme yapmış ve

sorunların çözümü için bazı adımlar atmıştır. Fakat hükümetin attığı adımlar Budist rahipler tarafından tepki görmüştür. 1958 yılında taraflar arasında bir anlaşma yapılmasına rağmen bu anlaşmaya uyulmamıştır (Çınar, 2012b, s.38). Sri Lanka’da devlet tarafından göz yumulan büyük ölçekteki şiddet olayları 1956, 1958, 1961, 1974, 1977, 1979, 1983 yıllarında gerçekleşmiştir. 1977’de Tamilleri temsil eden siyasi partilerden TULF (Tamil United Liberation Front – Birleşik Tamil Kurtuluş Cephesi) bağımsız Tamil devletinden bahsetmiştir (Altinoğlu, 2009; McConnel, 2008, s. 65).

Tamil Kaplanlarının Sri Lanka hükümetine karşı yaptığı silahlı eylemler üç döneme ayrılmaktadır. Birinci dönem 1983-1987 arasında, ikinci dönem 1990-1994 arasında ve üçüncü dönem 1995-2002 arasında kalan dönemdir (Bose, 2007). Birinci dönem Temmuz 1983’te Tamil Kaplanlarının 13 askeri öldürmesi ile başlamıştır. İkinci dönem 1990 yazında Tamil Kaplanlarının Batticaloa katliamı ile başlamıştır. Bunun üzerinde Sri Lanka hükümet güçleri büyük bir misilleme operasyonu başlatmıştır. Bu dönem ilkinde daha kanlı olmuş ve Tamil Kaplanlarına çok fazla sayıda örgüt elemanı katılmıştır. Örgüt gücünü bu dönemde daha da artırmıştır (Şimşek, 2019, s. 123). Üçüncü dönem olarak anılan 1995-2002 döneminde şiddet artarak devam etmiş ve Tamil Kaplanları büyük başarı elde etmişlerdir. Bu dönemde artan şiddet ortamında birçok yerleşim yeri çatışmalardan etkilenmiştir (Yalçın, 2016, s. 165). Sivil kayıplar yaşanmış, köy ve kentler tahrip olmuştur. Bu dönemin çatışmaları boyunca 500.000’den fazla Tamil, ülke içinde ve 110.000 Tamil ise Hindistan’a kaçarak göçmen konumuna düşmüştür.

Tamil Eelam Özgürlük Kaplanları örgütü kuruluşundan itibaren akrabalık bağlarının da olduğu Hindistan’dan destek almıştır. Örgüt 1976’da kurulmasına rağmen çatışmalar, “Kara Temmuz” olarak adlandırılan 1983 Temmuz olaylarında görev yerlerine gitmekte olan 13 askerin öldürülmesi ile başlamıştır. Olayın duyulması üzerine başlayan şiddet olaylarında Tamillerin evleri yakılmış ve yıkılmış, yağma, tecavüz olayları baş göstermiştir. Jafna’da binlerce sivil hükümet güçleri tarafından işkenceye uğramış ve ölümler yaşanmıştır. 25-28 Temmuz arasındaki şiddet olayları sırasında 400 ile 3 bin arasında Tamilin öldürüldüğü, 5 bin iş yerinin yıkıldığı ve 150 binden fazla Tamil’in yerinden edildiği ve kuzeye göç etmek zorunda kaldığı, yüz bin Tamil’in ise ülke dışına kaçtığı tahmin edilmektedir. Yurtdışına kaçmak zorunda kalan göçmenler Tamil diasporasını oluşturmuştur (Pavey, 2008; PEARL, 2019; University of Central Arkansas, 2020). Temmuz 1983 olaylarından sonra Tamil halkı içerisinde LTTE’ye olan halk desteği artmıştır. Bu olayların sonucunda Tamil ayrılıkçı grupları Tamil Kaplanları ile birleşmişlerdir. LTTE’nin militan sayısı altı yüz civarından, on

binin üzerine çıkmıştır (Yılmaz, 2009: 62; Karaağaçlı 2009). Tamil Kaplanları yaptıkları sosyal yardımlar, organizasyonlar yolu ile halk arasında popülaritesini artırmıştır. Yetim ve kimsesiz çocukları kamplarda bakmış, eğitimlerini üstelenmişlerdir. Aynı zamanda evlilik çağındakilerin evliliklerine yardımcı olmaları, halk arasında kabul edilmeleri ve Tamillerin örgüte bağlılıklarını artırmıştır (Çınar, 2012b, s. 57).

Devam eden şiddeti sona erdirmek amacı ile 1985 yılında hükümet ile Tamil Kaplanları arasında barış görüşmeleri başlamıştır. İki taraf arasındaki arabuluculuğu Hindistan yapmıştır (Atalay, 2013, s. 137). 1987 yılında taraflar arasında ateşkes imzalanmış ve bölgeye Hindistan barış gücü gelmiştir. Ateşkes ortamından faydalanan Tamil Kaplanları kaybettiği militan açığını kapatmak için çocuk ve kadınları örgüte kazandırmıştır (Alptekin, 2018, s. 127-128). Ateşkes görüşmeleri sürerken, 1987 Nisan'ında başkentte otobüs durağında patlatılan araç, 113 kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Hükümet bunun üzerine Kuzey'de Tamillerin bulunduğu Jaffna bölgesine askeri operasyon başlatmıştır. Güney Bölgesi Tamil Nadu'nun, şiddet eylemlerinden etkilenmesinden endişe duyan Hindistan arabuluculuğu ile 1987 Haziran'ında ateşkes anlaşması imzalanmıştır. İmzalanan ateşkes ile bölgeye Hindistan barış gücü yerleştirilmiştir (Şimşek, 2019, s. 122). Tamil Kaplanlarının saldırıları sonucunda binden fazla barış gücü askerinin ölümü üzerine Hindistan adadan askerlerini geri çekme kararı almıştır. Bunun sonucunda Jaffna yarımadası Tamil Kaplanlarının hâkimiyetine girmiştir (Yalçın, 2013). 1987 yılında meydana gelen bir diğer önemli olay ise Hindistan ile Sri Lanka hükümetleri arasında imzalanan Indo-Sri Lankan Anlaşmasıdır. Anlaşma, etnik çatışmaya çözüm amacı ile yapılmıştır. Anlaşma, İki toplum arasında temsil konusunda düzenlemeler yapılması ve Sri Lanka'nın çok kültürlü, dinli ve dilli yapısının kabul edilmesini içermektedir (Bloom, 2007, s. 55-57).

Batticaloa katliamı ile başlayan şiddet sarmalı sırasında 1991- 1993 dönemi büyük çatışmalara ve insani kayıplara neden olmuştur. Artan şiddeti durdurmak adına 1994 seçimlerinden sonra kurulan Sri Lanka hükümeti yeni bir dönemin başlayacağını açıklamıştır. Devlet başkanı, terörün şiddet ve silah ile çözülemeyeceğini ifa etmiştir. Sorunun çözümü için kapsamlı bir çözüm önerisi sunmuştur. Yapılan açıklamalarda Tamillere bazı hakların verileceğini dile getirilmiştir. Verilecek olan hakları şu şekilde sıralamıştır:

- Tamil azınlığa özerlik verilmesi ve ayrıcalık tanınması,
- Ülkenin federal bir yönetime dönüştürülmesi,
- Tamillerin yoğun olduğu Kuzey ve Kuzeydoğu bölgesindeki 8 eyaletin yönetiminin Tamillere verilmesi (Karaağaçlı, 2009).

1995 başında yapılan ateşkes uzun ömürlü olamamıştır (Altınoğlu, 2009) Fakat sunulan bu çözüm önerisi Sinhala etnik grupları arasında büyük tepkilere yol açmış ve devlet başkanına yapılan başarısız suikast girişimi ile son bulmuştur.

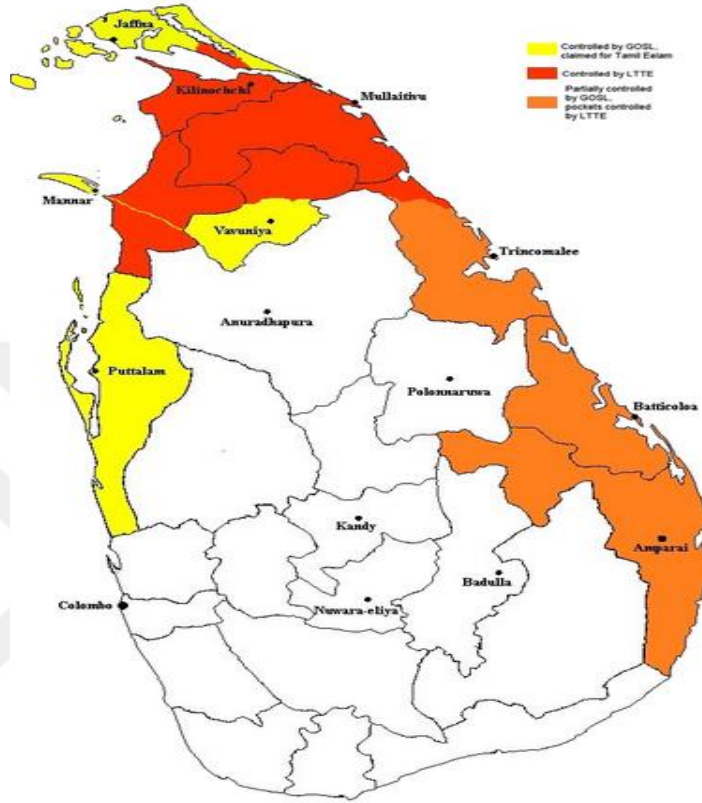
ABD’de gerçekleştirilen 11 Eylül terör saldırıları dünya çapında terör ve terörizme karşı nefreti artırmıştır. Oluşan yeni ortamdaki siyasi gelişmeler, Sri Lanka hükümeti çıkarına olmuştur. Tamil Kaplanları, 11 Eylül olaylarından olumsuz etkilenmiş ve zor durumda kalmıştır. ABD ve İngiltere bu süreçte Tamil kaplanlarını terör örgütü ilan etmişlerdir. (Karaağaçlı, 2009; Çınar, 2012b, s. 72). Uluslararası alanda zor durumda kalan LTTE lideri açıklama yapmak zorunda kalmıştır. *“LTTE lideri Prabahakaran, 2000 yılında yaptığı konuşmada siyasal çözüme LTTE’nin karşı olmadığını belirtmiştir. Norveç’in barış için attığı adımı olumlu bulan Prabahakaran, Tamil halkının haklarının batı çatışma çözüm yöntemleri olan anayasal dönüşüm ve müzakere yöntemleri vasıtası ile sağlanabileceğini belirtmiştir”* (Çınar, 2012b, s. 74). 25 Aralık 2001’de bir aylık bir süre ile silahların susturulmasına kadar verilmiştir. Norveç’in çağrısı ile 22 Şubat 2002’de bir ateşkes kabul edilmiştir. 1995 Nisan ayından, Şubat 2002’ye kadar geçen süre içerisinde 29.000 kişi hayatını kaybetmiş, 500.000’den fazla insan yerinden edilmiştir (University of Central Arkansas, 2020).

Mart 2004, çatışmaların seyirinde bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihte Tamil Kaplanlarının doğudaki güçlerinin komutanı Albay Karuna Amman örgütten ayrılarak Tamil Makkal Viduthalai Puligal’ı (Tamil Halkları Kurtuluş Kaplanları) kurduğunu açıklamıştır. Bu ayrılık Tamil Kaplanlarının gücünü azaltmıştır. Tamil Kaplanları bir yandan TMVP ile mücadele ederken diğer yandan hükümet güçleri ile mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Bu çatışmalarda Karuna’ya bağlı güçler, hükümet güçlerine de destek sağlamıştır (International Crisis Group, 2008). 2006 yılından itibaren hükümet güçleri ile Tamil Kaplanları arasındaki çatışmalar tekrar şiddetlenmiştir. 2009 yılında hükümetin büyük bir askeri güçle yaptığı askeri operasyon sonucu LTTE’nin lider kadrosu imha edilmiş, örgüt militanlarının neredeyse tamamı etkisizleştirilmiştir. Yoğun insan hakları ihlallerinin yapıldığı eleştirilerinin olduğu bu operasyonu uluslararası gözlemci ve basın takip etmesine izin verilmemiştir. Operasyon sırasında çok sayıda sivilin hayatını kaybettiği de bildirilmektedir (Özel, 2018, s. 66).

Çatışmalar, 1983 yılından Sri Lanka ordu birliklerinin müdahalesi sonucu örgütün yönetici kadroları dâhil Tamil savaşıçılarının büyük kısmının etkisiz hale getirildiği 2009 yılına kadar 26 yıl sürmüştür. Tamil Kaplanlarının yenilgisi ile sonuçlanan askerî harekâta kadar geçen 26 yıllık süre zarfında hükümet güçleri ile LTTE arasında yoğun şiddete sahne olmuştur. Tamil Sorunu olarak adlandırılan bu süre zarfında 400.000 ila 500.000 arası Tamil

göç etmek zorunda kalmış, 80.000 kişi ise hayatını kaybetmiş, iki devlet başkanı suikast sonucu hayatını kaybetmiştir (Çınar, 2012a, s. 318; Yalçın, 2016, s. 177); Intitute For Conflict Managment, 2017; Yılmaz, 2010, s. 192).

Harita 9: Sri Lanka İç Savaşından Etkilenen Alanlar (1983-2009)

Kaynak: (MCGill Universty, 2020)

4.5. Tamil Sorununun Çözüm Süreci

4.5.1 Barış Görüşmeleri Süreci

Tamil Kaplanları ile Sri Lanka hükümeti arasında şiddetin durması için görüşmeler yapılması ve barışın sağlanması için çatışmaların başladığı 1983'ten itibaren komşu devletler ve Uluslararası kuruluşlar çaba sarf etmişlerdir. Uluslararası toplum, iki tarafı da çatışmalardan vazgeçirmek ve soruna siyasi bir çözüm bulmak konusunda önemli bir role sahip olmuştur (International Crisis Group, 2006, s. 1).

1983'te çatışmaların başlaması üzerine Tamil sorunun çözümü için dönemin başbakanı olan Jayewardene şiddet olaylarını sona erdirmek ve Tamillerin sorunlarını çözmek için 1983 sonlarında harekete geçmiştir. Hindistan'ın da girişimleri ile 10 Ocak 1984'te başkent Colombo'da bütün partiler konferansı düzenlenmiştir. Bu konferansın ana amacı Sri Lanka'da yaşayan Tamil halkının sorunlarına çözüm bulabilmektir. Toplantıya yasaklı Tamil

partileri olan JVP (Janatha Vimukthi Peramuna) ve LSSP (Lana Sama Samaja Party) hariç tüm partiler davet edilmiştir. Toplantıda, hükümet tarafından genel olarak bölgesel konseylerin kurulması, vergi ve mali ayrıcalıklar tanınması yolu ile ekonomik destek sağlanması öngörülmektedir. Vurgu yapılan bir diğer konu ise devletin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünün korunması olarak karşımıza çıkmaktadır (Manogaran, 1987, s. 16; Mücek, 2016, s. 108-109). Görüşmeye katılan siyasi partilerden TULF genel sekreteri Amirtalingham kuzey ve doğuda demografik değişimler yapıldığı bunun sonucunda Müslümanlar ve Tamillerin azınlık konumuna düştüğünü söylemiştir. Amirtalingham Tamillerin önerilerini dört başlık altında sıralamıştır:

- Tamilleri etnik bir grup olarak kabul edilmesi,
- Tamil anavatanı tanımının kabul edilmesi,
- Tamillerin self determinasyon hakkının tanınması,
- Sri Lanka'yı kendi yurtları olarak gören Tamillerin eşit vatandaşlık haklarının tanınması (Amirthalingam, 1984).

Bütün partiler konferansı devam ederken, TULF, şiddet, tecavüz, yağma ve katliamların sürdüğünü ileri sürerek görüşmelerden çekilmiştir. 96 toplantının yapıldığı görüşmelerde ortak bir karar alınamamış ve Bütün Partiler konferansı 21 Aralık 1984'te sonuçsuz kalarak sona ermiştir (Hyndman, 1985).

Daha önce Tamil bölgeleri ile sınırlı olan şiddet sarmalı 1985'e gelindiğinde Sinhalaların yaşadığı bölgelere de sıçramıştır. Şiddeti sona erdirmek amacı ile yapılan çağrılar üzerine çatışan Tamiller ile Sri Lanka hükümeti arasında Bhutan'ın başkenti Thimpu'da barış görüşmesi yapılmasına karar verilmiştir (Manogaran, 1987, s. 75). Barış görüşmeleri amacı ile ilk temas 1985 yılında sağlanmış, defalarca yapılan ateşkes anlaşmalarına rağmen kısa dönemler hariç şiddet durdurulamamıştır. Bu görüşme Sri Lanka Hükümeti ile Tamil gruplar arasında gerçekleştirilmiştir. Thimpu görüşmeleri olarak adlandırılan birinci barış görüşmesi 13 Temmuz – 12 Ağustos tarihleri arasında iki tur olarak yapılmıştır (University of Central Arkansas, 2020). İlk görüşmenin önemli tarafı bir tarafta Sri Lanka hükümeti bulunurken diğer tarafta Tamil kaplanları ile birlikte diğer milliyetçi Tamil gruplarının da müzakere masasında bulunmasıdır (Çınar, 2012b, s. 66-67). Birinci Thimpu görüşmeleri görüşme taraflarının birbirlerini suçlamaları ile sona ermiştir. Birinci Thimpu görüşmelerinden bir ay kadar sonra 12-17 Aralık tarihlerinde II. Thimpu görüşmeleri başlamıştır fakat bu görüşmelerden de sonuç çıkmamıştır (Mücek, 2016, s. 116).

Birinci barış görüşmeleri tüm Tamil partilerinin katıldığı son görüşme olmuştur. Diğer barış görüşmelerinde Tamil Kaplanları dışındaki gruplar görüşmelere taraf olarak kabul edilmemişlerdir (Çınar, 2012b, s. 67). Tamil kaplanları diğer grupların görüşmelerde yer almasına karşı çıkmıştır. Mayıs 1989'da hükümet ve Tamil Kaplanlarının ateşkesi kabul etmesi üzerine İkinci barış görüşmeleri Colombo'da düzenlenmiştir. Tamiller bu süreçte Hint barışı koruma güçlerine saldırmışlar ve 1987-1990 arasında 1.155 Hint barış gücü askeri yaşamını yitirmiştir. Bunun üzerine Hint Barış gücü askerleri ülkeden çekilmişlerdir (University of Central Arkansas, 2020). Karşılıklı güvensizlik ve suçlamalar sonucu barış görüşmelerinin olumsuz sona ermiştir. Daha büyük bir şiddet dalgası ortaya çıkmış ve çatışmalar tekrar başlamıştır. Bu dönem Tamillerin düzenlediği intihar saldırıları sivilleri tehdit eden insan hakları ihlallerinin ortaya çıktığı bir dönem olmuştur. 1991'de Tamil bir intihar bombacısı Hindistan başbakanı Rajiv Gandhi'ye suikast yaparak ile öldürmüştür (International Crisis Group, 2006, s. 4).

1994 yılında barış yanlısı Chandrika Kumaratunga'nın Sri Lanka başkanlık seçimlerini kazanması barış umutlarını tazelemiş ve çözüm ümidi ortaya çıkmıştır. Ülke çapında barış otobüsleri gezmiş, kitleler barışı konuşulmaya başlamıştır. Barış görüşmeleri devam ederken Nisan 1995'te Tamil Kaplanlarının iki savaş gemisini batırmıştır. Fakat barış görüşmeleri devam etmiştir. Barış görüşmelerinin çökmesinde Tamil Kaplanlarının barış için isteksiz olması ve iki tarafın da silah kullanmaya devam etmesi etkili olmuştur. Daha da artan bir şekilde çatışma ortamına dönülmüştür. Çok büyük ve öncekilerden daha sert çatışma ortamına dönülmüştür (Höglund, 2004, s. 15-16; International Crisis Group, 2006, s. 4). Bu dönemde Kanada, Hollanda ve Norveç hükümetleri ateşkesi izlemek için askeri misyon konuşlandırmayı kabul etmişlerdir. Fakat askeri misyon, göreve tam olarak hiçbir zaman başlayamamıştır (University of Central Arkansas, 2020).

11 Eylül 2001'de ABD'de yapılan terör saldırıları tüm dünyada teröre karşı nefreti artırmıştır. Teröre karşı artan nefret ve terörizm fobisi Tamil Kaplanlarını da etkilemiştir. Silahlı tüm örgütlerin meşruiyetinin sorgulandığı bu yeni dönemde LTTE bundan en fazla zarar gören örgütler arasındadır. Bu dönemde diasporadan sağlanan finansal destek zayıflamıştır (Mücek, 2016, s. 230-231; Çınar, 2012b, S. 72). 2002-23 yılları arasında dördüncü barış görüşmesi yapılmış, 2006'da yeniden barış görüşmeleri düzenlenmiştir. Fakat bu süreçte iki tarafında karşılıklı suçlamaları, silahların susmaması barışın önünde engel olmuştur. Her barış görüşmesi sonrasında şiddet artarak devam etmiştir.

2004 yılında Tamil Kaplanlarının doğu bölgesi komutanı Karuna Amman'ın örgütten ayrıldığını ilan etmesi örgüt için büyük bir darbe olmuştur. Karuna, doğu bölgesinde yer alan Tamillerin yeterli desteği görmediğini iddia etmekte ve ikinci sınıf muamelesi gördüklerini iddia etmektedir. Karuna 2.500-3.000 kadar örgüt üyesini yanına çekmeyi başarmıştır. Yeni süreçte, Tamil Kaplanları bir yandan güç kaybederken diğer yandan hükümet güçleri ve Karuna'nın kurduğu TMVP ile mücadele etmek zorunda kalmıştır (Mücek, 2016, s. 294-296; International Crisis Group, 2006, s. 8-9). Yaşanan bu gelişmeler Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanlarının mücadelesinde sonun başlangıcı olmuştur.

Tablo 1: Sri Lanka ve LTTE Arasındaki Müzakereler

AŞAMA	DÖNEM	YER	SRI LANKA HÜKÜMET TEMSİLCİSİ	TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARI TEMSİLCİSİ		
I. BARIŞ GÖRÜŞMELERİ						
	13-Temmuz 1985 12-Ağustos 1985	Bhutan: Thimphu	Dr. H. W. Jayawardena	L Thilakar		
HİNDİSTAN- LANKA GÖRÜŞMELERİ						
	Temmuz 1987	Sri Lanka: Colombo	Hindistan ve Sri Lanka Hükümeti temsilcileri			
II. BARIŞ GÖRÜŞMELERİ						
	3-Mayıs1989 6-Mart 1990	Sri Lanka: Colombo- Jaffna	Bakan, A.C. S. Hameed	A Balasingham		
III. BARIŞ GÖRÜŞMELERİ						
1. Tur	13-Ekim 1994	Sri Lanka: Jaffna	K Balapatabandhi	Karikalan		
2. Tur	2-Ocak 1995		Bishop K. Fernando	S P Tamilselvam		
3. Tur	14 Ocak 1995					
4. Tur	10 Nisan 1995					
IV. BARIŞ GÖRÜŞMELERİ						
1.Tur	16-Eylül 2002 18 Eylül 2002	Tayland: Sattahip Naval, Chonburi	Bakan, G. L. Pieris	A Balasingham		
2. Tur	31Ekim 2002 3-Kasım2002	Tayland: Rose Garden Oteli				
3. Tur	2Aralık 2002 5-Aralık 2002	Norveç: Oslo				
4. Tur	6 Ocak 2003 9 Ocak 2003	Tayland: Pathom Nakhorn				
5. Tur	7 Şubat 2003 8 Şubat 2003	Almanya: Norveç Büyükelçiliği				
6. Tur	18-Mart 2003 21-Mart 2003	Japonya: <i>Kanagawa</i>				
YENİDEN BAŞLAYAN BARIŞ GÖRÜŞMELERİ						
Geneva	22 Şubat 2006 23 Şubat 2006	İsviçre: Cenevre			Bakan, N S de Silva	A Balasingham
Oslo	8-Haziran 2006 9-Haziran 2006	Norveç: Oslo			Dr. P Kohona	LTTE, Norveç'e geldi ama görüşmelere katılmadı
	28-Ekim 2006 29 Ekim 2006	İsviçre: Cenevre			Minister S de N Silva	S P Tamilselvam

Kaynak: (Çınar, 2012b, s.71)

4.5.2. Askeri Müdahale ve Tamil Kaplanlarının Sonu

11 Eylül 2001 eylemlerinden sonra tüm dünyada terörizme karşı yeni bir döneme girilmiştir. Birleşmiş Milletler, ABD’de meydana gelen terör saldırıları sonucunda güvenlik konseyi 1368 ve 1373 sayılı kararları almıştır. Alınan yeni kararlar terörizmler savaşta yeni bir sayfa açmıştır. Sri Lanka hükümeti 1373 sayılı kararı desteklemiş ve bunu kendi lehine kullanmayı bilmiştir (Kınacıoğlu, 2012, s. 79). Tamil Kaplanları içerisindeki 2004 yılında ortaya çıkan bölünme ve uluslararası konjonktürün getirdiği terör karşıtlığı ile Sri Lanka hükümetine yeni fırsatlar sunmuştur.

Kasım 2005 başkanlık seçimleri sonucunda sertlik yanlısı M. Rajapaksa’nın kazanması ile çatışmalar hız kazanmıştır. Seçimi kazanan Başkan Rajapaksa “*seçimi takiben Tamil hareketine karşı uzlaşmaz bir tavır sergileyeceğinin işaretlerini vermiş; ordunun komuta kademelerine ve savunma bakanlığına tavizsiz bir “terör karşıtı harekât” yanlısı olduğu bilinen kişileri atamıştır*” (Uslu, 2014). İç savaşa dönüşen Tamil-Sinhala anlaşmazlıklarında yeni bir dönem başlamıştır. Temmuz 2006’da İsviçre’de başlayan barış görüşmelerinin de başarısız olmuştur. İki tarafın birbirlerini suçlamaları durum daha da kötüleştirilmiş ve ateşkes konusunda da taraflar anlaşamamışlardır. Bunun üzerine 2007’de Sri Lanka hükümet güçleri Tamil Kaplanlarının bulunduğu bölgelere büyük çaplı askeri operasyon başlatmışlardır (Yalçın, 2016, s. 169). 2007 yılı içerisinde daha önce Tamil Kaplanlarından ayrılan Karuna’ya bağlı milislerin de desteği ile Sri Lanka hükümeti doğu bölgesini tamamen ele geçirmiş ve Tamil Kaplanlarını kuzeyde küçük bir alana hapsedmiştir (Bal & Özveren, 2009, s. 90-92).

Gittikçe zayıflayan ve dış desteğini kaybeden Tamil Kaplanları, kuzeyde dar bir alana sıkışmışlardır. 2009 yılında Sri Lanka son ve büyük bir operasyonla Tamil Kaplanlarını yenilgiye uğratmıştır. Çatışmalara örgüt lideri Parabhakaran dâhil lider kadrosu imha edilmiştir. Sri Lanka hükümeti tarafından uygulanan “teröre karşı savaş” ve “şiddeti şiddet kullanarak yok etme” olarak adlandırılan yöntem literatüre Sri Lanka Modeli olarak geçmiştir (International Crisis Group, 2010, s. 29).

Sonuçta, Sri Lanka hükümeti tüm adada hâkimiyeti tesis etmiştir. Etnik ve dini farklılıkların getirdiği sorunlar iç savaşa evrilmiş. İnsan hakları ihlalleri, büyük bir yıkım, ekonomik sorunlar, insanların yerinden edilmesi ülke adına büyük bir yıkım olmuştur. İki tarafın barış görüşmeleri sürecinde birbirlerine olan güvensizlikleri çatışmaların durmasını engellemiştir. Karşılıklı suçlamalar ve iki tarafın barış niyetini gösterir bir yol haritasının

olmaması da barışa olan inancı sarsmıştır. Çatışma sürecinde ilan edilen ateşkesler ve yapılan barış görüşmeleri boyunca iki tarafında silahlı mücadeleden taviz vermemesi, Tamil Kaplanlarının barış görüşmelerini yeniden toparlanmak amacı ile kullanması görüşmelerin tıkanmasına yol açmıştır. Sonuçta, çatıma çözümü barış yerine askeri olmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SRI LANKA VE KOLOMBİYA ÇÖZÜM SÜRECİ ANALİZİ

Farklı bölgelerde ortaya çıkmış olan Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC) ve Tamil Kaplanları (LTTE), çıkış ideolojileri, dış destek almış olmaları, kitleleri etkileyen büyük eylemlere başvurmuş olmaları, buldukları devletin sınırları içerisinde kontrol/kurtarılmış bölgeler oluşturmaları yönünde benzerliğe sahiptirler. FARC-Kolombiya görüşmeleri müzakere sürecinin başarılı olması sonucunda barış anlaşması imzalanması, LTTE-Sri Lanka görüşmeleri ise yapılan müzakerelerin başarısız olması ve Sri Lanka hükümetinin askeri operasyonu ile sona ermiştir. Bir diğer önemli farklılık ise, FARC, ülke tamamı üzerinde ve devletin dönüştürülmesi iddiası ile hareket ederken, Tamil Kaplanları ülkenin bir bölümünde hak iddia etmekte ve etnik ayrılıkçı görüntü sunmaktadır.

Terörle mücadelede irdelenmesi gereken başlıca konu, karşı olunan tehdidin kimden geldiği, aktörlerin kimliği, karar alma mekanizmaları, bu mekanizmaların nasıl işlediği, örgütsel yapıları, liderlik ve yönetsel şekli, faaliyet tarzı ve etki eden iç ve dış faktörlerin ne ve nasıl olduğudur (Alptekin, 2018, s. 37). İki örgüt bu bağlamda birçok akademik çalışmaya da konu olmuştur. Çalışmanın bu bölümünde FARC ve LTTE arasındaki farklılıkları, benzerlikleri, çatışmalara sebep olan faktörler, siyasal, sosyal ve askeri yapılar yanında çatıma konularına etki eden iç ve dış faktörler karşılaştırmak sureti ile analiz edilecektir.

5.1. FARC ve LTTE'nin Ortaya Çıkış Şartları, İdeolojileri ve Amaçları

5.1.1. Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC)

Kolombiya, bağımsızlığını İspanyollara karşı verdiği büyük mücadele sonucunda kazanmıştır. Bağımsızlık kazanılmış fakat sömürge döneminin getirdiği kurumlar ayakta kalmıştır. Bağımsızlık sonrasında huzura kavuşamayan ülke sürekli bir çatışma ortamı ve şiddete sahne olmuştur. “Bin Gün Savaşları”, “Bogotazo Olayları”, ve “La Violencia” gibi büyük çaplı çatışmaların yaşandığı ülkede egemen iki büyük parti arasındaki çekişmeler ülkede ideolojik bölünmelere yol açmıştır. İki parti arasındaki ideolojik bölünmeler, İspanyol sömürge döneminden kalma ekonomik sorunlar, sömürge döneminin mirası büyük toprak sahipleri ve onların paralı askerleri olan paramiliter güçler bu kanlı süreçte ülkedeki muhalefeti radikalleştirmiş, topraksız ve yoksul köylüleri 1930'da kurulan Komünist Partisi'ne yöneltmiştir (Yenal, 2019).

Kırsal kesimde bulunan gruplar, toprak ağalarının, küçük toprak sahibi çiftçilere ve işçilere uyguladığı zorlu çalışma şartları ve arazi mülkiyeti kaynaklı çatışmalar sebebiyle silahlanmışlardır. Kolombiya’da liberal ve muhafazakârlar dışındaki kesime yönetimde yer vermeyen elitist Kolombiya siyaseti, Kolombiya’da gerilla hareketlerinin oraya çıkmasına neden olmuştur. Bu amaçla devlet kontrolünün olmadığı veya zayıf olduğu yerlerde silahlı örgütlenmeler oluşturulmuştur. FARC bu şartlar altında 1964’te komünist ve liberal gerillalar tarafından kurulmuştur (Çalışır, 2019, s. 46). FARC Marksist ideolojisini Kolombiya çapına yayma ve ülkede yönetsel ve siyasal değişiklik gerçekleştirmek amacı gütmüştür.

5.1.2. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları (LTTE)

16. yüzyıldan itibaren Portekiz, Hollanda ve İngiltere hâkimiyetinde kalan Sri Lanka da etnik gruplar arasındaki tarihi anlaşmazlıklar sömürge dönemi egemen devletlerin uygulamalarıyla daha da artmıştır. Adada bulunan Tamil ve Sinhala etnik grupları sürekli bir rekabet ve çatışma içerisinde olmuştur. Bağımsızlık sonrası dönemde iki toplum arasındaki anlaşmazlıklara ülkede temsil ve hâkimiyet anlaşmazlıkları da eklenmiştir. Sri Lanka, Kolombiya gibi bağımsızlığını bir savaş sonrası kazanmamış olsa da sömürge döneminin bıraktığı yapı üzerine inşa edilen ülke, anlaşmazlıkların çözülememesi ve yaşanan çatışmalar Tamil örgütünü ortaya çıkarmıştır. Bağımsızlık sonrası dönemin anlaşmazlık konuları çatışmanın zeminini oluşturmuştur. İki etnik unsur arasındaki temel anlaşmazlık konuları 1948 sonrası art arda çıkan dil, din ve eğitim ile ilgili yasalar ve bunların getirdiği ekonomik, siyasal, sosyal ve dini sorunlardır.

Tamil Kaplanlarının ortaya çıkışında Sri Lanka hükümetinin etnik ayrımcılığa dayanan politikaları ve bu politikalar doğrultusunda yaptığı uygulamalar gelmektedir. Bu şartlar altında Tamil Kaplanları 1976 yılında Marksist ideolojide kurulmuştur. Örgüt zamanla diğer Tamil örgütleri bünyesine katmıştır ve kendisini Tamil etnik unsurunun tek temsilcisi olarak görmeye başlamıştır. Örgüt ilk büyük eylemini 1983 yılında 13 askerin öldürmesi yapmıştır. Tamil Kaplanları kuruluşundan Marksist ideolojide iken zamanla etnik milliyetçi ve ayrılıkçı bir örgüt haline gelmiştir (Çınar, 2012b, s. 54; Şimşek, 2019, s. 130). FARC’ın aksine ülkenin tamamı değil Tamillerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde Tamil etnik unsuruna dayalı bir devlet kurmak amacı gütmektedir.

5.2. FARC ve LTTE’nin Örgütsel ve Askeri Yapıları

Kolombiya ve Sri Lanka yaklaşık aynı dönemde sömürgeleşmiş ve sömürge döneminde benzer uygulamalara maruz kalmışlardır. Kolombiya, İspanyollar için başta

kahve, şeker ve gümüş olmak üzere zengin kaynaklara sahip üretim merkezi ve Avrupa’da verdikleri mücadele için gelir kaynağı iken Sri Lanka önce Portekizliler sonra Hollanda ve İngilizler için kahve ve çay üretim merkezi ve bölgede lojistik merkezi olmuştur (İnsamer, 2017; Akmaz, 2019, s. 27). Sömürge dönemi uygulamaları toplum içerisinde var olan dinsel, dilsel ve etnik sorunlara ekonomik ve temsil sorunlarını da eklemişlerdir. Artan sorunlar taraflar arasında ayrışma ve çatışmaların temel kaynağı olmuştur. Sosyal, siyasal ve ekonomik sorunlardan kaynaklanan anlaşmazlıklar, Sri Lanka ve Kolombiya’da tarafların silaha sarılmasına yol açmıştır. Artan sosyal sorunlar ve şiddet ortamı FARC ve LTTE örgütlerinin doğuşuna zemin hazırlamıştır. FARC ve LTTE devrimci, sosyalist ve toplumun belli kesimini destekleme iddiasında olmuşlardır.

Toplumsal eşitsizlik sosyal dengede bozulmaya yol açmış ve Kolombiya hükümetleri bu sorunu çözüme başarısız olmuştur. Bu ortamda Kolombiya’da birçok gerilla hareketi doğmuştur. Bunların içerisinde en büyük ve etkin örgüt FARC olmuştur. FARC, Kolombiya’da daha çok kırsal bölgelerde, köylü ve işçi desteği ile kurulmuş, ülke çapında siyasal ve ekonomik dönüşüm için faaliyet göstermiştir. FARC kırsal kesimde bir köylü hareketi olarak doğmuş olsa da ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısına tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Sri Lanka’da yaşayan etnik unsurlar arasında var olan sorunlar bağımsızlık sonrasında da devam etmiştir. Toplumlar arasında var olan sorunlar hâkim etnik unsur Sinhalaların yönetimindeki Sri Lanka’nın Tamil azınlığı görmezden gelmesi ile daha da artmış ve uygulanan politikalar iki toplum arasındaki anlaşmazlıkların derinleştirmiştir. LTTE, sömüre öncesinde iki toplum arasında var olan sorunların bağımsızlık sonrası devam etmesi, dil ve din ile ilgili problemlerin temsil sorunu haline gelmesi ile ortaya çıkmıştır. LTTE, Sri Lanka’da, etnik milliyetçi ayrılıkçı bir örgüt olarak ortaya çıkmış ve ülkede Tamil azınlığın yaşadığı kuzey ve doğu bölgelerinde bir devlet kurma ideali ile kurmuş ve eylemlerini yapmıştır.

Örgütsel yapı olarak FARC ve LTTE ordu düzeninde kurulmuşlardır. Tamil Kaplanları ve FARC, aynı zamanda nüfuz kullandıkları ve hükümet güçlerinin etki alanı dışında kalan bölgelere sahip olmuşlardır. Bir diğer benzerlik, LTTE ve FARC’ın aldığı dış destek konusundadır. LTTE, akrabalık bağlarının bulunduğu Hindistan’ın Tamil Nadu eyaletinde, FARC ise Venezüella’da destek almış ve burada kamplar kurmuşlardır. Bu şartlar, iki örgüte eylemleri için hareket kabiliyeti ve müzakere süreçlerinde öz güven sağlamıştır.

Örgütler teşkilatlanma ve liderlik ve eylemler konusunda farklı yapıdadır. Özellikle LTTE tek adamlığa dayalı bir liderlik ve devlet benzeri bir örgüt yapısı oluşturmuştur.

Sri Lanka’da faaliyet gösteren Tamil Kaplanları, katı ve karizmatik bir liderlikle yönetilmiştir (Altekin, 2018, s.47). LTTE’nin tek ve tartışmasız lider aynı zamanda örgütün kurucusu olan V. Parahakaran’dır. LTTE, çok iyi örgütlenmiş ve farklı alanlarda uzmanlaşmış birimlerden oluşmuştur. LTTE’yi oluşturan birimler, deniz gücünü oluşturan “Deniz Kaplanları”, Hava gücünü oluşturan “Hava Kaplanları”, elit komando kanadı “Charles Anthony Alayı” ve kara kaplanları olarak da bilinen intihar komandoları birliği, İstihbarat birimi, Siyasi Ofis, Örgütün küresel ağını yöneten uluslararası sekreteryadır (Chalk, 2000). Ayrıca, örgüt elinde bulundurduğu bölgelerde idari yapılanmalar oluşturmuştur. Kendi trafik polisi, vergi sistemi ve yerel idarecileri ile idari sistemini kurmuş ve kurumsallaşmıştır. Ülkenin kuzey ve doğu kesiminde beş coğrafi alanı hâkimiyetinde bulundurmış, orada kendi yönetsel mekanizmasını kurmuştur. Görüleceği üzere LTTE, çok iyi organize olmuş *de facto* bir devlet görünümündedir. Bu çerçevede Wikileaks’te yayınlanan ABD belgelerine göre ABD’nin yaptığı analizlerde LTTE’nin başarılı olması durumunda diktatoryal bir Tamil Devleti kuracağını düşünmektedir (Alptekin, 2018, s. 46). Şekil 1’de Tamil Kaplanlarının örgütsel şemasında örgütün hiyerarşik yapısında da görüleceği üzere tek ve tartışmasız bir liderlik yapısı bulunmaktadır. Tüm kurumlar ve birimler doğrudan Lider Parabhakaran’a bağlıdır.

Tablo 2: LTTE’nin Örgütsel Yapısı

Kaynak: (Ministry of The Defence Democratic Socialist Republic of Sri Lanka, 2011, s. 13)

Tamil Kaplanları, kurucu liderin tartışmasız liderliğinde yönetilmiştir ve yukarıdaki şemada da görüldüğü üzere teşkilatlanmanın en tepesinde tek başına yer almıştır. Tek lider olan Parabhakaran katı hiyerarşik düzene sahip olan örgütte acımasızlığı ile bilinmekte rakip olarak gördüğü veya anlaşmazlığa düştüğü diğer yöneticileri infaz ettirmektedir (Alptekin, 2018, s. 73). Liderin tek söz sahibi olduğu örgütte müzakere süreci de tek liderin inisiyatifine kalmaktadır. LTTE’de de bu şekilde olmuştur. Tek bir kişinin liderliğinde ve başkasının söz sahibi olmadığı bir örgütle mücadelede liderin etkisiz hale getirilmesi örgütün tasfiyesi konusunda da başarıyı getirecektir (Alptekin, 2018, s.47; Şahin, 2016). Nitekim LTTE sorununun çözülmesi, örgüt lideri V. Parabhakaran’ın öldürülmesi sonucunda gelmiştir. 2009 yılındaki askeri müdahalede Sri Lanka hükümeti daha önce denediği müzakere yöntemlerinin başarısız olması sonucu askeri operasyon yolu ile sorunu çözüme kavuşturmuştur. Parabhakaran dahil tüm örgüt yöneticilerini bu operasyonda etkisiz hale getirmiştir. Lider kadrosunu kaybeden örgüt teslim olmak zorunda kalmış ve tasfiye olmuştur (Alptekin, 2018, s. 150 -156).

Tamil Kaplanları kullandığı yöntemler yönünden de diğer örgütlerden ayrılmaktadır. Uyguladığı yöntem ve yaptığı eylemler konusunda birçok alanda ilkleri gerçekleştiren Tamil Kaplanlarının eylemlerinden bazıları şunlardır:

- *“Sinir gazını terör eylemi amacı ile ilk kullanan örgüt Tamil kaplanları olmuştur”* (Yalçın, 2016, s. 161),
- Teknolojiyi etkin olarak kullanan LTTE, 1997 yılında dünyadaki ilk siber saldırıyı gerçekleştiren örgüt olmuştur. Sri Lanka, genelindeki yabancı temsilciliklere ve büyük elçiliklere saldırı düzenleyen Tamil Kaplanları iki hafta boyunca e-posta ve internet ağı trafiğinin durmasına neden olmuştur (Yass, 2014, s. 68).

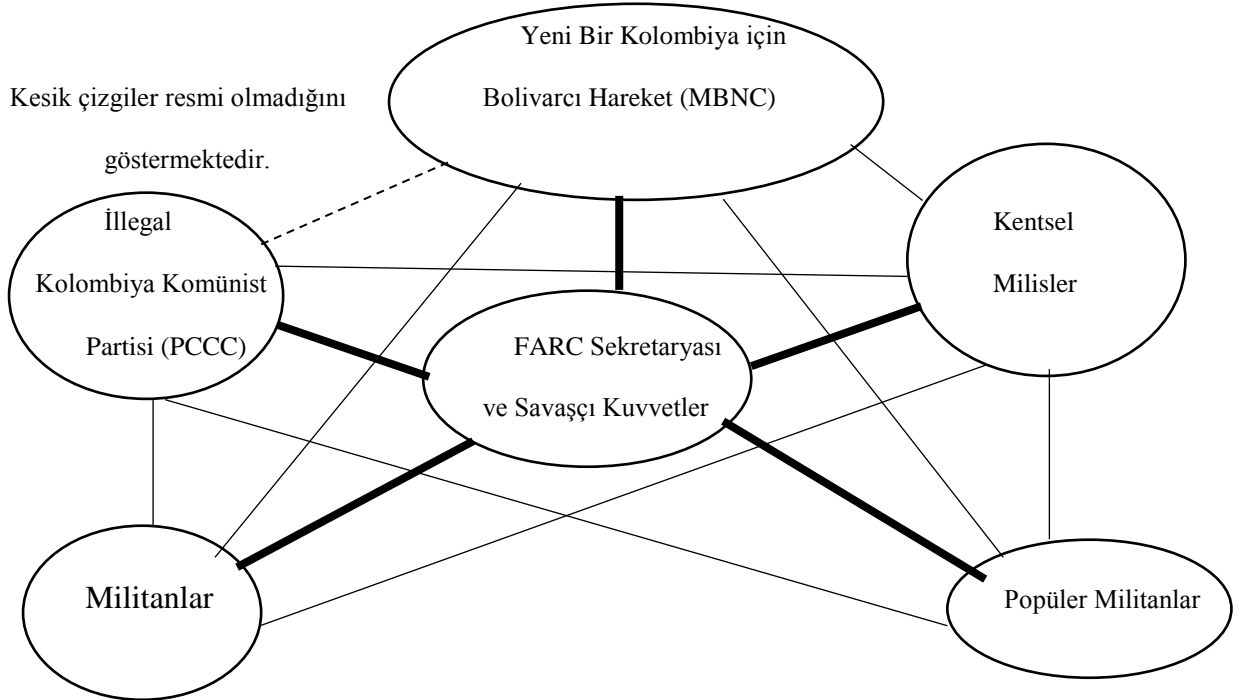
Tamil Kaplanları ile Sri Lanka arasındaki mücadele uzun süreli ve son dönemin en kanlı iç savaşlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sri Lanka’nın terörü sona erdirmekte uyguladığı ve literatüre “Sri Lanka Modeli” olarak geçen yöntemle terörle mücadelede örnek olurken, Tamil Kaplanlarının uyguladığı intihar eylemleri de dünyadaki diğer terör örgütlerine ilham kaynağı olmuştur (Alptekin, 2018, s. 150; Şimşek, 2019, s. 141).

FARC, LTTE’den farklı olarak gerilla tipi örgütlenmeye sahiptir. FARC, 1964 yılında hükümet güçlerinin kırsal kesimde yaptığı operasyon karşı silahlı mücadele eden Marulanda ve 47 kişi tarafından kurulmuştur (Çalışır, 2019 s. 47). FARC, Kolombiya’nın coğrafi

yapısından faydalanmış ve silahlı mücadelesini kırsal kesimde vermiştir. FARC'ı, LTTE'den farklı olarak tek adam yönetiminde değil bir sekreteryaya tarafından yönetilmiştir. LTTE örgüt liderinin ölümü üzerine çözülme sürecine girmiş fakat FARC 1990'da ideolojik lideri ve kurucuları arasında olan Jacobo Arenas, 2008 yılında lideri Manuel Maralunda'nın ölümüne rağmen yoluna devam etmiştir. İki örgüte ait örgüt şemalarında görülebileceği üzere FARC ve LTTE farklı iki yapılanmadaki örgütlerdir.

FARC, LTTE gibi tek ve tartışmasız liderin söz sahibi olduğu katı bir hiyerarşik yapıda olmamıştır. Tek bir liderlik yerine sekreteryaya tarafından yönetilmiştir. Organizasyon yapısını en tepede "Merkezi Yüksek Komutanlık" oluşturur. Merkez Yüksek Komutanlık ise sekreteryaya ve askeri blokların komutanlarını atamaktadır. Bu bloklar, FARC tarafından Kolombiya topraklarının bölündüğü yedi bölge komutanlığı şeklindedir. Blokların temel görevi, eylemleri ve bu cepheleleri koordine etmektir (Esisc , 2010). FARC'ın LTTE'den farklı olarak daha esnek yapıda olması ve çoklu karar alma mekanizması, Sri Lanka'daki gibi lider kadronun tasfiyesi ile sonuçlanacak bir askeri operasyon ile sürecin çözüme ulaşamayacağını göstermektedir. Aynı zamanda yönetimin tek kişiye bırakılmaması görüşmelere ve barış anlaşmasına ulaşılmasında örgütün bu yapısı etkili olmuştur. Şekil 2'de FARC'ın örgütsel yapısı görülmektedir.

Tablo 3: FARC Örgütsel Şeması

Kaynak: Brittain's Model of The FARC-EP's Organizational Structure (Brittain, 2011)

Soğuk Savaş döneminin ürünü olan iki örgüt için konjonktürel gelişmeler dönemsel olarak avantaj sağlamış veya dezavantaja dönüşmüştür. Bu bağlamda Soğuk Savaş sonrası 90'lı yıllarda örgütler eylem kapasitelerini ve güçlerini artırmış fakat 11 Eylül'ün uluslararası alanda getirdiği terör karşıtı ortam örgütlerin aleyhine Sri Lanka ve Kolombiya hükümetlerin lehine olmuştur. 11 Eylül bu bağlamda iki örgüt içinde dönüm noktası olmuştur. Uluslararası alanda oluşan terörizm karşıtı hava her iki örgütü de zor durumda bırakmış ve sorunun çözümü yolunda zorlamıştır. LTTE uzlaşmaz tavrı nedeni ile 2009'da askeri yöntemle Sri Lanka hükümeti tarafından tasfiye edilmiştir. FARC ve Kolombiya ise bu dönemi müzakereler sonucunda barışçıl bir yolla sona erdirmiştir.

5.3. Çözüm Sürecini Etkileyen Faktörler

Terör örgütleri ile mücadelede askeri yöntem sıklıkla kullanılmakla birlikte her zaman olumlu sonuç verememektedir. Aksine çatışmalar yıkım ve ölümleri meydana getirmekte ve taraflar arasındaki kını artırmaktan başka işe yaramamaktadır. İster devlet ister terör örgütleri açısından olsun uzun vadede siyasal çözüm iki taraf için de daha makul görünmektedir. Fakat her zaman iki tarafı memnun etmek ve sonuca bir anlaşma ve barış ile ulaşmak mümkün olamamaktadır. İncelememize konu olan FARC-Kolombiya görüşmeleri taraflar arasında yapılan bir dizi görüşme başarısız olmasına rağmen 2016 anlaşması ile barışa dönüşebilmiştir. Diğer örneğimiz Sri Lanka ve Tamil Kaplanları arasındaki barış görüşmelerinde ise taraflar başarısız olmuşlar ve Sri Lanka hükümetinin insan hakları eleştirilerine rağmen askeri operasyonu ile sonuçlanmıştır.

Müzakere süreci iki sorunlu bölge için de denenmiş fakat Kolombiya'daki süreç başarılı olurken Sri Lanka'daki süreç başarısız olmuştur. Barış görüşmelerinde en önemli konu tarafların barışa olan inancı ve bu yönde göstereceği irade olmaktadır. Fakat tarafların barış sürecine başlaması bazen gerçekten de barış istemeleri manasına gelmemektedir. Örneğin Sri Lanka – LTTE görüşmelerinde taraflar birbirlerini savaşa hazırlanmak ve zaman kazanmakla suçlamışlar ve görüşmelerde başarılı olamamışlardır. Müzakere süreçleri için tarafların sürece olan inancı ve isteği önemli olmakla birlikte taraflar dışındaki farklı aktörler de sürece olumlu veya olumsuz etki edebilmektedir. İç siyasal konjonktür, seçimler, halk tepkisi, liderler -siyasi parti ve örgüt liderleri- gibi iç etmenlerin yanında komşu ülkelerin aldıkları pozisyon ve çıkarları, küresel ve bölgesel güçlerin çıkarları ve etkileri, 11 Eylül saldırıları sonrası dönemde olduğu gibi uluslararası toplumda oluşan siyasal hava, uluslararası şirketler gibi çıkar grupları ve daha fazlası süreci etkileyen unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Müzakerelerin başarılı olması için taraflar sayılan ve belki de daha fazla unsurla mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar. Müzakere sürecinin başarılı veya başarısız olmasında tarafların istek ve iradesi yanında bu iç ve dış faktörler de etkili olmaktadır. Çalışmanın bu kısmında Kolombiya ve Sri Lanka'daki müzakere süreçlerine etki eden iç ve dış faktörler ele alınacaktır. Kolombiya'da süreç nasıl etkilendi ve neden başarılı oldu, Sri Lanka'da süreç neden başarısız oldu bunların bir analizi yapılacaktır.

5.3.1. Kolombiya-FARC Çözüm Sürecini Etkileyen İç ve Dış Faktörler

Kolombiya bağımsızlığını kazanmasından sonraki geçen iki yüzyıllık süreç içerisinde sürekli olarak çatışmaların içerisinde olmuştur. Bu çatışmalar içerisinde en uzun süreni yarım yüzyılı geçen sürene Kolombiya-FARC çatışmaları olmuştur. Kolombiya-FARC çatışması uzun olduğu kadar kanlı bir süreç olmuş ve siyasal ve sosyal dengeleri de etkilemiştir. Kolombiya-FARC çatışması etkileri itibarı ile Kolombiya içerisinde olduğu kadar bölge açısından da sorun olmuştur. Bu nedenle çatışma sürecine etki eden çok fazla iç ve dış unsur olmuştur. Çatışma sorununa müdahil olan bu unsurlar barış yolunda olumlu ve olumsuz etkiler bırakmışlardır. Dış unsurlar olarak Venezüella, Küba gibi bölgesel, ABD, BM gibi uluslararası aktörler öne çıkmıştır. İç unsurlar olarak ise devlet başkanları, ülkenin fiziki coğrafyası gibi etkenler ön plana çıkmıştır. Çatışma ortamına etki eden bu unsurlar barış süreci üzerinde de etkili olmuştur.

5.3.1.1. Kolombiya-FARC Çözüm Sürecini Etkileyen İç Faktörler

Kolombiya-FARC çatışmaları iç politik çekişmelerin bir J. E. Gaitan suikastı sonucunda çatışmaya dönüştüğü La Violencia dönemi sonrasında başlamıştır (Baysal, 2020, s.1). 52 yıl süren silahlı çatışma süreci 2016'da imzalanan barış anlaşması ile son bulmuştur. Aslında taraflar 1980'lerden itibaren barış görüşmeleri yapmışlar fakat müzakereler her defasında başarısızlığa uğramıştır. Siyasal karar verme süreçlerinde en önemli karar vericiler iktidarı elinde bulunduran siyasal erk ve bunun başında bulunan devlet başkanları olmuştur. Kolombiya-FARC çatışma sürecinde de Kolombiya devlet başkanları ve görüşleri müzakere ve çatışma süreçlerinde etkili olmuştur. Başarısız 4 barış görüşmesinin başlamasında dönemin devlet başkanlarının beyan ve istekleri etkili olmuştur.

İlk barış görüşmesi 1982-1986 arasında devlet başkanlığı yapan Belisario Betancur döneminde yapılmış varılan barış anlaşmasına rağmen süreç yürütülememiş ve başarısızlığa uğramıştır. Ardından yapılan 1991 Caracas ve Tlaxcala, 1998 Caguan görüşmeleri de başarısızlığa uğramıştır (Çınar & Avcı, 2017, s. 232-233). Başarısız olan sadece barış

görüşmeleri değil aynı sertlik ve askeri yöntemler de olmuştur. Bu çerçevede uygulanan yöntemler Kolombiya'ya huzuru getirememiştir.

1978-1982 yılları arasında devlet başkanlığı yapan Cesar Turbay Ayala ve 2002-2010 arasında devlet başkanlığı yapmış olan Alvaro Uribe dönemlerinde terörle mücadelede sert uygulamalar terör sorununu çözememiştir. C. T. Ayala dönemi terörle mücadelede uygulanan yöntemler istenilen başarıyı sağlayamadığı gibi FARC'ın güçlenmesine yol açmıştır. Bu dönemde örgüte halk desteği ve katılımlar artmıştır (Bal & Özveren, 2009, s. 533). "*Álvaro Uribe, döneminde "Demokratik Güvenlik" politikası ile devletin kırsaldaki otoritesini arttırmıştır. Bir bakıma FARC'ın askeri gücü kırılmıştır*" Özellikle Uribe'nin ikinci dönemi olan 2006-2010 döneminde Kolombiya asker sayısı 3 katına çıkarılmış, yeni polis istasyonları kurulmuş, Kolombiya Planı çerçevesinde ABD'den alınan askeri yardımlarla ordu güçlendirilmiş ve FARC militan sayısı 20 binlerden 10 binlerin altına düşürülmüştür. (Çınar & Avcı, 2017, s. 236-237; Baysal, 2020, s. 1-2) Alvaro Uribe döneminde uygulanan sert tedbirler örgüt karşısında başarı sağlanmış olsa da çatışmalar bitirilememiştir. (Gedik, 2017, s. 85) Görüldüğü gibi barış görüşmeleri veya artırılan şiddet ve alınan sert tedbirler de Kolombiya'da bir çözüm sağlayamamıştır.

Son barış görüşmesi ise 2010 yılında devlet başkanı seçilen ve daha önce FARC ile mücadelede etkin rol oynayan eski savunma bakanı yeni devlet başkanı J. M. Santos döneminde başlatmıştır. 2010 yılında başkan seçilen Santos 2012'de başlayan ve 2016'da sona eren barış görüşmelerinde en önemli katkıyı sağlayan aktör olmuştur. Santos daha önce 3 defa bakanlık yapmış ve Uribe dönemi terörle mücadelede başarı sağlamış savunma bakanı olarak halk nezdinde kredisi bulunmaktaydı. Barış ve savaş konularında ABD'de çalışmalar yapmış ve barış için bölge ülkelerinin desteğine ihtiyacı olduğunu iyi bilen Santos devlet başkanı seçildiğinde barış görüşmeleri için girişimlerde bulunmuş ve 2011 yılında gizli barış görüşmeleri başlamıştır. 2012 yılında ise görüşmeler kamuoyuna duyurularak açık ve şeffaf biçimde yürütülmeye başlamıştır (Gedik, 2017, s. 85; Medina & Özmen, 2020, s. 125).

Santos hükümetinin 2012 barış görüşmeleri öncesinde yaptığı iki hamle barış görüşmelerinin başlamasında ve sonuçlandırılmasında önemli bir yere sahiptir. Bunlardan birincisi şiddet nedeni ile topraklarından ayrılmak zorunda kalan köylülere arazi dağıtımını gündeme almış ve 1 yıl sonra toprak dağılımı konusunda anlaşma yapılmıştır. İkinci hamle ise FARC üzerine etkisi olacağını düşündüğü Küba ve Venezüella ile diyalog yolu ile barış görüşmelerinde bu ülkelerin aracı rolünü üstlenmesini sağlamak olmuştur. 2011 yılında FARC liderliğine öldürülen A. Cano'nun yerine Rodrigo'nun geçmesini Santos hükümetinin

iyi değerlendirmesi müzakere sürecini tekrar başlamasında etkili olmuştur. (Çınar & Avcı; 2017 s. 237; Arslan, 2015, s. 282; Medina ve Özman, 2020, s.125).

Santos'un savunma bakanlığı döneminde insan hakları ihlallerine karışan kıdemli generalleri tutuklatması görüşmelerde taraflar arasındaki güvenin sağlanmasında etili olmuştur. Çin, ABD ve İngiltere ile iyi ilişkiler kurması ve ticari ilişkileri geliştirmesi uluslararası aktörleri desteğini sağlarken, Kolombiya ekonomisi yıllık ortalama %4-5 büyümesi ve FARC'ın militan sayısındaki azalma, uyuşturucu gelirlerinin düşmesi halk nezdinde olumlu bir havanın oluşmasını sağlamış ve barış sürecinin önünü açmıştır (Leithead, 2011). 2012 yılında Gallup araştırma şirketinin yaptığı ankette barış sürecine olan %71'lik halk desteğinin çıkması Santos hükümetinin attığı adımların kamuoyunda olumlu algılandığını göstermektedir. Kamuoyunda oluşan barış sürecine olan destek tarafların süreci devam ettirmeleri açısından önemlidir. 2014 seçimlerinde Santos'un tekrar seçilmesi de bu desteği göstermektedir. Diğer yandan Alfonso Cano sonrası FARC'ın başına geçen Londono'nun daha ılımlı bir politika izlemesi ve 2012 yılında FARC'ın tek taraflı ateşkes ilanını, 2013 Noel vesilesi ile ilan edilen ateşkes ve 2014 seçimleri öncesinde ateşkes ilan etmesi süreçte kayda değer bir adım olmuştur ((Democratic Progress Institute, 2013, s. 9,12,45). FARC'ın 2014 yılında kendi kontrolünde bulunan alanlarda uyuşturucu faaliyetlerinin durdurulmasına çözüm bulunacağına dair söz vermesi sürecin olumlu ilerlemesinde katkı sağlamış ve FARC'ın iyi niyeti olarak öne çıkmıştır (Çalışır, 2019, s. 85).

Atılan adımlar barış sürecinin başlamasında etkili olmuş ve 2012'de taraflar arasında Küba'nın başkentinde Havana anlaşmasını imzalamışlar ve barış görüşmeleri yol haritası çizmişlerdir (Baysal, 2020, s.3). Sürecin anlaşmaya dayanan bir yol haritasının olması ve sürecin tamamen kamuoyu önünde şeffaf bir şekilde yürütülmesi tarafların beklentilerini bu anlaşmada belirtmiş olmaları müzakerelerin başarı ile yürütülmesine etkili olmuştur. 29 Ağustos 2012 tarihli “Çatışmanın Sona Erdirilmesi, İstikrarlı ve Kalıcı Bir Barışın İnşası Anlaşması” süreç ve süreç sonundaki beklentileri içeren maddeler bulunması tarafların barış masasında kalmasını sağlarken muhalefetin itirazlarını ve ülke içindeki tartışmaları da beraberinde getirmiştir (Çalışır, 2019, s.84).

Süreç tartışmalarla birlikte ve kamuoyu önünde uluslararası arabulucu ve kolaylaştırıcı ülkelerin desteği ile 2016'da nihayet bulmuştur. Kolombiya-FARC görüşmelerinin 2016'da bir barış anlaşması ile siyasi çözüme kavuşmasında Kolombiya devlet başkanı J. Manuel Santos'un katkısı ve siyasi iradesi önemli bir faktör olmuştur. Tarafların barışa olan inancı ve birbirlerine olan güven ve iyi niyet adımları barışı sağlama konusunda etkili olmuştur.

5.3.1.2. Kolombiya-FARC Çözüm Sürecini Etkileyen Dış Faktörler

Örgütün ortaya çıktığı Soğuk Savaş şartlarının değişmesi uluslararası sistemde değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Şartların değişmesi Kolombiya için de şartların değişmesi anlamına gelmektedir. Değişen şartlar çatışmanın boyutunu da değiştirmiştir. Çatışma kırsal kesimde sosyal ve ekonomik talepler ve devlet düzeninin değişmesi amacı ile başlamış olsa da zamanla bölgesel boyut kazanmıştır (Gedik, 2017 s.79; Çalışır, 2019, s. 47). Gerek finansal sebepler gerekse lojistik ve eğitim ihtiyacı örgüt açısından dış destek ihtiyacını doğurmuştur. Böylece denkleme dışı aktörlerin de katılması söz konusu olmuştur. Yarım asırlık mücadele ve bu denli büyük bir çatışma dış aktörlerin müdahalesi ile daha karmaşık hale gelmiştir.

Çatışma ortamında ve çatışma süresince başka komşu ülkeler olmak üzere bölgesel ve küresel güçler, BM, AB gibi kurumlar ve 11 Eylül gibi küresel ölçekte etkili olan eylemler ve sonuçları da çatışmanın unsurları olarak denkleme dahil olmuşlardır. Bu ülke ve kurumlar çatışmanın paydaşı oldukları çatışma kadar çözümün de destekleyicisi veya arabulucusu olarak da etkili olmuşlardır.

Kolombiya'nın içinde bulunduğu çatışma ortamına bölge ülkeleri ve küresel güçlerin etkisi en az Kolombiya hükümetlerini etkisi kadar olmuştur. Dış desteğe sahip olmadan ayakta kalmanın zor olduğunu bilen FARC, ilk eyleme başladığı günden itibaren uluslararası alanda destek sağlamak için mücadele etmiştir. Bu çalışmalar zaman zaman meyvesini vermiştir. Örneğin, bu kapsamda Venezüella devlet başkanı H. Chavez döneminde FARC meşru bir örgüt olarak tanınmıştır. Örgütte bu dönemde Kolombiya hükümetinden taraftarlarını korumak için Venezüella ve Ekvator'u kullanmıştır (Çalışır, 2019, s. 71).

FARC'ın ortaya çıktığı Soğuk Savaş döneminin iki büyük gücü SSCB ve ABD'nin vekalet savaşları Kolombiya'da da görülmüştür. Bu süreçte ABD, Kolombiya hükümetlerine destek sağlarken SSCB ise FARC ve ELN gibi örgütleri desteklemiştir (Gedik, 2017, s.79) Süreç boyunca Kolombiya çatışmalarında en fazla etkisi olan dış aktör ABD olmuştur. ABD çatışma dönemleri kadar barış sürecinde de etkin rol oynamıştır. 1980'lerde ABD Kolombiya askerlerini eğitmiş ve eğitilen askerler terör gruplarının tasfiyesi için terörden arındırılmış bölgeler stratejisi ile çatışmalara dahil olmuşlardır. Bu strateji aynı zamanda kırsal kesimden şehirlere göçü ortaya çıkarmıştır artan göç FARC'ın daha fazla taraftar bulmasına yol açmıştır (Regalado, 2010, s. 151).

ABD, Latin Amerika'ya SSCB müdahalesini kendi güvenliğine tehdit olarak görmüştür. Bu bağlamda diğer Latin Amerika ülkeleri gibi Kolombiya söz konusu olduğunda da aktif bir politika uygulamış ve askeri iş birliği içerisine girmiştir. Böylece çatışma uluslararası bir boyut kazanmıştır. ABD'nin bu politikaları doğrultusunda “*Kolombiya, Kennedy yönetiminin ilk yılında geliştirilen ABD'nin kontra-gerilla stratejisinin uygulamaya başlanıldığı ilk Latin Amerika ülkesi olmuştur*” (Çalışır, 2019, s.66-67). 1980'lere kadar ABD'nin yoğun desteği ile sol örgütlere karşı mücadele dönemi yaşanmıştır. Fakat bu silahlı eylemler şiddeti azaltamamıştır. Bu nedenle bu dönemde ilk barış görüşmeleri başlamıştır (Bilgen, 2018). ABD'nin Kolombiya çatışmalarına bir diğer önemli müdahalesi 1999 yılındaki “Plan Colombia” ile olmuştur. Pastrana hükümeti döneminde uyuşturucu ile mücadele adı altında ABD'den Kolombiya hükümetine askeri yardım olarak verilmiştir. Bu kapsamda ABD, Kolombiya'ya askeri eğitim, silah ve finansal destek sağlamıştır. Kolombiya bir dönem ABD'den en fazla askeri yarımı alan ülke olmuştur. FARC, Plan Kolombiya öncesi ülke topraklarının %60 kadarını kontrol ediyordu ve bu devletin merkezi otoritesinin zayıflaması anlamına gelmekteydi fakat Kolombiya planı taraflar arasındaki güç dengesini hükümet lehine değiştirmiştir (Bilgen, 2018; Gedik, 2017, s. 80; Çalışır, 2019, s. 69-71; Chasteen, 2017, s. 347).

Kolombiya-FARC çatışmaları sürecine etki eden diğer ülkeler ise Kolombiya'nın komşuları Ekvador ve Venezüella olmuştur. Ekvador ve Venezüella kendi topraklarında FARC gerillalarının bulunmasına izin vermişlerdir (Afat, 2016, s. 839). Böylece FARC kendisine bir hareket alanı bulmuş ve bu ülkeler güvenli bir sığınak olmuştur. Özellikle Venezüella devlet başkanı H. Chavez döneminde FARC'ın meşru bir hareket olarak kabul edilmesi FARC'ın uluslararası alandaki konumunu ve desteğini açısından önemli olmuştur. FARC müzakerelerde kendine uluslararası destek bulmuştur. Bu ortamda ABD ve Kolombiya arasında yapılan Kolombiya Planı anlaşması bu ülkelerle Kolombiya arasında sorun olmuştur. Ekvador ve Venezüella'nın Kolombiya ilişkileri bu anlaşmadan olumsuz etkilenmiş ve ilişkiler gerilmiştir (Çalışır, 2019, s.69-71).

Kolombiya Planı ile değişen dengeler ve A. Uribe döneminde alınan sıkı askeri tedbirler FARC'ın etkinliğini azaltmış, militan sayısını azaltmış ve hükümetin elini güçlendirmiştir. Bu dönemde ABD'nin hükümet güçlerine verdiği destek Kolombiya'nın uluslararası topluma karşı meşruiyetini kabul ettirmesinde yardımcı olmuştur (Çınar & Avcı, 2017, s.236). Kolombiya'nın güvenlik sorunları ve bölgesel dengeler ABD ile ittifak yapmasına neden olmuştur. Kennedy'den itibaren ABD başkanları Lyndon Johnson, R. Nixon

ve R. Reagan dönemlerinde de bu müttefiklik ve askeri yardımlar devam etmiştir. ABD, Kolombiya'yı askeri üs olarak kullanmış, karşılığında Kolombiya askeri destek ve terörle mücadelede uluslararası meşruiyet kazanmıştır (Çınar & Ünlü, 2016, s. 295).

ABD'nin desteği sadece askeri alanda olmamıştır. ABD'nin sürekli desteğini alan Kolombiya, 2012 barış görüşmelerinde de ABD'nin baskı ve desteğini hissetmiştir. 2012 barış görüşmelerinde J. Manuel Santos'un kararlılığı ve ABD'nin desteği çözüm yolunda adım atılmasını sağlamıştır. ABD'nin verdiği destek sonucu *“Kolombiya Hükümeti, başarılı operasyonlarıyla örgütü yıpratmış, militan sayısında düşüş sağlamıştır. Sonraki süreçte müzakere siyasetine yönelen Santos'un kararlılığı ve iki tarafın da çatışmanın sürdürülemez ve nihai zaferin imkânsız olduğuna yönelik inançları, bölge ülkeleri ve ABD'nin barış yönündeki baskı ve çabaları etkili olmuştur”* (Yenal & Begenirbaş, 2019, s. 214).

2012 barış görüşmelerinin başlamasında komşusu Venezüella'nın devlet başkanı Hugo Chavez'in girişimlerinin önemi de büyüktür. Santos iktidara geldikten sonra barış umudunu devamlı olarak dile getirmiş bu isteği H. Chavez'e aktarmış ve onun arabuluculuğunu istemiştir. (Aljazeera, 2012). Venezüella'da iktidarda bulunan Hugo Chavez'in müzakerelerin başlaması adına girişimlerde bulunmuştur. Hugo Chavez'in FARC ile olan ideolojik bağı müzakerelerde FARC'ın güvenini kazanmada ve örgütü barış görüşmelerine katılmasına ikna edilmesinde önemli ve etkin bir rol oynamıştır (Vieira, 2013). 11 Eylül sonrası uluslararası toplumda oluşan terör karşıtı cephenin ve FARC'ın uluslararası destekçilerinin de siyasal çözüm konusunda irade koyması da çözümü kolaylaştıran diğer bir etken olarak karşımıza çıkmıştır. ABD'nin barış görüşmesini onaylaması da görüşmelerin başarısında önemli bir unsur olmuştur. *“Barış görüşmeleri ilerledikçe ABD, İsviçre, Norveç, Venezuela, Şili ve Küba üçüncü taraf olarak sürece daha çok müdahil olmuşlardır. Barış süreci ile birlikte komşular olumlu anlamda daha iyi rol almışlardır. Üçüncü tarafların oynadığı rol Kolombiya barış sürecinin sürdürülebilir olmasında çok önemlidir”* (Çınar & Avcı, 2017, s. 243).

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, iç ve dış faktörlerden bağımsız olarak düşünüldüğünde Kolombiya-FARC görüşmelerinin neden ve nasıl başarılı olduğunu anlayabilmek için yapılan son iki barış görüşmesine bakmakta fayda vardır. Aşağıda yer alan Tablo 4'te görüleceği üzere Caguan ve Havana süreçleri arasında hedefler, ön kabuller, gündemler, aktörler ve katılımcılar konusunda bariz bir farkın olduğu görülecektir. Ön kabullerin, şartların bulunmadığı ve geniş katılımlı şeffaf görüşmelerin yapıldığı Havana sürecinin neden başarılı olduğu tablo incelendiğinde görülecektir. Bir önceki görüşmedeki gereksiz detaylara takılmadan, sabırla yapılan yürütülen barış sürecinin başarılı olması bu

nedenle tesadüfi değildir. Özellikle halkın katılımı, mağdurların katılımı konusu görüşmelerin nasıl yürütülmesi gerektiği konusunda bizlere fikir vermektedir.

Tablo 4: Kolombiya-FARC Arasındaki Önemli İki Barış Görüşmesinin Karşılaştırılması

	Caguan Süreci (1999-2002)	Havana Süreci (2012-2016)
Hedef	Politik, ekonomik ve sosyal dönüşümler yapılarak sosyal adalete dayalı yeni bir devlet kurmak	Silahlı çatışmaya son vermek
Ön kabuller	Müzakereler çatışmanın temel sebeplerine yönelik yapılacak bir anlaşmayı sağlayacak	Müzakereler savaşı durduracak ve yeni bir evreyi mümkün kılacak kapsayıcı, şeffaf bir müzakere ve karar almaya yönelik olmalı, çatışmanın temel sebeplerini ve son yıllarda edinilen gelişmelerdeki fırsatları da kullanarak gerçekleşmeli
Gündemler	Geniş, kapsamlı ekonomik, yasal, adaletli ve güvenli reformlar	Daraltılmış şekilde kırsal alanların kalkınmasına ve siyasi katılımların sağlanmasının garanti edilmesine odaklanma
Aktörler	Kendilerini toplumun gerçek temsilcileri olarak gören FARC ve Hükümet	Demokratik karar verici ve halk katılımını gerekliliğini anlayan FARC ve Hükümet
Ateşkes	Evet, fakat sadece silahsızlandırılan bölgelerde. Şiddet barış görüşmeleri sırasında aktörler arasında artarak devam ediyor	Hayır, FARC tek taraflı ateşkes ilan ediyor, buna karşın Hükümet silahlı mücadeleyi azaltıyor. 2016 yılı başlarında çatışmalar sebebiyle ölümler neredeyse bitti
Halk katılımı	Sembolik kaldı. Taraflar halka açık oturumlar düzenledi, fakat halkın katkıları hiçbir şekilde değerlendirilip analiz edilmedi	Temel olarak sağlandı. Özellikle anlaşma sonrasında dikkate alındı. Direk ve dolaylı katılımlar için farklı formatlar oluşturuldu
Mağdurların rolü	Barış görüşmelerinde ve müzakerelerde dahil Edilmediler	Başlangıçta müzakerelere dahil edildiler. Taraflar mağdurlardan toplam 60 kişiden oluşan 5 delegasyon davet ettiler
Kadınların rolü	Barış görüşmelerinde ve müzakerelerde dahil Edilmediler	Bir Toplumsal Cinsiyet Alt Komisyonu kadın organizasyonlarından oluşan 18 kişiden 3 delegasyonu davet ettiler
Zaman çerçevesi ve sıklığı	Açık-kapalı (yılların üzerinde süren), başlayan ve biten görüşmeler	Müzakereleri bitirmek için acele edilmiştir. Sık sık ve yoğun oturumlar kısa danışma periyodları kesintileriyle devam etmiştir
Gelişmeler	Taraflar prosedürel durumların batağına saplandılar ve önemli gündemleri hiç tartışamadılar	Taraflar öngördüklerinden daha fazla zaman olsa da gündemlerindeki konuları tartışarak tamamladılar

Kaynak: Kolombiya-FARC Barış Süreci: Bir Çatışma Analizi (Çalışır, 2019, s. 92)

5.3.2. Sri Lanka-LTTE Çözüm Sürecini Etkileyen İç ve Dış Faktörler

Sri Lanka ve Tamiller arasındaki sorunlar tarihi anlaşmazlıklar üzerine kurulmuştur. Dört asırdan fazla süren sömürge dönemi sonrasında bağımsızlığını kazanmış fakat adadaki sorunlar çözülmek yerine artarak devam etmiştir. Sonuçta 1976'da Tamil halkının haklarını savunmak adına kurulan LTTE 1983 yılında silahlı eylemlere başlamıştır. Silahlı terör eylemi olarak başlayan çatışmalar zamanla iç savaşa dönüşmüştür. İç savaş adayı ve toplumları zorunlu veya isteyerek ikiye bölmüştür. İki toplum arasında tarihsel olarak zaten var olan etnik, dil ve din farklılıkları ve bunların iç siyasete yansımaları anlaşmazlıkların daha da artmasına neden olmuştur. Diğer yandan komşu Hindistan stratejik ve kendi iç siyasi dengeleri nedeni ile çatışmalara müdahil olmuştur. Aynı zamanda bölge ülkeleri ve küresel aktörler de çatışma ve çözüm süresinde rol almışlardır.

Çatışma ve çözüm süreci boyunca iç siyasi gelişmeler, liderlerin etkisi, Tamil örgütleri ve siyasi partileri, din adamları süreci etkileyen iç unsurlar olmuştur. Bunun yanında başta Hindistan olmak üzere, Norveç, AB, Tamil Diasporası gibi unsurlar dış etkenler olmuştur.

5.3.2.1. Sri Lanka-LTTE Çözüm Sürecini Etkileyen İç Faktörler

Tamil Kaplanları ve Sri Lanka hükümeti arasında 1985 yılından başlayarak 2006 yılına kadar beş barış görüşmesi yapılmıştır. Barış görüşmelerinde taraflar arasında yapılan tüm görüşmelere rağmen başarı sağlanamamıştır. 2009 yılında Sri Lanka hükümetinin LTTE'ye yaptığı operasyonla Tamil sorununun silahlı kanadı tasfiye edilmiş ve hükümet uzun bir süre sonra adanın tamamında hakimiyeti sağlamıştır.

Sri Lanka hükümeti çözüm sürecini Kolombiya hükümetinden farklı bir yolla çözmesi ve görüşmelerde uzlaşa sağlanamamasında iç ve dış faktör ile birlikte uluslararası toplumda oluşan terör karşıtı cephe etkili olmuştur. Sri Lanka siyasetini de şekillendirmekte olan etnik farklılıklar, din adamlarının etkisi, Sri Lanka hükümetlerinin tutumu ve Tamil Kaplanlarının liderliği iç faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde çözüm sürecine etki eden iç faktörleri görüşmelerin neden başarısız olduğu ve Sri Lanka hükümetinin neden kendi çözüm metodunu uyguladığı incelenecektir.

Sri Lanka – Tamil Kaplanları arasındaki anlaşmazlıkların temelinde yatan unsurlardan biri ve belki de en önemli olanı din konusudur. Sorunun kaynağı olduğu gibi müzakere sürecinin başarıya ulaşması konusunda tıkanma noktalarından biri din olmuştur. Budizm ve Hinduizm adada Tamil ve Sinhala kimliklerinin oluşmasında en önemli unsurdur. “*Sinhalese*

ve Tamillerin adada hâkimiyet alanlarını pekiştirme ve genişletmelerine yardımcı olmaları bağlamında her iki din, Sinhalese-Tamil çatışmasının ortaya çıkmasında çok etkili bir rol oynamıştır” (Çınar, 2012b, s. 83). Önceki bölümlerde anlatılan mitolojilerde görüldüğü gibi tarafların adanın kendilerine ait olduğuna dair efsaneleri iki etnik unsur arasındaki ayrışmaya yol açmış ve var olan ayrılıkları daha da artırmıştır. Tarihten gelen etnik ve dini farklılıklar, ekonomik ve statü farklılıklarına dayanan sorunlara bağımsızlık sonrası devlette temsil sorunu eklenmiştir. Ülkede nüfusun ekseriyetini oluşturan Sinhalalar bağımsızlık sonrasında ele geçirdikleri iktidar erki yolu ile yeni yasalar çıkarmışlar ve bu yasalar ile çatışmanın zeminini hazırlamışlardır. 1956 yılında çıkarılan “Sinhala Only” yasası ve 1972 yılında devletin adının Seylan’dan Sri Lanka’ya dönüştürülmesi adada gerginliği daha da artırmış ve bu ortamda iki grup arasında halihazırda var olan durumu daha da kötüleştirilmiş ve Tamil gruplarını doğmasına yol açmıştır. Kurulan örgütler içerisinde en etkili olanı ve uzun çatışma sürecini başlatan örgüt LTTE olmuştur. 1976 yılında kurulan LTTE ilk silahlı eylemini 1983 yılında yapmış ve ilerleyen süreçte Tamil toplumunun tek temsilcisi konumuna yükselmiştir. LTTE tek ve katı bir liderlikle yönetilen bir örgüt olmuştur. Gerek çatışma gerekse müzakere dönemlerini bu liderlik etkilemiştir (Alptekin, 2018, s. 47).

1948 yılında bağımsızlığın kazanılmasından sonra iki etnik grubun nasıl bir arada yaşayacağı sorunu ortaya çıkmış fakat 1956’daki yasa etnik ve dini soruna dil sorununu da eklemiş ve işi içinden çıkılmaz bir hale dönüştürmüştür. Yeni yasa Tamil ve Sinhala toplumunun bir arada yaşayamayacağı ve ayrılığın gerektiği görüşlerini ve ayrılık taleplerinin dillendirilmesine neden olmuştur (Korkmaz, 2014, s. 92). 1972 Anayasası problemleri daha da artırmış ve anlaşmazlıkların büyümesine ve Tamillerin şiddete başvurmasına neden olmuştur. Yeni anayasa ile adanın adı değiştirilmesi bir yana devletin dini olarak Budizm’in görülmesi, kamu kaynaklarının Sinhalaların faydalanacağı yönde kullanılmasının önünün açılması ayrılık fikrini derinleştiren başka bir neden olmuştur (Çınar, 2012b, s. 38; Korkmaz, 2014, s.93). İlerleyen süreçte zaman zaman Sri Lanka hükümetleri taviz vermiş olsa da bu Tamiller tarafından yetersiz görülmüştür. 1977 seçimleri öncesinde Jayewardene hükümeti *“talepler karşısında yeni bir anayasa ve bazı tavizler ortaya koymasına rağmen bu ödünler ayrılıkçı Tamiller tarafından “too little and too late” olarak karşılandı ve uzun zamandır süren şiddet eylemleri devam etti”* (Korkmaz, 2014 s.93). Görüleceği zere 1983 yılında başlayan çatışmaların birçok sebebi bulunmakta ve bu karmaşık süreç birçok faktörün karışımı olmuştur. Fakat bu sürecin en önemli unsuru *“Tamillerde uzun süreli ayrımcılığın*

yarattığı mağduriyet hissi, yapısal eşitsizlikler ve kimlik politikası başta gelen nedenler olmuştur” (Reçber S. , 2018, s. 165).

Taraflar anlaşmazlıkların çözümünde sadece çatışma yolunu denememişler müzakereler yolu ile barışı tesis etmeye de çalışmışlardır. Fakat yapılan bu barış görüşmeleri süresince taraflar ateşkesi sağlama konusunda başarılı olamamışlardır. Yapılan görüşmeler sonrası taraflar her defasında tekrar silaha sarılmışlardır. İki tarafın birbirlerine olan güvensizliği ve uzlaşmaz tavırları görüşmelerin başarısız olmasında en büyük etkidir. Taraflar sürekli birbirlerini suçlamışlardır. Öyleki taraflar yapılan görüşmeleri ve ateşkesleri zaman kazanmak veya üstünlük sağlamak adına yapmışlardır. Örneğin; 1987’de imzalanan ateşkes anlaşması LTTE kaybettiği militanların yerini doldurmak için fırsat olmuştur. Örgüt bölgeye Hint askerlerinin yerleştirilmesini de fırsat bilerek kadın ve çocukları silah altına almıştır (Alptekin, 2018, s.127). Yine aynı şekilde 1989’da yapılan ateşkes anlaşması ise Sri Lanka hükümetinin bölgeye Hindistan müdahalesi ve Tamil ayrılıkçı hareketinin güçlenmesi korkusu ile yapılmıştır (Korkmaz, 2014, s. 94). Görüldüğü gibi taraflar barış görüşmeleri ve ateşkesleri kendi amaçları için kullanmışlardır. Oluşan güvensizlik barışa ulaşma yolunda en önemli engel olmuştur.

LTTE lideri ve hükümet liderlerinin tavır ve uyguladıkları politikalar süreçte en önemli etken olmuştur. Tamil Kaplanlarının lideri ve tek söz sahibi olan Parabhakaran’ın görüşmeler rağmen bağımsızlık talebinden hiç vazgeçmemesi ve sürekli buna vurgu yapması müzakerelerde başarısızlığa uğramasının LTTE tarafındaki temel sebeplerinden biridir. Parabhakara’ın örgüt içinde tek söz sahibi olması görüşmelerin de onun görüşleri doğrultusunda devam etmesine neden olmuştur. Parabhakaran uzlaşma ve birlikte yaşama düşüncesini benimesememesi müzakerelerin olumlu yönde ilerlemesinin sebeplerinden biri olmuştur. Parabhakaran bağımsızlık düşüncesinden hiç vazgeçmemiştir. Bağımsızlıktan vazgeçmeyeceklerini LTTE lideri Parabhakaran bir söyleşinde şöyle dillendirmiştir:

“Mücadelemiz, vatanımızdaki egemenliğimizin yeniden tesis edilmesi içindir. Bir ülkenin bölünmesi veya ayrılması için savaşıyoruz, aksine, kutsal özgürlük ve onur içinde yaşama hakkını savunmak için savaşıyoruz. Bu anlamda bizler terörist değil özgürlük savaşçısıyız” (Sunday Magazine India, 1984).

Görüldüğü üzere LTTE hiçbir zaman bağımsızlık idealinden vazgeçmemiştir. Bu da barış görüşmelerinin başarısız olması hususunda önemli bir sorun teşkil etmiştir. Özellikle

2000 yılı sonrasında ülkenin kuzeyinde büyük avantaj sağlaması ve bölgede egemen olması Tamillerin bağımsızlık fikirlerini daha da artırmış ve uzlaşmayı zorlaştırmıştır.

Diğer taraftan Sinhala kimliğinin oluşmasında önemli bir unsur olan Budizm siyasal karar verme mekanizmasında da etkisini göstermiştir. Budist din adamlarının Tamillere verilecek haklar konusunda sürekli olarak hükümetler üstünde baskı kurması ve aşırı Sinhala milliyetçi düşünceleri hükümetlerin çözüm konusunda adım atmalarını zorlaştırmıştır (Reçber, 2018, s.165). Din adamlarının etkisi sadece protestolar yolu ile olmamıştır. Budizm kendini bir barış dini olarak lanse etse de Sri Lanka'da farklı bir Budizm anlayışı gelişmiştir. “Öldürerek Budizm’i savunma” olarak getirilen bu yeni anlayış Sri Lanka hükümetinin uygulamalarına dini bir dayanak olmuştur. İki etnik unsur arasındaki krizi derinleştirmiş ve iç savaşa dönüşmesine yol açmıştır (Çınar, 2012b, s.38-39). Bu anlayış aynı zamanda barış sürecini tıkayan bir unsur olmuştur.

2004 yılında LTTE içerisindeki örgüt lideri Parabhakaran ile Karuna Amman arasında ortaya çıkan görüş ayrılığı ve Karuna'nın örgütten ayrılması LTTE'yi zayıflatmış ve adanın doğu kesiminin LTTE kontrolünden çıkmasına neden olmuştur. Örgüt bu nedenle adanın kuzeyine sıkışmış ve militan kaybına uğramıştır. 2006 yılında Sri Lanka'da iktidara gelen Rajapaksa döneminde Norveç arabuluculuğu ile yürütülmekte olan görüşmeler sona ermiş ve hükümet askeri harcamaları bütçenin %40'ına yükseltilmiş asker sayısı %70 artırılarak 180 bine yükseltilmiştir (Çınar, 2012b, s. 75; Mücek, 2016, s. 354). Rajapaksa 2002 anlaşmasına rağmen Tamil Kaplanları karşısında askeri bir çözüm arama niyetinde olmuş ve bunu başarmıştır ve bu niyetini 2005 seçimlerini kazandığında deklare etmiştir. Rajapaksa iktidara geldiğinde de LTTE'ye karşı saldırgan bir politika izlemiş ve barış süreci rafa kalkmıştır (Reçber, 2018, s. 171-172).

Rajapakse selefi olan Wickrmesinghe'nin tam tersi bir profil çizmekteydi. Batı eğitimi almış, barış görüşmelerini önceleyen Wickrmesinghe'den farklı olarak sert askeri tedbirleri savunmuştur. Kendisini mitolojik Sinhala kahramanı “*Kral Dutugemunu*” ile bir gören ve milliyetçi ve Sinhala ulusunun babası gören Rajapaksa sert bir tutum benimsemiştir. Kendisinin Budist geleneklerine bağlı olması ve Budist eğitimi almış olmasının da bunda etkisi büyüktür (Mücek, 2016, s.364). Rajapakse ülkede barışı sağlamanın ve çözümün “Sinhala ulusu ve Budist inancının egemenliğinde tüm unsurların birlikte yaşaması” yolundan geçtiği inancını ifade etmesi çözüm sürecine olan bakış açısını göstermektedir (Höglund & Orjuela, 2012).

Görüldüğü gibi barış görüşmelerini defalarca çökmesi ve müzakere yöntemleri ile çözümün sağlanamaması üzerine çözüm metodunu değiştiren yeni yönetim tek bir çözüm metoduna yönelmiştir. Askeri çözüm olarak karşımıza çıkan bu metodu ve uygulamalarını V. K. Shashikumar (Aktaran Mücek, 2016) bize şöyle özetlemektedir:

- Yeni yönetimin sarsılmaz siyasi iradesi ve en ufak tavize bile tahammülü olmayan tutum (LTTE'nin yok edileceği mesajı ve uluslararası kamuoyunu dikkate almayan tutumu),
- Tüm siyasi çözüm önerilerinin reddedilmesi,
- LTTE ile hiçbir şekilde bağlantı kurulmaması,
- Medyanın kontrol altına alınması (her şeyin hükümetin kontrolünden geçirilmesi),
- Askerlerin sınırsız yetkiye sahip olması ve yaptıklarından sorumlu tutulmamaları,
- Askerin inisiyatif kullanmalarında bir sınırlamaya tabi tutulmamaları,
- Komşu ülkelerle olan istihbarat paylaşımı ve karşılıklı saygıya dayanan politikalar (s.353-354).

Uygulanan metot 2009'da yapılan operasyonda görüldüğü gibi başarılı olmuş ve LTTE'nin askeri kanadı tasfiye edilmiştir. Uygulanan metodun başarısında Sri Lanka'nın ada ülkesi olması ve LTTE'nin denizden yolundan başka lojistik destek sağlayacak/sığınabilecek güvenli bölge şansının olmaması ordunun süpürme hareketinde başarılı olmasına destek olmuştur.

5.3.2.2. Sri Lanka-LTTE Çözüm Sürecini Etkileyen Dış Faktörler

Sri Lanka-LTTE sorununun ortaya çıkması ve sorunun çözüm yolunda iç faktörler kadar dış faktörler de etkili olmuştur. Bu bağlamda Sri Lanka'daki sorunun çatışma ve çözüm süreci boyunca Hindistan, ABD, Tamil diasporası gibi unsurlar süreci olumlu veya olumsuz etkilemiştir. Diğer bir yandan 11 Eylül saldırıları da sorunun çözüm sürecinde büyük etki bırakmıştır. Bu unsurlardan en önemlisi komşu ülke olması ve ülkede büyük bir Tamil nüfusunu barındırması nedeni ile Hindistan olmuştur.

Hindistan gerek sorunun çatışma aşamasında gerekse de çözüm arayışlarında en önemli aktör olarak rol almıştır. Hindistan konuya iki açıdan önem atfetmekteydi. Birincisi özellikle ülkenin güneyinde bulunan Tamil Nadu eyaletinde yaşayan Tamil nüfusun Sri Lanka'daki Tamiller ile olan akrabalık bağları üzerinden olmuştur (Alptekin, 2018, s. 90).

İkinci olarak da Sri Lanka adası Hindistan için stratejik olarak önemli bir konumda bulunmaktadır. Hindistan, Sri Lanka'nın Tamillere karşı uyguladığı ayrımcı politikalardan rahatsızdır ve oluşabilecek olumsuzluğun ileride kendi güney bölgesi Tamil Nadu bölgesine sıçramasından korkmuştur. Güney bölgesine olan mülteci akını da Hindistan'ın Tamil sorununa eğilmesinde etkili olmuştur. Bu süreçte Sri Lanka'dan Hindistan'ın Tamil Nadu eyaletine 150 binden fazla mülteci gelmiştir (Mücek, 2016, s. 104-106; Korkmaz, 2014, s. 96). Hindistan'ın Sri Lanka ve LTTE sorunu ile ilgilenmesinin bir diğer nedeni ise ABD'nin Sri Lanka adasındaki varlığı ve bölgeyi kontrol altında tutmak için stratejik Trincomale deniz üssünde olası varlığı olmuştur (Küçüksolak, 2013, s. 161). 1971 yılında meydana gelen Hindistan-Pakistan savaşında Pakistan savaş gemilerinin yakıt ikmali için Sri Lanka hükümetinden destek alması ve Pakistan'ın Sri Lanka hükümetine sunduğu destekler de Hindistan'ın Sri Lanka hükümetleri karşısında konumlanmasına neden olmuştur (Reçber, 2018, s. 168). Hindistan'ın uyguladığı bu politika Tamil Nadu eyaletindeki Tamil partilerinin Sri Lanka-LTTE sorununa milliyetçi söylemler üzerinden yaklaşımları etkin olmuştur ve bu partiler merkezi hükümlere bu yönde bir baskı yapmışlardır (Küçüksolak, 2013, s. 181).

Hindistan bu ortamda ve başlangıçta örgüte lojistik destek sağlamıştır ve 1983-1987 döneminde ülkede 32 adet LTTE eğitim kampı buldurmasına göz yummuştur. (Alptekin, 2018, s. 90). Hindistan, LTTE'yi siyasi çıkarları için "stratejik müttefik" olarak desteklemiştir (Sezgin, 2019, s.92). Bununla birlikte Hindistan taraflar arasındaki soruna çözüm bulmak için arabulucu rolü de üstlenmiştir. Hindistan başbakanı Rajiv Gandhi iki taraf arasında arabulucu olmak ve Tamilleri bağımsızlıktan vazgeçirmek için harekete geçmiş bunun için 1987'de Sri Lanka ile Hindistan arasında bir anlaşma imzalanmıştır. İmzalanan anlaşma ile Sri Lanka güçleri ile LTTE arasına Hindistan Barış Gücü askerleri yerleştirilmiştir. Fakat barış gücü ve girişimleri beklenen etkiyi oluşturmamış LTTE ile Hintli barış gücü askerleri arasında bir çatışma patlak vermiştir. Çatışmalar sona ermediği gibi barış gücü askerleri de çatışmanın tarafı haline gelmiştir. Hintli askerlerin LTTE tarafından öldürülmesi üzerine Hindistan hükümeti 1990'da askerlerini bölgeden çekmiştir. Barış gücünün çekilmesi LTTE'nin bölgede hakimiyetini pekiştirmiş ve LTTE'yi bölgede daha güçlü konuma getirmiştir. 1991 yılında Rajiv Gandhi'nin LTTE tarafından suikast ile öldürülmesi Hindistan'ın Sri Lanka ve Tamil politikasında tamamen değişikliğe gitmesine yol açmıştır (Reçber, 2018, s. 168; Mücek, 2016, s. 142; Alptekin, 2018, s. 90). Hindistan ile LTTE arasında meydana gelen çatışma müzakerelerde FARC-Kolombiya görüşmelerinde Venezüella'nın oynadığı role benzer güven hissini doğuracak bir unsuru ortadan kaldırmıştır. İki taraf arasında bu tarz bir arabulucu rolü

üstlenecek bir aktörün olmaması çatışmanın müzakere yöntemi ile sona erdirilme şansını da azaltmıştır. Burada belirtilmesi gereken bir diğer unsur ise bölgesel rekabet kaynaklı olarak Çin ve Pakistan'ın Hindistan'a karşı Sri Lanka hükümetinin yanında bulunarak çatışmaya müdahil olmasıdır (Küçüksoğak, 2013, s. 166). Böylece Sri Lanka bölgesel güçler arasındaki rekabetin unsuru haline gelmiştir. Bu bilek güreşi barışçıl çözümün sağlanması önünde engel olarak görülmektedir.

Uluslararası boyutta bir diğer önemli unsur yurtdışındaki Tamil diasporası olarak görülmektedir. LTTE yurtdışında güçlü bir Tamil diasporası ve örgütlenme kurmuştur. Diaspora, LTTE için iki noktada önem arz etmektedir. Bunlardan birincisi propaganda Tamil Diasporası propaganda faaliyetlerinde kullanılmış ve Tamil davasının uluslararası kamuoyuna duyurulması konusunda etkin rol oynamıştır. Diğer taraftan diaspora örgütün önemli bir finans kaynağı da olmuştur. LTTE'nin etkin olduğu dönemlerde yıllık gelirinin 200-300 milyon USD olduğu tahmin edilmektedir (Chalk, 2000). Bu gelir LTTE'nin eylemleri için hayati önem taşıyordu ve 1990'lardan sonra diasporanın gönderdiği bağışlar örgüt gelirinin %95'ini oluşturmuştur (Sezgin, 2019, s. 93-94). Dış destek sağlanması konusunda diaspora siyasal olarak önemli bir yeri bulunmaktadır. Tamil diasporası yurtdışında Tamillerin lobi faaliyetlerini yapan kanadı olmuştur. Anlaşılacağı üzere örgüt eylemlerini yapabilmesi için diasporaya bağımlı kalmıştır ve Tamil Diasporası halen etkindir. Tamil Kaplanları 2009'da askeri olarak yenilgiye uğratılmış olsa da ABD Dışişleri Bakanlığı raporuna göre örgütün uluslararası finans ağı halen faaliyettedir (Alptekin, 2018, s. 92). Bu durum Tamil Sorununda başa dönülmesi ve şiddete geri dönüş tehlikesinin halen devam ettiğini göstermektedir.

Tamil sorununa uluslararası toplumun bakış açısı da gerek çatışma gerekse de çözüm aşamasında etkili olmuştur. Özellikle AB ve Kuzey Amerika'daki Tamil Diasporasının etkisi ile uluslararası toplumda Sri Lanka hükümeti zor durumda bırakılmıştır. Tamil Diasporası 1983 pogromunu kullanarak uluslararası toplumda LTTE'yi Sri Lanka hükümetini masum kurbanlarının temsilcisi olarak gösterme faaliyetleri başarılı olmuştur (Alptekin, 2018, s.106-107). Bu bağlamda ABD ve Avrupa 2000'li yıllara kadar LTTE ve faaliyetlerine karşı olumlu tavır takınmışlardır. Fakat 11 Eylül olayları Avrupa ve ABD'nin tavırlarında bir kırılma noktası olmuştur. İngiltere 2001 yılında, 2000 yılında kabul ettiği Terörizm Kanununa çıkararak Tamil Kaplanlarını terörist örgüt ilan etmiştir (Korkmaz, 2014, s. 96). Yine benzer bir değişim ABD tarafından 1997'de LTTE'nin terör örgütü listesine alması olmuştur (Alptekin, 2018, s.106). Çıkarılan yasalar ve yasaklamalar LTTE'nin propaganda

faaliyetlerini kısıtlamıştır. Aynı şekilde 11 Eylül olayları sonrasında uluslararası toplumda oluşan terör karşıtı konjonktür Sri Lanka hükümetinin lehine ve LTTE aleyhine olmuştur.

11 Eylül olayları terörle mücadele eden ülkeler açısından fırsat sunmuştur. Özellikle BM tarafından alınan güvenlik konseyi 1368 ve 1373 sayılı kararlarında terörizmle mücadeleye yapılan güçlü vurgu Sri Lanka Lehine olmuştur. *“11 Eylül saldırılarının ardından Sri Lanka askeri çözüm seçeneğine ağırlık vermiştir. ABD'nin küresel düzeyde başlattığı terörizme karşı küresel savaş konseptinin Sri Lanka'nın askeri çözümü seçmesinde büyük rolü olmuştur (Mücek, 2016, s. 380). 11 Eylül saldırıları sonrası ortaya çıkan yeni durum uluslararası alanda Tamil Diasporasının etnik temizlik ve insan hakları ihlalleri bağlamında yaptığı propagandası karşısında zor durumda kalan Sri Lanka hükümetine meşruiyet kazandırmıştır. Örgüt kamuoyunda eleştirilere konu olmuş ve 32 ülke tarafından yasadışı ilan edilmiştir. Örgütün uluslararası toplumda sempatisini kaybetmesi Rajapaksa hükümetinin müzakere sürecini sona erdirmesi ve askeri çözümü seçmesinde etkisi olmuştur (Reçber, 2018, s. 181; Küçüksoğak, 2013, s. 188).*

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

FARC ve LTTE Soğuk Savaş dönemi ürünü olarak, Marksist ideolojide fakat farklı hedeflerle kurulmuşlardır. İki örgütte Soğuk Savaş döneminin bir ürünü olmalarına rağmen kuruluşlarında tarihten gelen ve bağımsızlık sonrasında çözilemeyen toplumsal sorunlar etki etmiştir.

Bağımsızlıklarını kazanmaları sonrasında, Sri Lanka, çok kültürlü, dilli ve dinli bir yapıya sahip olmasına rağmen devleti tekdüzeleştirme çabaları çatışmaları sorunları artırmış ve çatışmalar ortaya çıkmıştır. Uzun süren İngiliz sömürge dönemi sonrasında, Sri Lanka'da bağımsızlık sonrası için batı tipi demokrasi uygun görülmüş ve bu amaçla Donoughmore komisyonu kurulmuştur. Adayı tek bir çatı altında birleştirme amacındaki İngiliz yönetimi bu konuda başarılı olamamıştır. İngilizlerin kurduğu sistem çoğunluk durumunda olan Sinhalalar lehine olmuştur. Bağımsızlık sonrası çoğunluğu elinde bulunduran Sinhalalar devletin kurucu unsuru olarak ortaya çıkmış ve Tamil azınlığı asimile etmeye çalışmıştır. Yapılan dayatma iki toplum arasında geçmişten bugüne var olan sorunları derinleştirmiş, anlaşmazlıkları tekrar ortaya çıkarmış ve çatışmaları tetiklemiştir. Tarihten beri var olan kültürel, dini ve sosyal sorunlar bağımsızlık dönemi sonrasında temsil sorunu halini almıştır.

Sri Lanka-LTTE çatışmalarının ortaya çıkmasında İngilizlerden devralınan demokrasi sistemini çoğunluğun ayrıcalığı olarak gören Sinhalaların diğer kimliklere kayıtsız kalan uygulamalarının olduğu görülmüştür. Sri Lanka hükümetinin uygulamaları Tamiller arasında ayrılıkçı fikirlerin doğmasına ve bu amaçla örgütler kurmalarına yol açmıştır. Özellikle 1956 yılında çıkarılan "Sinhalese Only" yasası Tamiller arasında birlikte yaşama inancını hayal kırıklığına uğratmış ve iki toplum arasında ayrışmayı doğurmuştur. Yasa aleyhine yapılan protestoların şiddetle karşılık bulması, Tamillere yapılan saldırılar Tamilleri örgütlenmeye zorlamıştır. Bu süreçte Tamillerin kamusal alandan, ekonomik ve sosyal yaşamdan dışlanmaları de taraflar arasında güven duygusunun kaybolmasına neden olmuştur.

Uygulanan ayrımcı politikalar, iki tarafında farklı din ve dile mensup olmaları nedeni ile kendi kimliklerini farklı olarak tanımlamalarına, biz ve öteki anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sinhalalar ve Tamillerin kendi kimliklerini tanımlamalarında öne çıkan en önemli unsurlardan biri inanç meselesidir. Bu çerçevede Sinhala kimliğinin oluşmasında Budizm, Tamil kimliğinin ortaya çıkmasında ise Hinduizm etkili olmuştur ve farklılık taraflar arasındaki iç faktör olarak ortaya çıkmıştır. Sinhalaların kimliğinin oluşmasında etkili olan Budizm barışı önceleyen ve şiddet karşıtı bir din olmasına rağmen Sri Lanka'da Budist

rahipler dinin farklı bir yorumunu ortaya çıkarmış ve şiddeti meşru olarak görmüşlerdir. Bu çerçevede Sinhala kimliğinin oluşmasında önemli bir yer tutan ve Budist rahipler tarafından yazılmış olan Mahavamsa mitolojisi Sinhalaların adayı kendi anayurtları olarak görmesinde ve sahiplenmelerine yol açmıştır (Kannangara, 1990, s. 14). Mahavamsa'ya göre devletin korunması amacı ile şiddete başvurmak meşru olarak kabul edilmiştir. Bu inanış Sinhalaların dinlerini korumak adına şiddete başvurmalarına dayanak olmuştur (Voorde, 2005, s. 188). Din adına öteki ile savaşı meşru görmüşler ve dinlerine karşı tehlike olarak da Hindu Tamilleri kabul etmişlerdir. Tamiller ise çoğunlukla Hindu inancına sahip olmakla birlikte Tamil kimliğinin oluşmasında Hinduizm önemli bir etkidir. Tamiller de çoğunluk baskısı altında dinlerinin tehlike altında olduğu düşüncesi ile hareket etmişlerdir.

İki toplumun, adayı kendi anavatanları olarak görmeleri, sözlü kaynaklara dayanan mitolojilere dayandırdıkları adanın ilk yerleşimcileri oldukları iddiası, adayı sahiplenmelerine ve diğer etnik unsuru işgalci olarak görmelerine neden olmuştur. Din ve dil farklılıkları yanında adayı sahiplenme yönünde var olan mitolojiler üzerinden diğer toplumu ötekileştirmeleri toplumlar arasında ortak kimlik oluşturma çabalarını boşa çıkarmıştır. İki etnik unsur arasındaki sayılan farklılıklar ada üzerindeki egemenlik mücadelelerini (Chola ve Lanka Krallığı arasındaki mücadeleleri) tekrar gün yüzüne çıkarmıştır. Anlatılar ve mitolojiler iki toplumun yaşam tarzlarına da etki etmiştir. Öyle ki, Sinhalalar sembol olarak aslanı, Tamiller ise kaplanı seçmişlerdir. Farklılıkları dönüştüremeyen ve bağımsızlık sonrası Sinhala üst kimliğini ön plana çıkaran kanun ve uygulamalar etnik ayrılıkçı soruna yol açmış ve ülkede iç savaşın çıkmasında rol oynamıştır.

İç politik gelişmeler ülkede ayrılıkları daha da körüklemiştir. İktidarı elinde bulunduran Sinhalalar yasal ve anayasal düzenlemeler ile kendi hakimiyetlerini artırmışlardır. Bu nedenle taraflar arasındaki kin daha da artmıştır. Eğitim konusunda getirilen kotalar, kamu hizmetindeki Tamillerin azalması, Sinhala dilinin resmi dil haline getirilmesi, Budizm'in resmi din olarak kabul edilmesi gibi düzenlemeler Tamiller içerisinde ekonomik ve sosyal olarak geleceğe dair birlikte yaşama umutlarının yitirilmesine yol açmıştır. 1972 yılında yapılan anayasa değişikliği ile geçilen başkanlık sistemi zaten var olan sorunları artırmaktan başka işe yaramamıştır. Tamiller bu duruma karşı çıkmışlardır ve temsil haklarını kaybettiklerini ileri sürmüşlerdir (Nithiyanandam, 2000, s. 300). Bu gelişmeler onlarca Tamil örgütünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çalışmanın konusu olan Tamil Kaplanları bu dönemde kurulmuştur.

Tamil Kaplanları diğer Tamil örgütlerinden farklı olarak Marksist ideolojide bağımsız bir Tamil devleti kurmak hedefi ile ortaya çıkmıştır. Zamanla diğer Tamil örgütlerini saf dışı bırakan örgüt adada Tamillerin tek temsilcisi olmuştur. 1983 yılında ilk silahlı eylemini yapan örgüt kurtarılmış bölgeler oluşturmuş ve adanın kuzey ve doğusunda Tamillerin yaşadığı bölgelere hâkim olmuştur. Tamil Kaplanları süreç boyunca sadece Sri Lanka ordu güçlerine değil rakip Tamil örgütlere hatta Tamil sivillere karşı da güç kullanmıştır. Tamil Kaplanlarının *de facto* bir devlet düzeni kurması ve kendi kurumlarını oluşturması kendilerine olan güveni artırmış ve bağımsız devlet düşüncelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Devlet kuracaklarına olan inançlarının artması ve elde ettikleri güç, müzakerelerdeki olumsuz tutumlarının sebebi olarak ön plana çıkmaktadır. Geline nokta bağımsızlık idealinden hiç vazgeçmeyen LTTE lideri Parabhakaran'ın uzlaşmaz tutumu müzakerelerin başarısızlıkla sonuçlanmasında rol oynamıştır.

Sri Lanka hükümeti ile Tamil Kaplanları arasındaki çatışma süreçleri iç politik gelişmelerden etkilenmiştir. Defalarca barış müzakeresi yapmalarına rağmen tarafların birbirlerini suçlamaları ve kalıcı ateşkes sağlayamamaları tarafların uzlaşmasını engellemiştir. 2006'da iktidara gelen Rajapaksa hükümetinin barış yanlısı olmaması ve çözümü kuvvet kullanarak sağlayabileceğine olan inancı Sri Lanka tarafından askeri müdahale seçeneğinin kullanılmasına sebep olmuştur. Uluslararası toplumda oluşan terör karşıtı gelişmeleri de kullanan Rajapaksa süreçte önemli bir rol üstlenmiştir. Parabhakaran ve Rajapaksa'nın katı tutumları uzlaşma yerine tarafların askeri güç kullanımı ile sorunu çözmelerinde etkin rol almıştır.

Sri Lanka çatışma çözümünde sürece etki eden en önemli unsurlar, Tamil Diasporası, 11 Eylül olayları ve Hindistan'ın tutumu olmuştur. Güneyinde Tamil toplumu yaşayan Hindistan kuruluşundan itibaren Tamil Kaplanlarına destek vermiştir. Bu destekle birlikte Tamiller kurumsal bir yapıya sahip olmuştur. *De facto* bir Tamil devletine sahip olmuş, kendi deniz, hava ve kara kuvvetlerini kurmuştur. Hâkim olduğu bölgede devlet benzeri bir örgütlenme ile okul, bank, yerel yönetim birimleri, vergi toplama gibi kurumlar oluşturmuştur. Kuruluş amacı olan Bağımsız Sosyalist Tamil devleti idealine çok yaklaşmıştır.

Hindistan'ın Tamil Kaplanlarına yönelik politikalar geliştirmesinde en önemli etken Hindistan'ın güney bölgesinde 50 milyonu aşkın Tamil nüfusunun bulunması ve bu bölgedeki Tamil partilerinin siyasal baskısı ve iç siyasal dengeler etkili olmuştur. Hindistan'ı Tamillere desteğe yönelten bir diğer unsur ise ABD'nin Sri Lanka'da askeri üs kuracağı ve bölgede

askeri varlığının bulunacağı kaygısına kapılması ve Tamil sorununu amaçla baskı unsuru olarak kullanma isteği olmuştur (Küçüksolak, 2013, s.161,173). Adanın Hint Okyanusunda stratejik konumda bulunması da bir diğer sebep olarak görülmektedir. Hindistan bu süreçte Tamil Kaplanlarının kamplarının ülkede bulunmasına ve Tamil Diasporasının Tamil Kaplanlarına finans sağlamasına göz yummuştur. Hindistan'ın yaptığı bu hamleler tarafsız olması beklenen arabuluculuk pozisyonuna gölge düşürmüştür. Çin ve Pakistan'ın Sri Lanka hükümetine olan desteği de Hindistan'ın bu süreçteki tutumunda etkili olmuştur. Dış müdahaleler Tamil sorununu uluslararası sorun haline getirmiştir. Gelişen olaylar Hindistan'ın bölgede etkinliğini kaybetme kaygısı, Hindistan'ın soruna daha fazla müdahil olmasına yol açmıştır. Bu kapsamda Hindistan, *“1987 yılında Sri Lanka Ordusu'nun LTTE'ye karşı yürüttüğü Özgürlük Operasyonuna (Operation Liberation) müdahil olmuş ve Sri Lanka hava sahasını ihlal ederek LTTE'ye havadan yardım göndermiştir”* (Hagerty, 1991, s. 355). 1987 yılında yapılan Indo-Sri Lankan anlaşması olmuştur. Bu anlaşma kapsamın Hindistan barış gücü askerleri LTTE ile Sri Lanka ordusu arasına yerleştirmiştir. Bunun sonucu olarak LTTE bulunduğu bölgede daha fazla güç kazanmıştır. Soğuk Savaş dönemi sonrasında değişen dengeler ve Hindistan'ın ekonomik gelişmesine paralel olarak ABD'nin Hindistan için risk olmaktan çıkması ve iki ülke arasındaki anlaşmazlıkların stratejik ortaklığa dönüşmesi Hindistan'ın Sri Lanka politikalarında dönüşümü getirmiştir (Küçüksolak, 2013, s.169-170).

Hindistan dış politikasındaki değişimle birlikte ilerleyen süreçte Tamil Kaplanlarının Hint barış güçlerine yaptığı saldırılar ve Rajiv Gandhi suikastı dengelerin değişmesi ve Hindistan, Tamil Kaplanlarına olan desteğini çekmesinde etkili olmuştur. Hindistan'ın bir LTTE'ye olan desteği çekmesindeki bir diğer sebep ise hemen yanı başında kurulacak olan bir Tamil devletinin güney bölgesi Tamil Nadu'yu etkileyebileceği endişesidir. Hindistan'ın tutum değiştirmesi Tamil Kaplanları açısından olumsuz sonuçlar doğururken diğer taraftan Sri Lanka hükümetinin lehine sonuçlar ortaya çıkmasına neden olmuştur. Hindistan gibi bölgesel bir gücün başarısız arabuluculuğu, taraflar arasında güven sağlayamaması Kolombiya-FARC arasında güven unsuru olarak arabuluculuk yapan Venezüella benzeri bir etki gösterememesine neden olmuştur. Sri Lanka hükümetinin askeri güç kullanmasında Hindistan'ın tutum değiştirmesi etkili olmuştur.

30 yıla yakın süren çatışmalar 11 Eylül sonrasında farklı bir hal almış ve uluslararası toplumun ve devletlerin değişen terör algısı ve teröre karşı ortaya çıkan nefret Tamil Kaplanlarını da etkilemiştir. 11 Eylül saldırılarından en fazla etkilenen örgütlerden biri olan

Tamil Kaplanları yeni sürece uyum sağlayamamış ve kendini dönüştürememiştir. BM tarafından alınan terör karşıtı kararlar, AB ve ABD'nin Tamil Kaplanlarını terör örgütü olarak ilan etmeleri Sri Lanka hükümetinin elini güçlendirmiştir. Tamil Kaplanları, Tamil Diasporası ile elde ettiği ulumlu havayı kaybetmiştir. Teröre karşı küresel mücadele konsepti uluslararası toplumda oluşan devlet baskısına maruz kalan mazlum Tamil halkı ve bunun temsilcisi Tamil Kaplanları imajının yok olmasına neden olmuştur. BM tarafından kabul edilen kararlar Rajapaksa hükümetinin askeri güç kullanmasına uluslararası meşruiyet kazandırmıştır.

Çatışma süresince taraflar defalarca barış müzakereleri yapmışlar fakat başarılı olamamışlardır. Başarısızlığın temel nedeni iki tarafın karşı tarafı suçlaması ve Tamil Kaplanlarının bağımsızlık isteğinden vazgeçmemesi, imzalanan ateşkes anlaşmalarını uyulamaması, açık ve öngörülebilir bir görüşme takvimi ve şartlarının otaya konmaması olmuştur. Mücek'in belirttiği gibi *“her iki tarafın taleplerini anlaşma noktalarını ortadan kaldıracak boyutta maksimal seviyelerde tutmaları ve kırmızı çizgilerini vurgulayarak kırmızı çizgiler dışındaki her konuda tartışmaya ve uzlaşmaya açık olduklarını belirtmeleri sonuç alınmasının önünde engel olmuştur”* (Mücek, 2016, s. 380). Çöken barış görüşmeleri ve artarak devam eden şiddet döngüsü Sri Lanka devletini farklı bir çözüme yöneltmiştir. Uluslararası alanda meydana gelen değişimler ve oluşan konjonktür Sri Lanka hükümetinin güç kullanma isteğini destekleyen bir gelişme olmuştur. Sri Lanka Modeli olarak adlandırılan bu yöntem itirazlara ve insan hakları ihlali tartışmalarına yol açmasına rağmen hükümet üzerinde baskıya dönüşmemiş ve Sri Lanka hükümeti tarafından 2006'da yeni çözüm metodunun uygulanmasına yol açmıştır. 2009 yılında büyük sivil kayıpların yaşanması pahasına yapılan operasyonlar sonucunda Tamil Kaplanlarının kurucusu ve lideri Parabhakaran dâhil liderlerinin öldürülmesi ile Sri Lanka hükümetinin kesin zaferi ile sonuçlanmıştır (Kapur, 2020).

Çatışma sürecinde ortaya çıkan şiddet, tecavüz ve işkenceler toplumsal travmaya yol açmıştır. Kısaca terör ve etnik ayrılıkçı örgüt tasfiye edilmiş fakat yaşanan şiddet, insan hakları ihlalleri ve cinayetler toplum hafızasında yer etmiştir. Toplum hafızasında yer eden olayların tekrar ortaya çıkması her zaman mümkündür. Bunu engellemek için Tamil sorununu ortaya çıkaran sebeplerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Çoğunluğun hâkim olduğu değil çoğulcu anlayışa sahip bir demokrasi anlayışı ve tarafların haklarını garanti altına alacağından Tamil sorununun çözümüne katkı sağlayacaktır.

Sri Lanka'da 26 yıl süren çatışmanın yıkıma uğrattığı ülkede toplumların kaynaşma sağlaması ve kazanılan askeri başarının devamı adına Sri Lanka hükümetlerine büyük

görevler düşmektedir. Fırsat eşitliği, dil ve dini özgürlüklerin sağlanması, anayasal eşitlik, kutuplaştırmanın azaltılması ve toplumsal rehabilitasyon ve entegrasyon çözüm sürecinin sivil ayağı olarak Sri Lanka hükümetinin önünde durmaktadır. Halen yurtdışında büyük bir Tamil diasporası bulunmakta ve bu diaspora gelecekte Sri Lanka hükümetinin önünde potansiyel bir tehlike olarak durmaktadır (Crisis Group International, 2010). Tamil diasporası, ayrılıkçı fikirlerini halen devam ettirmekte ve diaspora Dünya Tamil Forumu aracılığı ile ayrılıkçı fikirleri canlı tutmaktadır ve Tamilleri bu amaçla örgütlemektedir (Perera, 2016, s. 4). Belirtilen tehlikeye işaretlerle devlet adına müzakere sürecine katılmış olan Sri Lankalı eski bakan Austin Fernando Tamil savaşı için *“savaş bitmedi” demiştir. Ülkede halen vatandaşlığa sahip olmayan Tamillerin bulunması, gelecekleri hakkında belirsizlik ve tedirginliği devam ettirmektedir*” (Yalçın, 2016, s. 177).

FARC terör örgütü ile Kolombiya arasında yarım yüzyılı aşkın süre devam eden çatışmanın kökenleri sömürge dönemine kadar uzanmaktadır. Örgütün kuruluşunda sömürge döneminde kurulmuş olan ekonomik yapının devam etmesi ve bağımsızlık ile birlikte ortaya çıkan siyasal hareketler arasındaki çekişmenin doğurduğu şiddetin etkisi, devam eden yoksulluk ve bozulan gelir dengesi bulunmaktadır. Bu nedenle toplumun katmanları arasında büyük ayrımlar meydana gelmiştir. Geçmiş dönemin mirası olarak gelen sorunların bağımsızlık sonrasında da devam etmesi çatışmanın temellerini oluşturmaktadır.

Kolombiya’da, Sri Lanka’ya benzer çok dilli ve farklı etnik unsurlara sahip bir ülkedir. Çok kültürlü yapı beraberinde farklı kültürlerin beraber yaşama zorunluluğunu da getirmiştir. Bu yapı sosyal ve ekonomik talepleri ortaya çıkarmıştır. Kolombiya hükümetleri tarafından uzun yıllar bu taleplerin görmezden gelinmesi toplumda huzursuzluk, ayrışma ve çatışma ortamını doğurmuştur. Çatışma ortamı içerisinde birçok örgüt ortaya çıkmıştır. Bu örgütlerin en fazla bilineni ve büyük grubu FARC’tır. FARC silahlı köylü kesimini korumak ve taleplerini gerçekleştirmek amacı ile yoğun şiddet olaylarının yaşandığı La Violencia dönemi sonunda kurulmuştur. Aynı dönemde, büyük toprak sahipleri devletin ulaşamadığı bölgelerde kendi güvenliklerini sağlama ihtiyacı zamanla paramiliter güçlerini ortaya çıkarmış ve çatışmanın paydaşı haline gelmiştir.

Kolombiya çatışmalarının ortaya çıkması ve sonlandırılmasında iç ve dış birçok unsur bulunmaktadır. İç faktörler, sömürge dönemi kurumların devam etmesi ve ekonomik zorlukların sömürge sonrası devam etmesi, ülke yönetiminde bulunan başkanların tutumları, paramiliter güçlerin varlığı, etnik unsurların talepleri, ülke coğrafyasının örgüte sağladığı avantajlar olarak sayılabilir. Dış faktörler ise komşu ülkelerin ve egemen güçlerin bölgeye

müdahaleleri, uluslararası kurumların çatışma çözümünde katkıları sayılabilir. Özellikle Kolombiya hükümetleri üzerindeki desteği nedeni ile ABD'nin ve ideolojik olarak FARC'a yakınlığı nedeni ile Venezüella lideri H. Chavez'in katkıları çözüme ulaşılması çerçevesinde öne çıkan önemli gelişmeler olmuştur.

İçsel faktörler olarak karşımıza çıkan yerel etnik grupların talepleri ekonomik şartların kötüleşmesi, siyasal çekişmeler ve hasımlık, gelir dağılımında ortaya çıkan eşitsizlik ve hükümetlerin bunlara karşı kayıtsız kalması belli başlı sorunlar olarak görülmektedir. Uzun yıllar devlet yöneticileri bu talepleri görmezden gelmesi çatışma dönemini uzamasına neden olmuş ve çözümü geciktirmiştir. 1980'lerden 2016 yılına kadar Kolombiya ile FARC arasında defalarca barış müzakeresi yapılmıştır. İmzalanan ateşkes anlaşmalarının defalarca bozulmasına rağmen taraflar diyalog kanallarını kapatmamış olması çözümün müzakereler yolu ile sağlanması yolunu açmıştır. Sri Lanka'dan farklı olarak FARC-Kolombiya görüşmelerinde taraflar kırmızı çizgi çizmemişler, iki taraf her defasında barışa olan inançlarını yinelemişlerdir. Çatışmasızlık dönemleri iki taraf içinde birbirlerinin iyi niyetlerini test etme ortamı oluşturmuştur. Ülke içerisinde barışa olan büyük kamuoyu desteği tarafların müzakere masasında kalmasında etkili olmuştur. İç politik gelişmeler bu çerçevede sürecin olumlu yönde ilerlemesine katkı sağlamıştır.

Görüşmelerde Kolombiya ve FARC liderliklerinin barışa olan inancı sürecin barış yolunda ilerlemesinde kolaylaştırıcı etkisi olmuştur. 2010 yılında devlet başkanı seçilen J. Manuel Santos'un kararlı bir şekilde barışa olan inancını belirtmesi bölgesel ve küresel arabulucuların girişimleri ile yeni bir barış görüşme sürecini başlatmıştır. FARC lideri Alfonso Cano'nun öldürülmesi sonrasında lider olan R. Londono'nun ılımlı politikaları taraflar arasında barış umutlarını yeşertmiştir. İki liderin ılımlı ve barış taraftarı olması süreci kolaylaştıran unsur olmuştur. Liderler ilerleyen süreçte açıklamaları ve iyi niyet gösterileri ile süreci olumlu etkilemişlerdir. Taraflar önce gizli sonra da açıktan Havana'da görüşmüşler ve 2012 sürecinde taraflar kamuoyunu bilgilendirecek şekilde görüşmelere başlayacaklarını kamuoyuna açıklamışlardır. Müzakere boyunca krizler yaşansa da görüşmelerin halk önünde şeffaf olarak yapılıyor olması, halkın barışa ihtiyaç ve inancı müzakereleri devam ettirme yolunda tarafları destekleyen etmen olmuştur. Bir yol haritasının olması, tarafların Sri Lanka örneğinde olduğu gibi birbirini suçlamaması ve kırmızı çizgilerin yokluğu sürecin daha sağlıklı yürütülmesinin yolunu açmıştır. İç gelişmelerin olumlu etkisi uluslararası alandaki gelişmelerle desteklenmiş ve süreç olumlu yönde ilerlemiştir.

Küresel bir güç olarak ABD'nin içerideki gelişmelere katkısı önce Kolombiya hükümetini askeri olarak desteklemek sorasında ise müzakere sürecini desteklemek sureti ile olmuştur. 1999 yılında Kolombiya ve ABD arasında imzalanan Kolombiya Planı terörle mücadele konusunda Kolombiya'nın yanında bulunması süreçte kırılma noktası olmuştur. ABD tarafından yapılan askeri yardımlarla A. Uribe hükümeti FARC'a etkili operasyonlar yapılmış ve örgüt zayıflatılmıştır. ABD'nin süreçte sağladığı destek Kolombiya hükümetinin müzakere sürecinde elini güçlendirirken FARC'ın müzakerelere yanaşmasını sağlamıştır.

Monroe doktrini çerçevesinde Latin Amerika'yı kendi arka bahçesi olarak gören ABD bölgedeki gelişmelere kayıtsız kalmamıştır. Latin Amerika'da iktidara gelen sosyalist hareketler ve Kolombiya'daki FARC tehlikesi bu kapsamda ABD'nin görmezden geleceği bir unsur olmamıştır. ABD, Latin Amerika'ya Sovyet müdahalesini kendi güvenliğine bir tehdit olarak algılamıştır. Bu bağlamda ABD, Latin Amerika ülkelerinin tamamında olduğu gibi Kolombiya'da da aktif bir politika uygulamış ve askeri iş birliği içerisine girmiştir. Bu kapsamda, ABD, 1960'lardan başlayarak çatışma bölgesine olan ilgisini artırmıştır. ABD başkanı J. F. Kennedy döneminde ABD ile Kolombiya arasında geliştirilen kontra-gerilla stratejisinin ilk uygulandığı ülkenin Kolombiya olması bu çerçevede olmuştur (Çalışır, 2019, s.66-67). Kennedy'den itibaren ABD başkanları Lyndon Johnson, R. Nixon ve R. Reagan dönemlerinde de ABD'nin askeri yardımlar devam etmiştir. ABD, Kolombiya'yı askeri üs olarak kullanmış, karşılığında Kolombiya askeri destek ve terörle mücadelede uluslararası meşruiyet kazanmıştır (Çınar & Ünlü, 2016, s. 295).

ABD'nin Kolombiya'ya verdiği askeri destek çerçevesinde en belirgin katkısı Kolombiya Planı ile Kolombiya-FARC çatışma sürecine katılması olmuştur. 1999'da imzalanan anlaşma ile ABD'nin Kolombiya'ya sağladığı askeri destek Kolombiya hükümetinin FARC ile etkin mücadele etmesini sağlamıştır. ABD'nin planı yapmasındaki temel amaç ülkesine yasadışı uyuşturucu girişini engellemek ve Latin Amerika'nın And dağları bölgesinde güvenli bölge oluşturma isteği olmuştur (Democratic Progress Institute, 2013, s. 29). Bu kapsamda ABD' 1999'da FARC'ı terör örgütleri listesine almıştır. Fakat yapılan yardımlar sonrasında Kolombiya ordusunun ciddi insan hakları ihlallerinde bulunması ABD'nin sağladığı fonları durdurmasına yol açmıştır (Democratic Progress Institute, 2016).

Görüldüğü gibi 1960'lardan bu yana iktidara gelen her Amerikan hükümeti bölgede askeri varlığını sürdürebilmek ve kontrolü elinden kaçırmamak için “uyuşturucuyla savaş” ve “terörle mücadele” gerekçeleriyle askeri üsler kurmuş, mevcut üsleri de takviye etmiştir. İki devlet sadece Kolombiya'yı değil tüm bölgeyi askerileştirmek amacıyla stratejik bir iş birliği

içine girmişlerdir. Bu anlamda Kolombiya, ABD için tüm Latin Amerika'yı denetimi altında tutabileceği bir ileri karakol hüviyetinde olmuştur (Çınar & Ünlü, 2016, s. 296). Bu çerçevede Kolombiya'nın en büyük destekçisi olan ABD'nin 2016 yılında müzakere sürecine desteğini açıklaması barış görüşmelerinin seyrini olumlu etkilemiştir. ABD'nin Havana sürecini destekleyeceğini açıklamış ardından Brezilya ve AB'de sürece olan desteklerini belirtmişlerdir (Çalışır, 2019, s. 84).

Barışa giden yolda bir diğer önemli aktör iki taraf arasında arabuluculuk yapan Venezuela devlet başkanı Hugo Chavez olmuştur. Chavez taraflar arasında teması sağlamış ve güven unsuru olmuş ve Havana sürecinin başlamasına katkı sağlamıştır. Chavez ile FARC arasındaki ideolojik yakınlık örgüt üzerinde güvenilir arabulucu etkisi oluşturmuştur. Bu çerçevede Venezüella'nın FARC tarafından kolaylaştırıcı ülke olarak seçilmesi bunun bir göstergesidir. 2012 müzakereleri öncesi tarafların Venezüella sınırında bir araya gelmesi sürece Venezüella'nın olumlu katkısı olarak görülmektedir. Bir diğer dış faktör olarak Venezuela, Şili, Norveç, Küba anlaşma zemini ve garantörlük konusunda barış anlamasında aktif rol oynamışlardır. Uluslararası alanda verilen destekler tarafların uzlaşmasını kolaylaştırmıştır.

2016'ya gelindiğinde taraflar arasında bir barış anlaşması imzalanmış ve FARC siyasal sürece katılacağını belirterek silah bırakmıştır. Barış anlaşmasının onayı için referandum yapılmış, bunun sonucunda referandum az bir farkla hayır oyu çıkmıştır. Hayır oyunun çıkması tarafların inisiyatif kullanması ile yeni bir barış anlaşması imzalanmış ve yürürlüğe girmiştir. Hayır oyu veren kesimler bile barış anlaşmasına değil barış şartlarına olan itirazları nedeni ile hayır verdiklerini ilan etmişlerdir. Ortaya çıkan tablo, toplumun tüm kesimlerini kapsayacak ve toplumdaki adalet duygusunu tesis edecek düzenlemelerin gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, tüm yarım asır sonra elde edilen barış kazanımının devam ettirilmesi için çatışma ortamını doğuran adaletsizliklerin giderilmesi, taraflar arasında güven kaybının önlenmesi adımlarının atılması gerekmektedir. Sosyal ve ekonomik talepler, topraksız köylüler, yerli halkların taleplerinin yerine getirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda örgüt üyelerini topluma kazandırılması ve topluma adaptasyon sorununun çözülmesi barışın kalıcı olması adına fayda sağlayacaktır. Bir diğer husus çatışmalarda yakınlarını kaybeden kesimin öfke ve kin duymalarının engellenmesi sorunudur. Tarafların silahlı çatışmalara tekrar başlama riski her zaman unutulmaması gereken bir durumdur.

FARC konusunda barış çatışma çözümleri içerisinde en insancıl ve uygun olanı olarak görülmekle birlikte hükümetin hızlıca iyileştirme adımları atması, rehabilitasyon sürdürülebilir bir barış için elzemdir. Bu adımların atılmaması durumunda çatışma ortamına dönülebilir. 2018 seçimleri sonrasında ortaya çıkan tablo ve Ivan Duque'nin seçim sonrası barış anlamasını yeniden değerlendireceğini söylemesi barışı korumanın tesis etmekten daha zor olduğu, yapılan anlaşmaların değil sürdürülebilir çözümün daha önemli olduğunu göstermektedir. Çalışır (2019)'un da dediği gibi *“Halk arasında en yakınlarının gerilla tarafından öldürüldüğünü bilmek ve bu duruma mâni olamamak, tam da bundan dolayı savaş yapmak, barış yapmaktan daha kolaydır. Gerilla ise kaybedeceği bir şey olmadığını gördüğü anda, yaşanacak hayal kırıklığı veya barışa olan inancını kaybettiğinde eski düzene dönmek her zaman olasıdır”* (Çalışır, 2019, s. 91).

Aynı zamanda Kolombiya, FARC deneyimini ülkede faaliyet gösteren ELN gibi diğer örgütler üzerinden yenileyebilmesi açısından da sürdürülebilir kalıcı barışa ihtiyaç duyulmaktadır. Benzer deneyimlerle barış sağlayan Filipinler-Moro İslami Kurtuluş Cephesi ve FARC-Kolombiya örnekleri benzer sorun yaşayan diğer bölgeler için de önemli bir örnek teşkil edecektir. Örneğin, FAS -Batı Sahra/Polisario Cephesi, Yemen-Husi anlaşmazlığı, Myanmar-Arakan sorunu çözümlerinde de yol gösterici olabilecektir.

Sri Lanka metodu insan hakları ihlalleri, katliamlar ve tehcir gibi zor şiddet içeren bir çözüm olması ve terör sorununu ortaya çıkaran sorunların ortadan kalkmamış olması nedeni ile tekrarlanması olasıdır. Sri Lanka'da aslında bir çözüm değil güç kullanarak silahlı bir örgütün tasfiyesi söz konusudur. Tamil diasporası halen aktiftir ve bağımsız Tamil ideallerine bağlıdırlar. Bunun yanında Sinhala etnik unsuru savaştan zafer sahibi görmektedir. Bu çözümün sürdürülebilir olması için gerekli adımların atılmaması durumunda çatışma olasılığı önümüzde durmaktadır.

Son tahlilde iki örnek vaka çalışmasında da ele alındığı üzere terör sorunu çok boyutlu ve çözülmesi zor bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Konunun zorluğu çatışmaya sebeplerinin çokluğu, çatışma sürecine etki eden faktörler ve aktörlerin çokluğu iç ve dış dinamikler, siyasal ve askeri sebepler, ekonomik zorluklar, konjonktürel değişimler çözüm yolunda öne çıkan birçok değişkenin bulunmasıdır. Bir kısmı çözümü kolaylaştırmakta diğer bir kısmı daha da karmaşık hale getirebilmektedir. İster Sri Lanka modeli ile ister Kolombiya-FARC barış anlaşması ile olsun sağlanan çözümü devam ettirmek daha zordur.

Özetle, LTTE etnik bir sorun FARC ise daha çok ideolojik bir temele dayanana bir sorundur. FARC ideolojik olarak köylülere dayanmakta ve Marksist-Leninist ideolojide devlet kurmak istemektedir. Etnik tabanının olmaması sebebiyle Liberalizm'in öncüsü iddiasındaki ABD'nin sürece dahil olması ve bölgesel aktörlerin arabuluculuğu barışçıl çözümü hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır. Güneydoğu Asya'da etnik temele dayanan çatışmayı dönüştürmede müzakere 25 yıl sürmesine rağmen olumlu sonuç vermemiştir. Bundan dolayı özellikle terörü şiddet aracı olarak kullanan terör örgütlerinin etnik temelinin olup olmaması LTTE ve FARC örneğinde olduğu gibi sürece etki yapabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aceomoğlu, D., & Rabinson, J. A. (2013). *Why Nations Fail The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*. Profile Books.
- Afat, E. (2016). *Dünya Çatışmaları Çatışma Bölgeleri ve Konuları* (Cilt I). (K. İnat, B. Duran, & M. Ataman, Dü) Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akmaz, A. (2019). Sri Lanka'da İslamiyetin Yayılması. *yayınlanmamış tez*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Al Jazeera. (2016, Ekim 4). *Kolombiya neden 'hayır' dedi?* AlJazeera: <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/kolombiya-neden-hayir-dedi> adresinden alındı
- Aljazeera. (2012, Ağustos 28). <http://www.aljazeera.com.tr/haber/kolombiya-farca-el-uzatti> adresinden alındı
- Aljazeera. (2017, February 8). Colombia: FARC and ELN areas of influence. Aljazeera. November 15, 2020 tarihinde <https://www.aljazeera.com/news/2017/2/8/colombia-farc-and-eln-areas-of-influence> adresinden alındı
- Alptekin, H. (2018). *Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri: IRA, ETA, Tamil Kaplanları ve PKK* (1. b.). (M. A. Memmi, Dü.) İstanbul: SETA.
- Altunoğlu, G. (2009). *Tamil Kaplanlarının Akıbeti ve PKK*. Aralık 9, 2020 tarihinde Tarih ve Politika Dergisi: <https://www.teorivepolitika.net/index.php/okunabilir-yazilar/item/258-tamil-kaplanlarinin-akibeti-ve-pkk> adresinden alındı
- Alvarez, R. R. (2006). *Latin America at the Crossroads: Domination, Crisis, Popular Movements, & Political Alternatives*. New York: Ocean Press.
- Amirthalingam, A. (1984, January 19). *CONFLICT RESOLUTION: TAMIL EELAM - SRI LANKA*. December 10, 2020 tarihinde Tamil Nation: <https://tamilnation.org/conflictresolution/tamileelam/84apctulf.htm> adresinden alındı
- Anadolu Ajansı. (2016, Eylül 30). Ekim 26, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/kolombiyada-52-yillik-siddete-son-veren-tarihi-anlasma-/655644> adresinden alındı

- Anadolu Ajansı. (2016, Kasım 25). *Kolombiya'da FARC silah bırakmaya başlıyor*. Ekim 20, 2020 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kolombiyada-farc-silah-birakmaya-basliyor/692749> adresinden alındı
- Anadolu Ajansı. (2017, Ağustos 17). *Kolombiya'da yarım asrı aşan şiddetin anatomisi*. Nisan 17, 2020 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/kolombiyada-yarim-asri-asan-siddetin-anatomisi/886254> adresinden alındı
- Anadolu Ajansı. (2019, Aralık 29). *İçişleri Bakanı Soylu: Narko terör kapsamında bu yıl 43 milyon kök kenevir yakaladık*. Mayıs 9, 2020 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/icisleri-bakani-soylu-narko-teror-kapsaminda-bu-yil-43-milyon-kok-kenevir-yakaladik/1687136> adresinden alındı
- Anadolu Ajansı. (2019, Eylül 04). *Kolombiya'da yarım asırlık iç çatışmanın kısa süren barış süreci*. (M. E. Canik, Editör) Eylül 14, 2020 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kolombiyada-yarim-asirlik-ic-catismanin-kisa-suren-baris-sureci/1572617> adresinden alındı
- Andrew H. Kydd, B. F. (2006, Summer). The Strategies of Terrorism. *International Security*, 31(1), s. 49-80. 4 23, 2020 tarihinde <https://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/isec.2006.31.1.49> adresinden alındı
- Arslan, M. (2015). Küreselleşme Bağlamında Organize Suştta Yaşanan Değişim ve Ülke İstikrarına Etkisi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Atalay, Y. (2013). Türkiye'deki Terörle Mücadele Bağlamında Modern İstihbarat Tekniklerinin İncelenmesi. Bilecik, Türkiye: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baharçipek, A. (2000). Etnik Terör ve Etnik Terörle Mücadele Sorunu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 11-27.
- Bal, İ., & Özveren, S. (2009). *Uzakdoğudan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele* (1. b.). Ankara: Usak (Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu).
- Baylis, J. (2008, Yaz). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 69-85.
- Baysal, B. (2020, Ekim). Kolombiya - FARC Barış Süreci ve Alınacak Dersler. (F. Hisarlıoğlu, Dü.) *Güvenlik Yazıları Serisi*(54). doi:10.13140/RG.2.2.14579.55848

- BBC. (2016, Ekim 3). *Kolombiya'da barış anlaşması neden reddedildi? Şimdi ne olacak?* Ekim 20, 2020 tarihinde BBC News Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37522168> adresinden alındı
- BBC News. (2013, July 23). *Remembering Sri Lanka's Black July*. December 9, 2020 tarihinde BBC News: <https://www.bbc.com/news/world-asia-23402727> adresinden alındı
- Bilgen, E. (2018, Haziran 24). Barış Müzakerelerinin Yaprak Dökümü: Kolombiya. İstanbul: Birikim Yayınları. <https://birikimdergisi.com/haftalik/8962/baris-muzakerelerinin-yaprak-dokumu-kolombiya> adresinden alındı
- Bloom, M. (2007). *Dying To Kill: The Allure of Suicide Terror*. New York: Columbia University Press.
- Bose, S. (2007). *Contested Lands: Israel-Palestine, Kashmir, Bosnia, Cyprus, and Sri Lanka*. Cambridge, USA: Harvard University Press.
- Britannica. (2018, January 5). *The War of a Thousand Days*. 7 21, 2020 tarihinde Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/event/The-War-of-a-Thousand-Days> adresinden alındı
- Britannica. (2020, November 24). Colombia: Culture and History. November 26, 2020 tarihinde <https://www.britannica.com/place/Colombia> adresinden alındı
- Brittain, J. (2011). Revolutionary Social Change in Colombia. The Origin and Direction of the FARC-EP. *Bulletin of Latin American Research*.
- Central Intelligence Agency. (2020, September 15). The World Factbook. *South America: Colombia*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html> adresinden alındı
- Chalk, P. (2000, March 17). *IBERATION TIGERS OF TAMIL EELAM'S (LTTE) INTERNATIONAL ORGANIZATION AND OPERATIONS - A PRELIMINARY ANALYSIS*. December 14, 2020 tarihinde <https://fas.org/irp/world/para/docs/com77e.htm> adresinden alındı
- Chasteen, J. C. (2017). *Latin Amerika Tarihi* (2. b.). (E. duru, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.

- Chernick, M. W. (2009). *The FARC At The Negotiating*. V. M. Bouvier (Dü.) içinde, *Colombia: Building Peace In a Time Of War* (s. 65-95). Washington D.C., US: United States Institute of Peace.
- CIA. (2020, July). *Sri Lanka*. November 2020 tarihinde CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ce.html> adresinden alındı
- CIA Worldfactbook. (2018). *Güney Amerika: Kolombiya*. November 26, 2020 tarihinde CIA The World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html> adresinden alındı
- Cihangir, İ. (2019). *Uluslararası Çatışmalar ve Medya: CNN International Örneğine Kolombiya Barış Görüşmeleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cihangir, İ. (2020). *2012-2017 Yılları Arasındaki Kolombiya Barış Sürecine CNN International'ın etkisi*. TASAM - Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Colombia Reports. (2018, December 1). *FARC*. December 4, 2020 tarihinde Colombia Reports: <https://colombiareports.com/farc/> adresinden alındı
- Cordeiro, J. L. (2008, July). *Constitutions Around The World: A View From Latin America*. *Institute of Developing Economies, Japan External Trade Organization*. <https://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Dp/164.html> adresinden alındı
- Çalışır, H. (2019). *Kolombiya-FARC Barış Süreci: Bir Çatışma Analizi* (1. b.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Çetinkaya, Ş. (2012, Aralık-Ocak-Şubat). *Güvenlik Algılaması ve uluslararası İlişkiler Teorilerinin Güvenliğe Bakış Açıkları*. *21. Yüzyılda Sosyal Bilimler*(2), 241-257.
- Çetinöz, E. (2019). *Türkiye'de ve Dünyada Uyuşturucu ile Mücadele*. Polis Akademisi, Uyuşturucu Tedariki, Kaçakçılığı ve Terör Örgütlerinin Finansmanı. Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı. Mayıs 3, 2020 tarihinde https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/T%C3%BCrkiyede_ve_D%C3%BCnyada_Uyusturucu_ile_M%C3%BCcadele_Raporu.pdf adresinden alındı
- Çınar, S., & Ünlü, R. (2016). *Kolombiya'da Barış Anlaşması ve Askerileşme*. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), s. 289-301. doi:DOI: 10.31454

- Çınar, Y. (2011, Aralık). Toplumsal Kinin Çatışmalardaki Rolü Ve Etkisi: Tamil Kaplanları Ve Pkk Örneği. USBED: Uluslararası Stratejik Bakış Enstitüsü. https://www.academia.edu/5513824/TOPLUMSAL_K%C4%B0N%C4%B0N_%C3%87ATI%C5%9EMALARDAK%C4%B0_ROL%C3%9C_VE_ETK%C4%B0S%C4%B0_TAM%C4%B0L_KAPLANLARI_VE_PKK_%C3%96RNE%C4%9E%C4%B0 adresinden alındı
- Çınar, Y. (2012a). Sri Lanka: Kaplanlar Gitti Tamil Sorunu Kaldı Yadigar. N. Akyeşilmen (Dü.) içinde, *Barışı Konuşmak (Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi)* (s. 317-349). Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı.
- Çınar, Y. (2012b). Tamil Sorunu: Tarihel Gelişimi, Çatışma Süreci ve Çözüm. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, Y. (2014, Yaz). Barışa Giden Yolda Başarısız Müzakere Örneği: Sri Lanka Hükümeti - LTTE Görüşmeleri. *Liberal Düşünce*(75), 31-50.
- Çınar, Y., & Avcı, Y. (2017). Kolombiya Sorunu: Taraflar, Sebepler, Çözüm Süreci ve Öneriler. A. SAndıklı, & E. İsmayıl (Dü) içinde, *Küresel Riskler ve Bölgesel Krizler* (s. 232-244). İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Daşlı, G., Alıcı, N., & Figueras, J. P. (2018). *Barış ve Toplumsal Cinsiyet: Kolombiya Barış Süreci*. Ankara: Demokrasi Barış ve Alternatif Politikalar Araştırma Merkezi. https://www.demos.org.tr/wp-content/uploads/2018/07/Kolombiya_Baris_Sureci_WEB.pdf adresinden alındı
- Dedeoğlu, B. (2018). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji* (4 b.). İstanbul: Yeniüzyıl Yayınları.
- Democratic Progress Institute. (2013). *Political Violence and the Nascent Peace Process in Colombia*. London: Democratic Progress Institute. June 15, 2020 tarihinde <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2013/06/Download-here-PDF.pdf> adresinden alındı
- Democratic Progress Institute. (2016). *Kolombiya'da Barış*. Democratic Progress Institute, London. December 27, 2020 tarihinde <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2016/04/Background-to-the-Conflict-and-Peace-Process-Brief-Turkish.pdf> adresinden alındı

- Deutsche Welle. (2016, Ekim 3). *Kolombiyalılar FARC ile barışı reddetti*. Ekim 20, 2020 tarihinde Deutsche Welle: <https://www.dw.com/tr/kolombiyal%C4%B1lar-farc-ile-bar%C4%B1%C5%9F%C4%B1-reddetti/a-35945449> adresinden alındı
- Dil Derneği. (2012). *Türkçe Sözlük* (3 b.). (A. K. Sevgi Özel, Dü.) Ankara: Dil Derneği.
- Eager, P. W. (2016). *From Freedom Fighters to Terrorists: Women and Political Violence*. New York, USA: Taylor & Francis Group.
- Ekici, S. (2016, Temmuz). *Küreselleşme ve Türkiye’de Narkoterör*. https://www.researchgate.net/publication/304014144_KURESELLESME_VE_TURKIYE'DE_NARKOTEROR adresinden alındı
- Encyclopedia Britannica. (2020). *Sri Lanka History*. (Encyclopedia Britannica) November 26, 2020 tarihinde Encyclopedia Britannica Website: <https://www.britannica.com/place/Sri-Lanka/History> adresinden alındı
- Encyclopedia Britannica. (2020). *Sri Lanka: The Portuguese in Sri Lanka 1505-1658*. Encyclopedia Britannica. November 26, 2020 tarihinde <https://www.britannica.com/place/Sri-Lanka/The-Portuguese-in-Sri-Lanka-1505-1658> adresinden alındı
- Erçakıca, M. (2019). *SİLAHLI ÇATIŞMA VE İÇ KARIŞIKLIK SONRASI DÖNEMLERDE İNSAN HAKLARININ KORUNMASINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER’İN ROLÜ (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. İstanbul.
- Esisc . (2010, December 01). *Colombia: an overview of the Farc's military structure*. December 17, 2020 tarihinde ESISC: <http://www.esisc.org/publications/briefings/colombia-an-overview-of-the-farcs-military-structure> adresinden alındı
- Euronews. (2020, Ağustos 20). *Kolombiya'da son 10 günde 20 yerli halk lideri suikast sonucu öldü*. Ekim 20, 2020 tarihinde Euronews: <https://tr.euronews.com/2020/08/20/kolombiya-da-son-10-gunde-20-yerli-halk-lideri-suikast-sonucu-oldu> adresinden alındı
- FBI. (2018). *Terrorism*. November 24, 2020 tarihinde Federal Bureau of Investigation: <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism> adresinden alındı
- Feith, D. (2010). *Tamil and Sinhala relations in Sri Lanka: a historical and contemporary*. *Global Change, Peace & Security*(22), 345-353.

- Felter, C., & Renwick, D. (2017, January 11). *Colombia's Civil Conflict*. December 4, 2020 tarihinde Council on Foreign Relations: <https://www.cfr.org/backgrounder/colombias-civil-conflict> adresinden alındı
- Foreign Policy. (2019, Semptember 8). *How to Keep the Colombian Peace Deal Alive*. (M. Janetsky, Editör) October 25, 2020 tarihinde Foreign Policy: <https://foreignpolicy.com/2019/09/08/how-to-keep-the-colombian-peace-deal-alive-farc-duque-uribe-colombia/> adresinden alındı
- Gedik, Ö. (2017). *50 Yıllık İç Savaştan Barış Görüşmelerine Giden Mücadele: FARC ve Kolombiya Örneği (yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Adana: T.C. Çukurova Üniversitesi.
- Göksoy, İ. H. (2009). *Sri Lanka Tarihi*. Kasım 10, 2020 tarihinde İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/sri-lanka#2> adresinden alındı
- Güler, M. (2015, Kasım). İç Savaşların Değerlendirilmesinde Model Önerisi ve Libya İç Savaşı İncelenmesi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 14(2), 45-75.
- Hagerty, D. T. (1991). India's Regional Security Doctrine. *Asian Survey*, 31(4), 351-363.
- Helvacıköylü, G. (2007, Şubat 13). *Terör Nedir*. Mayıs 9, 2020 tarihinde TASAM: https://tasam.org/tr-TR/Icerik/515/teror_nedir adresinden alındı
- Heywood, A. (2003). *Political Ideologies: An Introduction* (3 b.). London: Palgrave Macmillan.
- Heywood, A. (2015). *Siyasi İdeolojiler: Bir Giriş* (9. b.). (H. Y. Başdemir, Dü., & Ö. T. Ahmet Kemal Bayram, Çev.) Ankara: Liberte Yayın Grubu.
- Höglund, K. (2004). *iolence in the Midst of Peace Negotiations: Cases From Guatemala, Northern Ireland, South Africa and Sri Lanka*. Uppsala Universty, Department of Peace and Conflict Research, Uppsala.
- Höglund, K., & Orjuela, C. (2012, August 12). Hybrid Peace Governance and Illiberal Peacebuilding in Sri Lanka. *Global Governance*, 18(1), 89-104.
- Hyndman, P. (1985, June 7). *Democracy in Peril: Sri Lanka a Country in Crisis*. December 10, 2020 tarihinde https://tamilnation.org/books/eelam/hyndman_democracy_in_peril adresinden alındı

- IC of Red Cross. (2016, February 20). *Colombia: The ICRC clarifies its role in the transport of FARC-EP negotiators*. December 4, 2020 tarihinde International Committee Of The Red Cross: <https://www.icrc.org/en/document/colombia-icrc-clarifies-its-role-transport-farc-ep-negotiators> adresinden alındı
- ICAN. (2013, Spring). *Elusive Peace, Pervasive Violence: Sri Lankan Women's Struggle for Security and Justice*. Washington D.C: International Civil Society Action Network. December 20, 2020 tarihinde <https://icanpeacework.org/wp-content/uploads/2017/03/What-the-Women-Say-SriLanka-Brief-Spring-2013.pdf> adresinden alındı
- İçduygu, A. (1995, Mart-Nisan). Çokkültürlülük: Türkiye Vatandaşlığı İçin Toplumsal Zemin. *Türkiye Günlüğü*(33), 117-126.
- İHH İnsani ve Sosyal Haklar Merkezi. (2017). *Kolombiya*. Haziran 16, 2020 tarihinde İNSAMER: https://insamer.com/tr/kolombiya_1766.html adresinden alındı
- İnsamer. (2017). Sri Lanka. *Ülke Tarihi*. Türkiye. Kasım 15, 2020 tarihinde https://insamer.com/tr/sri-lanka_788.htm adresinden alındı
- İnsamer. (2020). *Hollanda*. Kasım 27, 2020 tarihinde İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi: https://insamer.com/tr/hollanda_3238.html adresinden alındı
- International Crisis Group. (2006, November 28). *Sri Lanka: The Failure of the Peace Process*. Asian Report, International Crisis Group. December 9, 2020 tarihinde <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/124-sri-lanka-the-failure-of-the-peace-process.pdf> adresinden alındı
- International Crisis Group. (2008). *Sri Lanka's Eastern Province: Land, Development, Conflict*. Colombo/Brussels. December 8, 2020 tarihinde <https://www.crisisgroup.org/asia/south-asia/sri-lanka/sri-lanka-s-eastern-province-land-development-conflict> adresinden alındı
- International Crisis Group. (2009). *Development Assistance And Conflict in Sri Lanka: Lessons From The Eastern Province Asia Report*. International Crisis Group, No:165, Colombo/Brussels. April 16, 2020 tarihinde <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/development-assistance-and-conflict-in-sri-lanka-lessons-from-the-eastern-province.pdf> adresinden alındı

- International Crisis Group. (2010). *War Crimesin Si Lanka*. Asia Report 191, International Crisis Group. <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/191-war-crimes-in-sri-lanka.pdf> adresinden alındı
- International Strategy Center. (2016, November). The referendum in Colombia: A missed opportunity. November 1, 2020 tarihinde <https://www.goisc.org/englishblog/2016/10/31/the-referendum-in-colombia-a-missed-opportunity> adresinden alındı
- Intitute For Conflict Managment. (2017). *Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)*. December 8, 2020 tarihinde South Assia Terrorism Portal: <https://www.satp.org/satporctp/countries/srilanka/terroristoutfits/ltte.htm> adresinden alındı
- Johnson, K. (2016, May 12). *The National Liberation Army (ELN) Joins Colombia's Search for Peace*. December 4, 2020 tarihinde International Crisis Group: <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/national-liberation-army-eln-joins-colombia-s-search-peace> adresinden alındı
- Kalansooriya, R. (2012). The Military Defeat of Terrorism in Sri Lanka. D.-R. Voica (Dü.) içinde, *Trends and Developments in Contemporary Terrorism* (Cilt 103, s. 1-6). IOS Press. doi:10.3233/978-1-61499-150-2-1
- Kalınbacak, M. (2019). Kolombiya'daki Barış Sürecinin RADikal Demokrasi Teorisiyle Analizi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Ssoyal Bilimler Enstitüsü.
- Kannangara, A. (1990). *Sri Lanka : history and the roots of conflict*. (J. Spencer, Dü.) London, U.K.
- Kapur, R. (2020, August 26). *TAMIL DIASPORA AND THE LTTE MOVEMENT IN SRI LANKA*. December 14, 2020 tarihinde South Asian Voices REgional Affairs: <https://southasianvoices.org/tamil-diaspora-and-the-ltte-movement-in-sri-lanka/> adresinden alındı
- Karaağaç, Y. (2019). Terörizmle Mücadele Yöntemleri: İngiltere ve Kolombiya Örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 231-242.
- Karabel, S. (2017, Ocak 6). Kolombiya'da FARC ile Barış Müzakereleri Süreci (I). *Bilgesam*.
- Kartal, A. B. (2018). Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması Suriye'de DAEŞ ve YPG Örneği. *Güvenlik Stratejileri*(27), 39-

77. Mayıs 8, 2020 tarihinde
https://www.msu.edu.tr/GuvenlikStratejileriDergisi/dokuman/GSD_27/GSD_27_Art_2_042018.pdf adresinden alındı

Kartal, M. (2017). Terörizmin Desteklenmesinde Diasporaların Rolü: Sri Lanka Tamil Diasporası Örneği. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kavas, A. (2020). *Sri Lanka*. Kasım 25, 2020 tarihinde Diyanet Dergi: <https://dergi.diyamet.gov.tr/makaledetay.php?ID=30313> adresinden alındı

Kınacıoğlu, M. (2012). War on Terror' and Hegemony: International Law-Making Regarding Terrorism After 9/11. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8(32), 67-83.

Korf, B. (2006, March). Functions of Violence Revisited: Greed, Pride and Grievance in Sri Lanka's Civil War. *Progress in Development Studies*, 6(2), 109-122. doi:10.1191/1464993406ps131oa

Korkmaz, H. (2014). Sri Lanka'da Ulus İnşası ve Ayrılıkçı Tamil Hareketinin Anatomisi: Tamış Eelam Kurtuluş Kaplanları Örneği. *Sinhalese ve Tamillerin adada hâkimiyet*, 5(1), 87-100.

Küçükşolak, Ö. K. (2013). Hindistan'ın Sri Lanka'daki Tamil Etnik Grubunun Siyasallaşması Sürecine Yönelik Yaklaşımının Bölgesel Güç Rolü Kapsamında İncelenmesi. *Güvenlik Stratejileri*, 9(17), 157-200. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/guvenlikstrtrj/issue/7526/99160> adresinden alındı

Küçükşahin, A. (2006). Güvenlik Bağlamında, Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir? *Güvenlik Stratejileri Dergisi*(4), 7-40.

Küçükşahin, A., & Akkan, T. (2007). Değişen Güvenlik Algılamaları Işığında Tehdit ve Asimetrik Tehdit. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(5), 41-66. http://www.harpak.edu.tr/saren/gsd/oncekisayilar/dokuman/GSD_5/GSD_5_Art_2_062007.pdf adresinden alındı

Lamb, P., & Cocherty, J. (2006). Staffordshire University, United Kingdom: Scarecrow Press.

Leithead, A. (2011, November 21). *Colombia President Juan Manuel Santos: Help us fight drugs*. (BBC News) December 22, 2020 tarihinde <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-15815524> adresinden alındı

- Manogaran, C. (1987). *Ethnic Conflict and Reconciliation in Sri Lanka*. Honolulu, U.S.A.: Universty Of Hawaii Press.
- MASAK. (2018). *Terörün Finans Kaynakları*. Mayıs 3, 2020 tarihinde T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı: <https://www.hmb.gov.tr/terorun-finans-kaynaklari> adresinden alındı
- McConnel, D. (2008, March). The Tamil people's right to self-determination . *Cambridge Review of International Affairs*, 21(1), 60-76.
- MCGill Universty. (2020). Sri Lanka Çatışma Alanları Çatışma 1983-2009. Montreal, Canada, Quebec: McGill Universty. <https://www.mcgill.ca/trauma-globalhealth/countries/srilanka> adresinden alındı
- Medina, N. D., & Özmen, Y. P. (2020). Conflict And Violence In Colombia: The Breaking Points In The Peace Process With The Farc. *Turkish Journal of Political Science*, 3(2), s. 113-135. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsbder/issue/56775/794302> adresinden alındı
- Milliyet Gazetesi. (2020, Eylül 8). *Sri Lanka Hakkında Bilgiler*. Kasım 18, 2020 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/dunya/sri-lanka-hakkinda-bilgiler-sri-lanka-bayragi-anlami-2020-nufusu-baskenti-para-birimi-ve-saat-farki-6301012> adresinden alındı
- Ministry of The Defence Democratic Socialist Republic of Sri Lanka. (2011). *Humanitarian Operation Factual Analysis (July 2006- May 2009)*. Ministry of Defence Democratic Socialist, Size and Scope of The LTTE, Colombo. November 10, 2020 tarihinde <http://slembassyusa.org/wp-content/uploads/2011/08/Sri-Lankan-Humanitarian-Operation-Factual-Analysis.pdf> adresinden alındı
- Murphy, H., & Acosta, L. J. (2013, April 23). *FARC Uyuşturucu Ticaretini Yüzde 60'ını Kontrol Ediyor*. July 11, 2020 tarihinde Reuters: <https://uk.reuters.com/article/uk-colombia-rebels-police/farc-controls-60-percent-of-drug-trade-colombias-police-chief-idUKBRE93L18Y20130422> adresinden alındı
- Mücek, A. A. (2016). *Sri Lanka'da Barış Süreci Nasıl Gelişti, Neden Yürütülemedi: Tamil Özgürlük Mücadelesinin Tasfiyesi* (1. b.). İstanbul: Belge Uluslararası Yayınları.
- Nithiyanandam, V. (2000). Ethnic Politics and Third World Development: Some.
- Ögüt, S. (2013). Başarısız Devlet Kavramının İncelemesi . *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19(3), 164-177. http://dspace.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/5988/5-Selman%20_____t%20_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden alındı

- Öktem, E. (2004). Uluslararası Hukukta Terörizm Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri. (İ. T. Üniversitesi, Dü.) *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*(5), 133-147.
- Öney, S. (2016, Ekim 30). *Kolombiya: Neden ve Nasıl Barış? II*. Ekim 20, 2020 tarihinde Birikim Dergisi: <https://birikimdergisi.com/haftalik/7995/kolombiya-neden-ve-nasil-baris-ii> adresinden alındı
- Özbudun, S. (2012). *Latin Amerika'da Yerli Hareketleri* (1 b.). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Özel, Y. (2018). Güvenlik Kapsamında Terörizmle Mücadelede Sri Lanka Örneği. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özeren, S., Akdoğan, H., Sözer, M. A., & Yılmaz, K. (2013). *Terör Kısacasında Kolombiya: FARC Örneği*. Polis Akademisi Başkanlığı. Ankara: UTSAM.
- Partido de La Unidad. (2020). *Mission Vission*. December 4, 2020 tarihinde U Partido de La Unidad: <https://www.partidodelau.com/jp/mision-vision/> adresinden alındı
- Pavey, E. (2008, May 13). The massacres in Sri Lanka during the Black July riots of 1983. *Online Encyclopedia of Mass Violence*. August 11, 2020 tarihinde <http://books.sciences-po.fr/mass-violence-war-massacre-resistance/en/document/massacres-sri-lanka-during-black-july-riots-1983> adresinden alındı
- PBS. (2020). Map: American Expansion – U.S.A. and Gran Colombia. *Civilization: The West and the Rest with Niall Ferguson*. <https://www.pbs.org/wnet/civilization-west-and-rest/killer-apps/property/map-american-expansion-u-s-a-and-gran-colombia/> adresinden alındı
- PEARL. (2019). *Black July: A Tamil Genocide*. December 8, 2020 tarihinde People for Equality and Relief in Lanka: <https://pearlaction.org/rememberingblackjuly/> adresinden alındı
- Perera, U. L. (2016, June). THE INFLUENCE OF TAMIL DIASPORA ON. Monterey, California / U.S.A.: Naval Postgraduate School.
- Ragupathy, P. (1986, June). Tamil Social Formation in Sri Lanka: A Historical Outline. USA: Institute of Research and Development. November 26, 2020 tarihinde https://sangam.org/2012/06/SLTamil_Social_Formation.pdf?uid=4759 adresinden alındı

- Rajapakse, R. (2003). *Concise Mahavamsa: History of Buddhism in Sri Lanka* (First Edition b.). Sri Lanka.
- Ramasubramanian, R. (2014). *Suicide Terrorism in Sri Lanka*. Institute of Peace and Conflict Studies, New Delhi. December 8, 2020 tarihinde https://www.files.ethz.ch/isn/29174/5_Suicide_Terrorism_in_Sri_Lanka.pdf adresinden alındı
- Rapoport, D. C. (2013). The four waves of modern terror: International dimensions and consequences. J. L. Audrey Cronin (Dü.) içinde, *An International History of Terrorism: Western and Non-Western Experiences* (1 b., s. 282-310). Geneva: Georgetown Universty Press. doi:10.4324/9780203093467
- Reçber, S. (2018). Sri Lanka ve Koruma Sorumluluğu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73, 157-187.
- Regalado, R. (2010). *Latin Amerika Yol Ayrımında*. (A. Altınörs, Dü., B. Ateşer, & S. Sezer, Çev.) Akademi Yayın.
- Richani, N. (2002). *System of Violence: The Political Economy of War and Peace in Colombia*. SUNY Press.
- Rizwanullah. (2017). 19. Yüzyılda Hindistan'da Müslüman ve Hıristiyanlar Arasındaki Dini Tartışmalar (İzharü'l-Hak Örneği). Ankara: Ankara Üniversitesi. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/69302/476548.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı
- Sancak, K. (2013). Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar Ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 123-134.
- Semiz, Y. (2017). Etnik Sorunların Şiddetten Arındırılması: Bask ve Tamil Örneği. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sezgin, T. (2019, May). THE EFFECT OF EXTERNAL ACTORS ON THE COURSES OF ASYMMETRIC CONFLICTS: PKK, LTTE, AND FARC. İstanbul: KADİR HAS UNIVERSITY SCHOOL OF GRADUATE STUDIES PROGRAM OF INTERNATIONAL RELATIONS.
- Shastri, A. (1992). Sri Lanka's Provincial Council System: A Solution to the Ethnic Problem. *Asian Survey*, 32(8), 723-743. doi:10.2307/2645365

- Silva, P. L. (1997). The Growth of Tamil Paramilitary Nationalism: Chauvanism and Tamil Responses. *South Asia: Journal of South Asian Studies*(20), 97-118. doi:10.1080/00856409708723306
- Sunday Magazine India. (1984, March 17). VELUPILLAI PRABAKARAN INTERVIEW WITH ANITA PRATAP. December 24, 2020 tarihinde <https://jagadesh.me/2020/05/04/velupillai-prabakaran-interview-with-anita-pratap-sunday-magazine-india-11-17-march-1984/> adresinden alındı
- Şahin, A. (2016, Şubat 10). *Tamil Örneği Kürt Sorunu İçin Fırsat Olabilir mi?* (Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) Aralık 8, 2020 tarihinde GASAM. adresinden alındı
- Şimşek, H. S. (2019). Etnik Terör ve Kadın İntihar Saldırganları: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları. Bursa: Bursa uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020). *Sri Lanka'nın Siyasi Görünümü*. Aralık 5, 2020 tarihinde T.C. Dışişleri Bakanlığı Web Sitesi: <http://www.mfa.gov.tr/sri-lanka-siyasi-gorunumu.tr.mfa> adresinden alındı
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020, Temmuz). *T.C. Dışişleri Bakanlığı*. Ekim 25, 2020 tarihinde T.C. Dışişleri Bakanlığı Sitesi: <http://www.mfa.gov.tr/kolombiya-ekonomisi.tr.mfa> adresinden alındı
- T.C. Resmi Gazete. (1991, Nisan 12). 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu. (20843 *mükerrer*). Ankara: T.C. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20843_1.pdf adresinden alındı
- TBMM. (2013). *Toplumsal Barış Yollarının Araştırılması ve Çözüm Sürecinin Değerlendirilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu*. Türkiye Büyük Millet Meclisi, III. Bölüm: Terör - Şiddet - Çatışma Çözümü ve Uluslararası Örnekler, Ankara.
- Tekel, S. (2011). Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Terörizm. 38. *ICANAS (Uluslararası Asye ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi)*. 1, s. 1351-1368. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- TESAD. (2016, Eylül 11). *Farc, İç Dinamikleri ve Bölgeye Etkileri*. Aralık 4, 2020 tarihinde Tarih Ekonomi ve Siyaset Araştırmaları Derneği: <https://www.tesadernegi.org/farc-fuerzas-armadas-revolucionarias-de-colombia-ic-dinamikleri-ve-bolgeye-etkileri.html?0c86f0&0c86f0> adresinden alındı

- The Embassy of The Democratic Socialist Republic Of Sri Lanka. (2020). Sri Lanka National Flag. December 5, 2020 tarihinde <http://www.srilanka.org.tr/contents/countryprofile/608> adresinden alındı
- The Telegraph. (2020, January 21). *Sri Lanka finally admits 20,000 missing Tamils are dead*. (J. Wallen, Editör) April 17, 2020 tarihinde The Telegraph: <https://www.telegraph.co.uk/global-health/terror-and-security/sri-lanka-finally-admits-20000-missing-tamils-dead/> adresinden alındı
- Todayjaffna. (December, 2020). Liberation Tigers of Tamil Eelam flag. 06.12.2020 tarihinde <https://www.todayjaffna.com/62389/lte-logo-5> adresinden alındı.
- Topuz, S. K. (2016). Sri Lanka: Etnik Şiddet ve İç Savaş. K. İnat, B. Duran, & M. Ataman (Dü) içinde, *Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölge ve Konuları* (Cilt II, s. 579-592). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Toronto Star Graphic. (2013, November). Sri Lanka Etnik Haritası. https://www.thestar.com/news/world/2013/11/04/sri_lankas_hidden_genocide.html adresinden alındı
- Trapani, J. (2017, February). Seeing 'Reds' in Colombia: Reconsidering the 'Bogotazo', 1948. *Revista Esboços*, 352-372. doi:10.5007/2175-7976.2016v23n36p352
- Turel, A. (2013). Colombia's 'La Violencia' and How it Shaped the. *E-International Relations*. <https://www.e-ir.info/2013/03/20/colombias-la-violencia-and-how-it-shaped-the-countrys-political-system/> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu. (2002, Temmuz 11). *Güncel Türkçe Sözlük*. Mayıs 16, 2020 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/?kelime=millet> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu. (2002, Temmuz 11). *Güncel Türkçe Sözlük*. Mayıs 16, 2020 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/?kelime=kimlik> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu. (2002, Temmuz 11). *TDK Sozluk*. Mart 6, 2019 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/?kelime=Güvenlik> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu. (2002, Temmuz 11). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Mayıs 16, 2020 tarihinde Güncel Türkçe Sözlük: <https://sozluk.gov.tr/?kelime=azınlık> adresinden alındı
- Türkiye Diyanet Vakfı. (2009). Sri Lanka. İ. H. Göksoy içinde, *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 37, s. 425-428). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.

- Türkoğlu, R. (2014). *Kolombiya'da La Vololencia Dönemi, Rojas Pinilla Askeri REjimi ve Ulusal Cephe*. Ankara Üniversitesi. Ankara: Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- U.S. Department of State. (2004). Terrorism. May 8, 2020 tarihinde <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/65464.pdf> adresinden alındı
- UN Peacemaker. (2016, November 24). *United Nations: Peace Agreements Database*. July 27 30, 2020 tarihinde United Nations Peacemaker: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/Colombia%20Nuevo%20Acuerdo%20Final%2024%20Nov%202016_0.pdf adresinden alındı
- UN Refugee Agency. (2020). *Colombia*. December 1, 2020 tarihinde The UN Refugee Agency: <https://www.unhcr.org/colombia.html> adresinden alındı
- University of Central Arkansas. (2020). *Sri Lanka/Tamils (1972-present)*. December 5, 2020 tarihinde University of Central Arkansas, Political Science: <https://uca.edu/politicalscience/dadm-project/asiapacific-region/sri-lankatamils-1972-present/> adresinden alındı
- UNODC. (2006, October). *Afghanistan Opium Survey 2006*. November 26, 2020 tarihinde United Nations Office on Drugs and Crime: https://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/afg_survey_2005.pdf adresinden alındı
- USA Library of Congress. (2007). *Country Profil: Colombia*. USA Library of Congress – Federal Research Division. Washington D.C.: USA.
- Uslu, A. (2014, Haziran 30). *Sri Lanka: Otoriter Popülizm ve Milliyetçi Konsensüs*. Rajapaksa seçimi takiben Tamil hareketine karşı uzlaşmaz bir tavır sergileyeceğinin işaretlerini verdi; ordunun komuta kademelerine ve savunma bakanlığına tavizsiz bir “terör karşıtı harekât” yanlısı olduğu bilinen kişileri atadı. adresinden alındı
- Varlık, A. B. (2013). Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım. *Avrasya Terim Dergidi*, 1(2), 114-129. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/59826> adresinden alındı
- Vieira, C. (2013, March 15). *Colombia's Peace Process Sans Chávez*. Bogota, Colombia: IPSnews.net. December 14, 2020 tarihinde <http://www.ipsnews.net/2013/03/colombias-peace-process-sans-chavez/> adresinden alındı

- Voorde, C. V. (2005). Sri Lankan Terrorism: Assessing and Responding to the Threat of the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE). *Police Practice and Research*, 181-199. doi:DOI: 10.1080/15614260500121195
- Yalçın, E. (2013, Haziran 10). *Terörizmle Mücadelede Sri Lanka Örneği: "Tamil Kaplanları"*. Kasım 15, 2020 tarihinde 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü: <https://21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/terorizmle-mucadelede-sri-lanka-ornegi-tamil-kaplanlari> adresinden alındı
- Yalçın, E. (2016, Temmuz). Terör ve Terörizmle Mücadelede Bir İç Savaşın Analizi: Sri Lanka ve Tamil Kaplanları Örneği. *İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*(5), 143-183.
- Yanık, C. (2013). Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi. *KAYGI*(20), 225-237.
- Yass, S. (2014, August). Sri Lanka and Tamil Tigers: Conflict and Legitimacy. *Military and Strategic Affairs*, 6(2), 65-82. <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/systemfiles/ShlomiYass.pdf> adresinden alındı
- Yenal, S. (2019, Ekim 15). Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC). *M5 Dergi Ulusal Güvenlik, Savunma ve Strateji*. Aralık 13, 2020 tarihinde M5 Ulusal Güvenlik, Savunma ve Strateji: <https://m5dergi.com/son-sayi/makaleler/kolombiya-devrimci-silahli-gucleri-farc/> adresinden alındı
- Yenal, S., & Begenirbaş, M. (2019, Aralık). Değişen Terörizm Konseptinde Latin Amerika Ülkelerinde Terörizmin Değerlendirilmesi. *Kara Harp Okulu Dergisi*, 29(2), 203-227.
- Yılmaz, Ö. (2010). Aslan'ın Kaplanla Mücadelesi: Sri Lanka ve Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları (LTTE) Terör Örgütü. İ. Bal, & S. Özeren (Dü) içinde, *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele* (s. 159-210). Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK).